

VYTAUTO DIDŽIOJO UNIVERSITETAS
KATALIKŲ TEOLOGIJOS FAKULTETAS
TEOLOGIJOS KATEDRA

Valdas Kilpys

**ANTI-KRIŠČIONIŠKOJI VERBALINĖ AGRESIJA LIETUVIAKALBĖS
INTERNETINĖS ŽINIASKLAIDOS RIBOSE: KRYPTYS IR TENDENCIJOS**

Licencianto baigiamasis darbas

Pastoracinės teologijos studijų programa, valstybinis kodas 621V64001

Teologijos studijų kryptis

Vadovas doc. dr. Benas Ulevičius _____
(Parašas) (Data)

Apginta doc. dr. Benas Ulevičius _____
(Fakulteto dekanas) (Parašas) (Data)

Kaunas, 2014

TURINYS

SANTRAUKA.....	4
SUMMARY	5
SAVOKOS.....	6
ĮVADAS	7
I. KRIKŠČIONIŠKOS ŽINIASKLAIDOS VERTYBINIO PAGRINDO APTARTIS	10
1. Trumpa postmodernaus žiniasklaidos konteksto apžvalga.....	10
2. Autoritetų požiūris	11
3. Katalikų Bažnyčios etiniai principai žiniasklaidos atžvilgiu remiantis oficialiaisiais Vatikano dokumentais	14
3.1. Analoginė žiniasklaida: etinio kodekso vektoriai dekrete dėl visuomenės komunikavimo priemonių <i>Inter mirifica</i>.....	14
3.1.1. Vartotojų pareigos	16
3.1.2. Vaikų ir tėvų pareigos	17
3.1.3. Turinio gamintojų pareigos	17
3.1.4. Pasaulietinės valdžios pareigos	18
3.1.5. Bažnyčios pastoracija informacijos sklaidos priemonių atžvilgiu	19
3.2. Analoginė žiniasklaida: etinio kodekso vektoriai Popiežiškosios visuomenės komunikavimo priemonių komisijos Pastoralinėje instrukcijoje <i>Communio et progressio</i>.....	21
3.3. Analoginė žiniasklaida: etinio kodekso vektoriai Popiežiškosios visuomenės komunikavimo tarnybos dokumente „Visuomenės komunikavimo etika“	24
3.3.1. Komunikavimo priemonių sukuriama nauda	26
3.3.2. Komunikavimo priemonių pavojai ir kenkimas žmogaus asmeniui	27
3.3.3. Etiniai principai	28
3.4. Virtualiųjų medijų (internetinės žiniasklaidos) etika Bažnyčios Magisteriumo dokumentų kontekste	30
3.4.1. Bažnyčia ir internetas	30
3.4.2. Interneto etika	33
3.4.3. Smurtas ir pornografija žiniasklaidoje: etinių principų kapituliacija prieš libertaristinius argumentus	37
3.5. Reklama, kaip etinių principų raiškos (ne)galimybė.....	39
3.6. Apibendrinimas.....	41
II. VERBALINĖS AGRESIJOS KRYPČIŲ PAGAL POVEIKĮ NUSTATYMAS	43

1. Įžanginės nuostatos	43
2. Pagrindiniai kokybinio tyrimo parametrai	43
2.1 Tyrimo eiga.....	43
2.2 Tyrimo imtis	44
2.2.1 Respondentai/Informantai	44
2.2.2 Tyrimo sritys	45
2.3 Tyrime naudotas klausimynas	46
3. Tyrimo rezultatų analizė	47
3.1 Bendra situacija pasauliniame tinkle (LT) verbalinės antikrikščioniškos verbalinės agresijos aspektu	47
3.2 Verbalinės agresijos koordinavimas	49
3.3 Verbalinės agresijos adresatas ir personažas	50
3.4 Įsimintiniausias (labiausiai papiktinęs) „agresyvus tekstas“.....	51
3.5 Verbalinės agresijos įveikos galimybės.....	51
III. ESMINIŲ VERBALINĖS AGRESIJOS KRYPTIŲ NUSTATYMAS PAGAL INTENCIJAS	54
1. Metodologija: kiekybinis vs kokybinis	54
2. Tyrimo objektas, tikslas, galimi pavojai	55
3. Tekstas Nr. 1 Dėl apmokestintos aikštelės vairuotojai niršta, o klebonas — džiaugiasi ...	56
4. Tekstas Nr. 2: Kunigas A.Mikitiukas ir bažnyčia pralobo iš ligonės?	58
5. Tekstas Nr. 3: Lenkijos feministės prieš abortų draudimą kovoja pranešimais socialiniuose tinkluose: „Šiandien nutrauksiu nėštumą“	59
6. Tekstas Nr. 4: Skandalas Seime: kunigas dėl abortų įžeidinėjo Seimo narę	61
IŠVADOS	63
REKOMENDACIJOS	65
LITERATŪRA	66
PRIEDAI	69

SANTRAUKA

Šių laikų informacinės erdvės plitimas (ir plėtimas) tapo nemenku iššūkiu ne tik tarpusavio komunikacijos prasme, bet paliečia giluminius tikėjimo klodus bei kitaip veikia gerokai gilesnius žmogaus asmenybės darinius. Virtualumas, kaip neregimos esybės atitikmuo, po truputį, bet užtikrintai braunasi žmogaus (pa)sąmonėn ir keičia patį žmogų su visa jo vertybių sistema neišskiriant tikėjimo reikalų.

Tokiame kontekste yra itin svarbu atlikti tyrimus, kuriais remiantis būtų galima identifikuoti esmines iš virtualybės sklindančias prieš tikėjimą nukreiptas agresijos formas. Tačiau tyrimų atlikimas yra neatsiejamas nuo būtinybės identifikuoti „atramos taškus“. Tuo tikslu teorinėje darbo dalyje yra aptariami Bažnyčios išleisti dokumentai, kurie siejasi su visuomenės komunikavimo priemonėmis, ir išgryninami etiniai jų principai.

Remiantis Bažnyčios Magisteriumo dokumentais, visose žiniasklaidos srityse, žanruose, rūšyse galioja pagrindinis etinis principas: žmogus ir bendruomenė yra visuomenės komunikavimo priemonių naudojimo tikslas ir matas. Komunikacija privalo tarnauti visapusiškam žmogaus vystymuisi ir gėriui.

Ištyrus esmines verbalinės agresijos kryptis pagal poveikį tikintiems daroma išvada, kad verbalinė agresija dažniausiai pasireiškia netiesioginiu būdu, agresyvaus teksto autoriui aprašinėjant „herojų“. Dažniausiai juo tampa dvasiškis.

Verbalinės agresijos poveikio stiprumas priklauso nuo akceptuotojo nuostatų, tačiau stebimas įdomus fenomenas: dažniausiai agresyvių tekstų autoriai Bažnyčios, tikėjimo atžvilgiu yra visiškai analfabetai. Konstatuoti nuolatinį aktyvų atoveiksmį iš tikinčiųjų pusės nebūtų teisinga. Pasipriešinimas verbalinei agresijai vyksta priešokiais.

Verbalinės agresijos kryptys pagal intencijas buvo identifikuojamos teksto turinio analizės metodu. Verbalinė agresija kuriama įvairiais būdais, kurie taip pat analizuojami šiame darbe.

Vertinti teorines minimos agresijos kryptių įveikos galimybes nėra pagrindinis šio darbo uždavinys. Tai veikia numanoma tolesnių tyrimų kryptis. Kita vertus, atsižvelgiant į tai, kad žiniasklaidos pozityvumas siejamas su jos prisidėjimu prie bendro gėrio siekimo, dvasios poilsio ir lavinimo bei Dievo Karalystės plėtimo, įveikos strategijos formavimas dabarties laiku yra neabejotinos svarbos uždavinys.

ANTI-CHRISTIAN VERBAL AGGRESSION WITHIN THE LIMITS OF LITHUANIAN ONLINE MEDIA: TRENDS AND TENDENCIES

SUMMARY

The spread (and expansion) of today's information space has become a major challenge not only in terms of mutual communication. It also touches deep layers of faith and has other impacts on much deeper formations of human personality. Virtuality, as equivalent to unseen existence, slowly, but surely intrudes into human consciousness and changes a human being and his whole value system, including faith matters.

In this context, studies are necessary, on the basis of which the main forms of aggression that arise from virtuality and are directed against faith could be identified. However, the performance of studies is inseparable from the necessity to identify "reference points". Thus, the theoretical part of the paper focuses on the documents released by the Church, which are related with public communication measures, and distinguishes their ethical principles.

According to the documents of the Magisterium of the Church, the main ethical principle prevails in all fields, genres and kinds of media: a human being and society is the objective and a measure of the use of public communication measures. Communication must serve a thorough human development and goodness.

The research of the main trends of verbal aggression by impact on the congregation permits to make the following conclusion: verbal aggression is generally expressed indirectly by describing a "hero" by aggressive text author. Usually a churchman becomes a target.

The intenseness of the impact of verbal aggression depends on the attitudes of the acceptor; yet, a very interesting phenomenon is being observed: usually the authors of aggressive texts in regard to the Church and faith are illiterate persons. It would not be right to state a permanent active reaction from the congregation. Resistance to verbal aggression occurs irregularly.

The trends of verbal aggression by intentions were identified by content analysis method. Verbal aggression is formed in various methods, which are also analyzed in this paper.

Evaluation of the theoretical possibilities of overcoming the aforementioned aggression trends is not the main objective of this paper. It is rather implied trend of further studies. On the other hand, having considered the fact that the positiveness of media is related with its contribution to the common goodness, spiritual rest, education and the development of the Kingdom of God, the formation of the strategy of aggression overcoming is undoubtedly an important task nowadays.

SAVOKOS

Agresija [lot. *aggressio* užpuolimas] — priešiškas kitam individui ar jų grupei puolamasis elgesys, pasireiškiantis žodžiu ar veiksmais; puolimas turint tikslą ką nors fiziškai sužaloti ar psichiškai paveikti.

Verbalinė agresija — priešiškas kitam individui ar jų grupei elgesys išreikštas žodžiu arba užfiksuotas tekstu, kuriuo siekiama savo tikslų siekiant paveikti kitus individus ar jų grupes.

Naratyvas — pasakojimas. Tai sakytinis ar rašytinis tekstas, kuriame pateikiamas individo (savo patirtimi paremtas) pasakojimas, istorija apie chronologiškai susijusius įvykius (-į) ar veiklą. Naratyvas apima ne tik pasakojimą apie įvykį ar veiklą, bet ir individo jausmus, nuomones, vertinimus.

Tekstas [angl. *text*, pranc. *Texte*] – duomenys, pateikiami ženklais, simboliais, žodžiais, žodžių junginiais, sakiniais, pastraipomis, lentelėmis, išnašomis ar kitais ženklų junginiais, parengti siekiant perteikti prasmę ir darant prielaidą, jog jie suvokiami skaitytojų, mokančių tam tikrą natūraliąją arba dirbtinę kalbą.

IVADAS

Šių laikų informacinės erdvės plitimas (ir plėtimas) tapo nemenku iššūkiu ne tik tarpusavio komunikacijos prasme, bet ir paliečia giluminius tikėjimo klodus bei kitaip veikia iš pirmo žvilgsnio gerokai gilesnius ir esmingesnius žmogaus asmenybės darinius. Virtualumas, kaip neregimos esybės atitikmuo, po truputį, bet užtikrintai braunasi žmogaus (pa)sąmonėn ir keičia patį žmogų su visa jo vertybių sistema neišskiriant tikėjimo reikalų.

Tokiame kontekste yra itin svarbu atlikti tam tikrus visai nesudėtingus tyrimus, kuriais remiantis būtų galima identifikuoti esmines iš virtualybės sklindančias prieš tikėjimą nukreiptas agresijos formas. Kadangi jų daugis yra kintantis, tad siekiant tam tikro itin dinamiškos padėties fiksavimo nuo pat pradžių būtina apsibrėžti šio darbo interesų ribas.

Taigi šiame darbe bus apsiribota lietuvių kalbą naudojančiu internetu turiniu. Remiantis moralinės teologijos nuostatomis bus bandoma identifikuoti lietuviškos internetinės žiniasklaidos antikrikščioniškąsias mąstymo (ir propagandos) paradigmas. Sėkmės atveju tai būtų neprastas pirmas žingsnis vėliau ieškant geriausių jų įveikos kelių.

Šio teminio lauko pasirinkimas neabejotinai siejasi ir su kitomis mokslo (gyvenimo?) sritimis. Pirminė šio darbo rašymo intencija ir yra labiau jo sąsajos su gyvenimo realybe, nei su formaliojo mokslo nuostatomis.

Kadangi darbo tematika reikalauja ir tam tikro teorinio pagrindimo, todėl Bažnyčios Magisteriumo išleisti formalieji dokumentai, kuriuose kalbama apie žiniasklaidą bendrai ir internetą konkrečiai suponuoja ir (virš)nacionalinio lygmens buvimą. Kitaip tariant, pirminis apsisprendimas apsiriboti *lietuviakalbio* internetu nereiškia, kad kokiu nors būdu bus ribojamas šio darbo universalumo aspektas.

Šis darbas yra veikiau identifikacinio pobūdžio (tiesiog konkrečiai ir aiškiai įvardinti/sistematizuoti tas antikrikščioniškosios minties „gaires“, kurios labiausiai tarpsta viešojoje erdvėje, o tiksliau, lietuvių kalbą vartojančiame *tinkle*) ir formuluojant problemas nuolat kyla nemaža pagunda problematiką sieti su minėtų „gairių“ (paradigmų?) įveika. Tačiau, tikiuosi, siekiant objektyvumo ir aiškių nagrinėjamos problematikos ribų siekis tam atsispirti buvo vainikuotas sėkme.

Darbo probleminiai klausimai tiesiogiai siejasi su atsakymų paieška į šiuos klausimus:

1. Kokie interneto resursai yra pagrindiniai antikrikščioniškųjų tekstų skleidėjai?
2. Kiek ir kokių agresyvių antikrikščioniškų viešosios minties paradigmų galima aptikti internete?
3. Kaip verbalinė agresija veikia praktikuojančius katalikus ir kokias jos kryptis jie

identifikuoja kaip pagrindines?

4. Kokiomis viešųjų ryšių technologijomis yra naudojamosi siekiant tikslų?

Darbo objektas - antikrikščioniška verbalinė agresija Lietuvos internetinės žiniasklaidos ribose.

Darbo tikslas - identifikuoti pagrindines antikrikščioniškos verbalinės agresijos kryptis Lietuvos internetinės žiniasklaidos ribose.

Tam tikri *negatyvūs* tyrimo objekto aspektai yra bene tinkamiausi didinant būsimo darbo aktualumą ir bandant gautus rezultatus panaudoti realiam pastoracinės praktikos įgyvendinimui ir šios praktikos tobulinimui. Kita vertus, identifikuotasis darbo objektas neimplikuoja verbalinės agresijos įveikos būdų paieškos. Tai traktuotina kaip tolimesnių tyrimų tąšos galimybė.

Pagal metodologijose pateikiamą tipologizaciją pasirinktas tyrimo objektas priskirtinas sistemos tipui. Tačiau šiuo konkrečiu atveju sistemos samprata gerokai platesnė ir apimanti Bažnyčios ir sekuliaraus pasaulio komunikaciją dar gi bandant žvelgti neutraliu tyrėjo žvilgsniu, o ne tapatinantis su katalikiškuoju identitetu, nes tai galėtų tapti kliūtimi siekiant objektyvių tyrimo rezultatų.

Darbo uždaviniai:

1. Apibrėžti internetinės žiniasklaidos etinius principus Bažnyčios Magisteriumo oficialiųjų dokumentų kontekste.
2. Nustatyti esmines verbalinės agresijos kryptis pagal poveikį apsibrėžto tipo tikintiesiems (kokybinis tyrimas/ pusiau struktūruotas interviu).
3. Nustatyti esmines verbalinės agresijos kryptis pagal intencijas (teksto turinio analizė).
4. Įvertinti teorines minimos agresijos krypčių įveikos galimybes.

Darbo metodai

Esminės darbo struktūros dalys sutampa su uždavinių tipologizacija. Bendriausia prasme darbas sudarytas iš Bažnyčios Magisteriumo dokumentų aptarties, kokybinio tyrimo ir internetinės žiniasklaidos tekstų, paminėtų respondentų pirmajame tyrime, turinio analizės rezultatų. Toliau seka skyriai, kuriuose daroma lyginamoji tyrimų rezultatų analizė¹.

Galimų teorinių (praktinių) tyrimų metodikos požiūriu kiekvienas uždavinys struktūriškai sprendžiamas:

¹ Konkreti detalizuota kiekvieno tyrimo metodologija yra aprašoma atskiruose skyriuose, kur pateikiami rezultatai.

1. Teoriniam etinių principų (Bažnyčios Magisteriumo oficialiųjų dokumentų kontekste) identifikavimui parankiausias yra **sisteminės analizės** metodas. Juo ir naudojama šiame darbe. Taip oficialiųjų dokumentų visetas peržvelgiamas ne tik sudedamųjų dalių, bet ir jų tarpusavio santykio (-ių) prasme. Taip randamas stiprus teorinis pagrindas leidant į antikrikščioniškai nusiteikusios virtualybės bruzgynus.
2. Esminių verbalinės agresijos krypčių pagal poveikį apsibrėžto tipo tikintiesiems identifikavimui naudojama kokybinio tyrimo metodas. Pasirinkus baigtinį skaičių aktyviai praktikuojančių katalikų yra atliekamas pusiau struktūruotas interviu ir jų išsakytų minčių pagrindu identifikuojamos verbalinės agresijos kryptys pagal poveikį.
3. Esminių verbalinės agresijos krypčių nustatymas pagal intencijas atliktas konkrečių internete publikuotų tekstų turinio analizės metodu². Kito tyrimo atveju nustatytas verbalinės agresijos poveikis tikintiesiems ir į tiriamąjį objektą žvelgiama „iš kitos barikados pusės“, t.y. pagal „agresorių“ intencijas.

² Tekstai bus parenkami iš kokybiniame tyrime dalyvaujančiųjų respondentų pasisakymų. Pokalbyje vienas iš klausimų/temų yra apie didžiausią neigiamą poveikį (obalsi) tikinčiajam sukėlusį tekstą. Būtent šie tekstai taps turinio analizės objektais.

I. KRIKŠČIONIŠKOS ŽINIASKLAIDOS VERTYBINIO PAGRINDO APTARTIS

1. Trumpa postmodernaus žiniasklaidos konteksto apžvalga

Plačiausia prasme postmodernizmą galima apibrėžti ne kaip tam tikrą sąvoką, apibūdinančią naują visuomenės lygmenį, bet kaip etosą, kuris daro įtaką visuomenės vertybinių nuostatų pokyčiams, diegia naujos gyvensenos ir vartojimo stilių. Be aiškaus dabartinio gyvenamo laikmečio suvokimo tolesnis darbo problemos eksplikavimas nebūtų pilnutinis.

Šiandien Vakarų kultūros žmogaus mąstymo vektoriai net jam nenorint yra įtakojami to, kas vadinama „postmodernizmu“. Tad pradedant kalbėti apie žiniasklaidą, o tiksliau, apie krikščioniškosios žiniasklaidos vertybinį pagrindą, būtina aptarti kiek bendresnį kontekstą, kuriame tarpsta aptariamasis objektas. Kitu atveju nebus suformuotas pilnutinis aptariamojo objekto konteksto suvokimas ir įmanomos klaidos beigi netikslumai.

Geriausias atspirties taškas eksplikuojant postmodernią būtį sietinas su postmoderniąja literatūra, o tiksliau, su jos apibūdinimu.³

Papunkčiui apie tai, kas būdinga postmoderniam laikmečiui:

1. Ironija, žaismė, juodas humoras. Šių išraiškos formų vartoseną/gyvenseną nėra itin didelė naujiena išskyrus tai, kad postmodernios būties adeptai juokiasi (tyčiojasi?) iš visko be jokių ribų (karas, tikėjimo klausimai, globalaus sąmokslų teorijos ir t.t.).
2. Stilių, žanrų, bet kokių kitų ribų nepaisymas, sąmoningas ignoravimas neretai tai pateikiant kaip naują išraiškos formą.
3. Intertekstualumas. Visa iki postmodernios būties radimosi sukurta medijų visuma postmodernistų yra/gali būti perkuriama savaip.
4. Metafikcija arba rašymas apie rašymą, buvimas apie buvimą, pasakojimas apie pasakojimą ir t.t. Postmodernios būties skiriamasis bruožas — linijinio laiko sampratos, istorinio mąstymo, tęstinumo, pradžios ir pabaigos svarbos nyksmas.
5. Technokultūralumas ir hyperrealybė. JAV mokslininkas Fredericas Jamesonas postmodernizmą pavadino „vėlyvojo kapitalizmo kultūrine logika“⁴. Pagal ją postkapitalistinė visuomenė jau įžengė į informacijos amžių, kuriame visi esame užverčiami skelbimų, vaizdų, produktų reklamos lavinos.

³ *Danielewski M. Z. House of Leaves. New York: Pantheon Books. 2000. P. 78.*

⁴ Minimo mokslininko marksistiniai svarstymai šiuo atveju neįtakoja mūsų aptariamų temų.

6. Baimės/paranojos smelktis. Laikomasi nuomonės, kad dabarties postmoderni būtis beveik nepaaiškinama, o jos vystymosi dėsniai, sąsajos ir t.t. nesuprantami. Dėl to kyla visuotinės baimės, paranojos atmosfera.
7. Maginis realizmas. Itin paplitusi postmodernios būties apibrėžtis, kurios esmė — realybės ir virtualybės, magiškojo anapusiškumo suplakimas į vieną visumą. Pasakos, mitologija, okultika, sapnai ir t.t. pateikiami kaip realybė ir priešingai.

2. Autoritetų požiūris

Remiantis tiek atskirų Bažnyčios autoritetų, tiek esminių ir apie žiniasklaidą kalbančių oficialiųjų Bažnyčios dokumentų pagrindu būtina identifikuoti esmines nuostatas, kuriomis remiantis vėlesniuose tyrimuose galima būtų vertinti verbalinę agresiją.

Taigi keletas Bažnyčios autoritetų minčių, kurie įvairiapusėškai išmano žiniasklaidą:

Vertybinį žiniasklaidos dėmenį išskiria Kauno arkivyskupas Sigitas Tamkevičius: „Ji nebūtinai gvildena grynai religines temas, tačiau apie ką bekalbėtų, negali atsisakyti vertybinio, atsakingo žvilgsnio. Daug kur katalikiška žiniasklaida gali nesiskirti nuo rimtos pasaulietinės žiniasklaidos, tačiau yra klausimų, pavyzdžiui, požiūris į gyvybę, žmogaus asmenį bei jo kilnumą, dėl kurių katalikiška žiniasklaida turi aišką ir nekintamą poziciją“⁵.

Dar viena Kauno arkivyskupo Sigito Tamkevičiaus ištarmė skirta tam tikram „radikalumui“ kuris neatsiejamas nuo vertybinio žiniasklaidos suvokimo: „Bažnyčioje turi būti sveikas evangelinis radikalumas, kuris neleidžia pataikauti žmonių įgeidžiams ir net norėti visiems įtikti. Evangelijoje šis radikalumas akivaizdžiai matomas. Tačiau Bažnyčios nariai gali būti gundomi sušvelninti šį evangelinį radikalumą, manydami, kad tokiu būdu krikščionybė taps populiarese ir labiau priimtina šių dienų žmonėms. Deja, tai yra saviapgaulė; iš tikrųjų Evangelijos jėga kaip tik glūdi bekompromisiam jėga jos laikymesi. Tiesa tuo ir yra brangi, kad ji nepataikauja ir rodo save tokia, kokia ji yra. Tačiau abejoju, ar einant tikėjimo keliu, nuolat reikia mosuoti kalaviju. Rimto krikščionio pastovi nuotaika turėtų būti pilnakraujiškas gyvenimas Evangelija — tiesos ir meilės Evangelija“⁶.

⁵ *Minkevičienė G.* Lietuvos katalikiškos žiniasklaidos raidos ypatumai (2000–2007 m.). P. 8-9. // http://vddb.laba.lt/fedora/get/LT-eLABa-0001:E.02~2009~D_20101125_190720-41465. Žiūrėta 2013-10-11.

⁶ *Tamkevičius S.* Turime visomis moraliomis priemonėmis priešintis blogiui. // <http://www.propatria.lt/2014/03/sigitastamkevicus-turime-visomis.html>. Žiūrėta 2014-02-01.

Arkivyskupas S. Tamkevičius tad pabrėžia tiesos būtinumą, atsakomybę ir vertybinį pagrindą. Ne mažiau svarbus ir sveikas radikalumas arba, naudojant šiuolaikiškesnį ir nuosaikesnį išsireiškimą — nonkomformizmas. To itin pasigendama dabarties žiniasklaidoje.

Ilgametis Vatikano spaudos tarnybos direktorius Frederico Lombardi SJ teigia: „Mes nemanome, kad katalikų komunikacija turi atsiskirti nuo pasaulietiško bendravimo, tai, kas mus domina, yra žmogus, t.y. visas žmogus ir jo problemos, į kurias žiūrime iš Evangelijos perspektyvos. Žinoma, mes domimės Bažnyčios gyvenimu, jos įvykiais, bet taip pat ir žmonijos gyvenimu su jos raidos, teisingumo, taikos, moralės ir dvasinio augimo problemomis. Svarbu griežtai neskirstyti informacijos į šventą ir bedievišką, dvasišką ir žemišką, bet pademonstruoti moralinę ir religinę dimensiją kaip esminę ir svarbią gyvenimo dalį“⁷

Savo žodžius Frederico Lombardi SJ patvirtina ir duodamas interviu po 2011-aisiais vykusių Jaunimo dienų Madride: „Per televiziją, internetą, radiją, *twitter*, *facebook*’ą ir taip toliau, buvo daugybė pranešimų. Ir ne tik šiomis dienomis, bet daug anksčiau. Jos puikiai gali cirkuliuoti ir toliau, siekiant palaikyti užsimezgusią draugystę, sukurtus santykius... Popiežius skrisdamas lėktuvu į Madridą primygtinai pabrėžė, kokie svarbūs yra santykiai, kurie tokiomis aplinkybės gali užsimegzt tarp skirtingų šalių jaunimo. Šitai verta toliau puoselėti. Šiandien tai daug lengviau padaroma, nei bet kada anksčiau. Pasistenkime išnaudoti galimybes“⁸.

Virtualioji komunikacija suvokiama kaip aiški galimybė komunikuoti, skleisti Evangeliją ir — ne mažiau svarbu — tam visai netrukdo stereotipiškai suvoktas naujųjų medių „dingumas“, kuris kartais pasireiškia nepamatuotu įtarumu interneto, o tiksliau, socialinių tinklų atžvilgiu, kurie galėtų tapti puikia platforma Evangelijos skelbimui, nes savyje turi „iš lūpų į lūpas“ aspektą. Kitaip tariant, reikalingas tam tikras noras ir paskatinimas Bažnyčios tarnams naudotis moderniosiomis technologijomis.

Pasak tėvo jėzuito Avery Dulles, katalikų spauda turėtų skleisti išganymo džiaugsmą. „Katalikų spauda galėtų padėti katalikams įveikti nesveiką domėjimąsi vien vidiniais bažnytiniais debatais ir atsigręžti į pasaulį, kuriam verkiant reikia atsivertimo. Vykdidama savo pirmąją pareigą, kurią sudaro informavimas, katalikų žurnalistai turėtų teikti pirmenybę įvykiams, kuriuose atsispindi didelis Evangelijos poveikis. Jų istorijos galėtų pasakoti apie šventus asmenis bei

⁷ Lombardi F. Catholic Media: the Communicative Experience of the Holy See // <http://www.zenit.org/en/articles/father-lombardi-s-address-on-catholic-media>. Žiūrėta 2014-02-15.

⁸ Lombardi F. SJ apie PJD: Jiems skirta kurti šiandienos ir rytojaus pasaulį. // <http://www.bernardinai.lt/straipsnis/2011-08-22-f-lombardi-apie-pjd-jiems-skirta-statyti-siandienos-ir-rytojaus-pasauli/67516>. Žiūrėta 2014-01-10.

pavyzdingas bendruomenės, apie Bažnyčios kankinius, dėmesį skiriant mažai žinomų krikščionių, neseniai savo gyvybės kaina paliudijusių tikėjimą, heroizmui⁹“.

Tėvas jėzuitas šioje kalboje labiau koncentruojasi į galimą pozityvų krikščioniškos žiniasklaidos turinį, tačiau bene esminis jo pastebėjimas yra tai, kad krikščioniška žiniasklaida yra pamiršusi liudijimų jėgą. Būtent dėl to jis akcentuoja būtinybę rašyti apie „įvykius, kuriuose atsispindėjo Evangelijos jėga“.

Kitaip tariant, visas pateiktas nuomones vienija tam tikri aspektai, kurie tuo pat metu yra geriausi argumentai bandant paneigti galimą prielaidą apie tai, kad Šv. Raštas, Tradicija ir Bažnyčios Magisteriumas vienos Šventos Dvasios veikiami, siekdami sėkmingai prisidėti prie sielų išganymo esmiškai nesuderinami su dabarties postmoderniu laikmečiu apskritai ir internetine žiniasklaida konkrečiai.

Taigi remiantis aukščiau pateiktais skirtingais požiūriais krikščioniškos žiniasklaidos specifika gali būti nusakyta šiais aspektais:

1. Minima žiniasklaida privalo turėti krikščionišką perspektyvą, t.y. kiekvienas dalykas, faktas ar įvykis tiesiogiai ar netiesiogiai apibūdinamas iš krikščioniškojo požiūrio taško.
2. Krikščioniška žiniasklaida vienu ar kitu būdu skelbia Gerąją Naujieną.
3. Tiesiog naujienos susijusios su Bažnyčia taip pat yra krikščioniškos žiniasklaidos sklaidos objektas. Dar geriau jei tose naujienose atsispindi Evangelijos jėga ir poveikis tikintiesiems ir kitiems skaitytojams apie tai.

Krikščioniškos žiniasklaidos specifika iš pirmo žvilgsnio nedaug skiriasi nuo „sekuliariosios žiniasklaidos“ ypatybių, todėl šio skyriaus 1 dalyje aptartas postmodernus kontekstas turėtų vienodai įtakoti tiek krikščioniškąją, tiek „sekuliariąją“ žiniasklaidą. Iš tiesų taip ir yra, tačiau vertybiškumas įgalina krikščioniškąją žiniasklaidą atsispirti ir savaip „perkurti“ postmodernų kontekstą, todėl skyriaus pradžioje darytos prielaidos klaidingumas pirmiausiai sietinas su vertybine ašimi — Jėzumi Kristumi — apie kurią ir „sukasi“ krikščioniškos žiniasklaidos kuriamas turinys.

Tačiau kadangi krikščioniškosios žiniasklaidos apibrėžtis ir ją įreminantys principai šio darbo rėmuose yra naudingi tik tiek, kiek atsispyrus nuo jų galima vertinti sekuliariosios žiniasklaidos verbalinės agresijos apraiškas, tai kitame skyriuje remiantis oficialiaisiais Bažnyčios dokumentais bus bandoma nagrinėti etinius Katalikų Bažnyčios principus internetinės žiniasklaidos atžvilgiu ir giliau eksplikuoti minėtą šiuolaikybės peršamų anomalijų pobūdį.

Apie autoritetų svarbą tiesiogiai kalbama Dekrete dėl visuomenės komunikavimo priemonių *Inter mirifica*, kuris kitame skyriuje bus detalčiai analizuojamas: „Norėdami laikytis moralės

⁹ Katalikų spauda turėtų skleisti išganymo džiaugsmą. // <http://www.lcn.lt/bzinius/bz9712/712bp5>. Žiūrėta 2014-01-25.

įstatymų, šių priemonių vartotojai teneapleidžia savo pareigos laiku sužinoti, ką apie pateikiamus dalykus sprendžia kompetentingas autoritetas, ir tesistengia tuo vadovautis, laikydamiesi teisingos sąžinės reikalavimų. O kad galėtų lengviau atsispirti ne tokioms teisingoms įtakoms ir tvirčiau laikytis gerų, tesistengia tinkamomis priemonėmis orientuoti ir ugdyti savo sąžinę¹⁰.

3. Katalikų Bažnyčios etiniai principai žiniasklaidos atžvilgiu remiantis oficialiaisiais Vatikano dokumentais

3.1. Analoginė žiniasklaida: etinio kodekso vektoriai dekrete dėl visuomenės komunikavimo priemonių *Inter mirifica*

Šiame skyriuje aptariami tie oficialieji Bažnyčios Magisteriumo išleisti dokumentai, kurių nuostatos jų kūrimo ir atsiradimo laiku nebuvo tiesiogiai taikomos tik internetinei žiniasklaidai, o labiau visai žiniasklaidai bendrai. Kita vertus, šių dokumentų nuostatos iš esmės taikytinos visoms medijų rūšims, nes jų universalumas yra akivaizdus. Svarbu ir tai, kad minimi Bažnyčios Magisteriumo dokumentai savo universalumo nepraranda analizuojant juos ir iš laiko, ir iš vertybinių pozicijų.

Apie žiniasklaidos reikšmę ir įtaką visuomenei pradėta kalbėti dar Vatikano II Susirinkimo metu. Bene pirmasis dokumentas, kuriame nagrinėjama ne tik katalikiška, bet visa žiniasklaida ir jos ypatybės yra 1963 m. gruodžio 4 d išleistas dekretas dėl visuomenės komunikavimo priemonių *Inter mirifica*¹¹. Pirmame šio dekreto skyriuje Katalikų Bažnyčia pateikia teigiamą požiūrį į žiniasklaidos priemones¹²: „Tarp nuostabiausių technikos išradimų, kuriuos, ypač mūsų laikais, Dievo padedamas žmogaus genijus padarė kūrinijoje, Motina Bažnyčia itin rūpestingai priima ir stebi pirmiausia tuos, kurie labiau susiję su žmogaus dvasia ir kurie atveria naujus kelius nepaprastai lengvai perduoti bet kokias žinias, mintis bei nuostatas. Iš tų išradimų ypač išsiskiria tokios priemonės, kurios dėl pačios savo prigimties gali pasiekti ir paveikti ne tik atskirus žmones, bet ištisas minias bei visą žmonių visuomenę, kaip antai spauda, kinas, radijas, televizija ir kitos, kurias galima vadinti visuomenės komunikavimo priemonėmis“¹³.

Būtent šiame pamatiniame dokumente deklaruojamas žiniasklaidos pozityvumas siejamas su

¹⁰ *Visuotinio Vatikano II Susirinkimo dokumentai*. Dekretas dėl visuomenės komunikavimo priemonių *Inter mirifica*. // http://www.lcn.lt/b_dokumentai/vatikano_2s/inter-mirifica.html. Žiūrėta 2014-01-28.

¹¹ Ten pat. Žiūrėta 2013-11-28.

¹² Tuo metu interneto plėtra nebuvo pasiekusi šiuolaikinio lygio, tačiau galima drąsiai daryti prielaidą, kad minimo Dekreto nuostatos taikytinos ir internetui.

¹³ *Visuotinio Vatikano II Susirinkimo dokumentai*. Dekretas dėl visuomenės komunikavimo priemonių *Inter mirifica*. // http://www.lcn.lt/b_dokumentai/vatikano_2s/inter-mirifica.html. Žiūrėta 2014-01-28.

jos prisidėjimu prie bendro gėrio siekimo, dvasios poilsio ir lavinimo bei Dievo Karalystės plėtimo¹⁴.

Inter mirifica nuostatos taikytinos visai žiniasklaidai ir dabarties laikmetyje galėtų būti puikiu etiniu kodeksu visiems žiniasklaidos atstovams, nes esminis reikalavimas yra tvirtas moralės normų laikymasis. Tikslus informacijos pateikimas, pagarba žmogaus orumui, privatumui, medijos ekonominės, meninės ir politinės sferų darna — tai tik keli dokumento aspektai, kurie taikytini visai žiniasklaidai.

Inter mirifica nuostatose dar dokumento pradžioje randame ir aiškų galimų pavojų nurodymą: „Motina Bažnyčia žino, kad teisingas naudojimas šiomis priemonėmis teikia žmonijai daug naudos, padėdamas dvasios poilsiui bei lavinimui ir Dievo karalystės plėtimui bei stiprinimui. Ji taip pat žino, kad žmonės gali panaudoti jas prieš dieviškojo Kūrėjo planą ir pakreipti savo pačių žalai. Maža to, ji jaučia motinišką skausmą dėl nuostolių, kurių žmonių bendrijai taip dažnai yra atnešęs blogas jų panaudojimas¹⁵. Šis persergėjimas turi tapti kiekvieno tikinčiojo tyrėjo *motto* leidžiantis į manipuliacijų, agresijos ir kitokių negatyvių dalykų pertekusią žiniasklaidos terpę. Kita vertus, *Inter mirifica* teikia viltį ir prasmę tyrėjui, nes medijos puikiai tinka Dievo karalystės plėtimui.

Svarbu pastebėti, kad aptariamo dokumento pasirodymo metu virtualiosios erdvės ir/ar modernių technologijų išsivystymo lygis nebuvo tapatus dabartiniam, tačiau daugelis nuostatų yra gerokai pralenkiančios savo laiką. Kalbant apie verbalinę agresiją tai ypač svarbus momentas, nes verbalinės agresijos internetinėje erdvėje įveika (asmeninė ir bendruomeninė) siejasi su šiais aspektais:

1. Agresijos identifikavimu.
2. Asmeniniu pasipriešinimu jai/jos atmetimu.
3. Įveikos kelių paieška ir jų realizavimu.

Šia prasme itin svarbios šios dekreto dėl visuomenės komunikavimo priemonių *Inter mirifica* nuostatos, kuriose kalbama apie moralės normų svarbą naudojantis žiniasklaidos priemonėmis: „Deramam naudojimuisi šiomis priemonėmis būtina, kad visi, kurie jomis naudojasi, būtų susipažinę su moralės normomis ir jų tvirtai laikytusi. Tad teapsvarsto jie turinį, perduodamą kiekvienos priemonės savitą prigimtį atitinkančiu būdu. Drauge teatsižvelgia į visas sąlygas bei aplinkybes — tikslą, asmenis, vietą, laiką ir kita, — kuriomis vyksta šis perdavimas ir kurios gali pakeisti arba visiškai iškreipti turinio moralinę vertę. Atkreiptinas dėmesys ir į šioms priemonėms

¹⁴ Itin svarbus ir reikšmingas Dekrete deklaruojamas žiniasklaidos visaapimantis gebėjimas ne tik evangelizuoti, bet ir lavinti, puoselėti dvasią. Dabarties požiūryje į žiniasklaidą, o tiksliau, į internetą dvasios poilsio ir/arba lavinimo aspektas, mano nuomone, yra kiek nepelnytai primirštas.

¹⁵ *Visuotinio Vatikano II Susirinkimo dokumentai*. Dekretas dėl visuomenės komunikavimo priemonių *Inter mirifica*. // http://www.lcn.lt/b_dokumentai/vatikano_2s/inter-mirifica.html. Žiūrėta 2013-11-28.

būdingą poveikį, tai yra sukrétimą, kuris gali būti toks stiprus, jog žmonės, ypač nepatyrę, sunkiai pajęgs jį išsąmoninti, suvaldyti arba, reikalui esant, atremti¹⁶. Taigi pasipriešinimo, atrémimo aspektas yra neabejotinai svarbus ir būtinas kalbant apie verbalinę agresiją lietuviakalbyje internete konkrečiai ir virtualiojoje erdvėje bendrai.

Kadangi viešosios nuomonės įtaka privačiame bei viešajame gyvenime šiandien labai padidėjusi, kyla nemažai vertybinių *kazusų* kalbant apie verbalinės agresijos išankstinę „profilaktiką“ ir jos pasekmes.

Dabartinės pasaulietinės kultūros specifika siejasi su teisių prioritetu pareigų atžvilgiu, tačiau *Inter mirifica* radimosi laikas, 1963-aisiais, autoriams diktavo būtinybę kalbėti pirmiausiai apie pareigas. Dokumente vyrauja aiški netiesioginė nuostata, kad visiems bendruomenės nariams privalu ir informacijos gamybos, vartojimo srityje vykdyti teisingumo ir artimo meilės pareigas. Taip naudodamiesi visuomenės komunikavimo priemonėmis tikintieji stengiasi formuoti ir skleisti teisingą viešąją nuomonę, kuri, kaip minėta, neatsiejama nuo pareigų prioritetiškumo teisių atžvilgiu.

3.1.1. Vartotojų pareigos

Visi medijų vartotojai nepriklausomai nuo santykio su jomis (gamintojai, skaitytojai, žiūrovai, klausytojai ir t.t.), kurie naudojami medijomis, o mūsų atveju internetu, yra saistomi ypatingų pareigų. *Inter mirifica* teigiama, kad teisingas pasirinkimas reikalauja rinktis tai, kas vertinga moralės, mokslo bei meno požiūriu, ir vengti to, kas gali:

1. Tapti dvasinės žalos priežastimi ar paskata.
2. Papiktinti kitus blogu pavyzdžiu.
3. Kliudyti sklisti geriems dalykams.
4. Skatinti sklisti blogus.

Norėdami laikytis moralės įstatymų, interneto vartotojai, susidūrę su verbalinės agresijos kupinu tekstu, savo asmeninę nuomonę/reakciją turėtų patikrinti:

1. Ką susidūrus su verbalinę agresiją skleidžiančiu tekstu sako sąžinė.
2. Ką apie pateikiamus dalykus sprendžia kompetentingas autoritetas.

Kitaip tariant vienas iš būdų priešintis iš interneto sklindančiai agresijai yra dar didesnio

¹⁶ *Visuotinio Vatikano II Susirinkimo dokumentai*. Dekretas dėl visuomenės komunikavimo priemonių *Inter mirifica*. // http://www.lcn.lt/b_dokumentai/vatikano_2s/inter-mirifica.html. Žiūrėta 2013-11-28.

informacijos kiekio įsisavinimas (kaip gi kitaip įmanoma sužinoti ką konkrečiu klausimu mano vienas ar kitas autoritetas?) taip galimai pasiduodant ne visada prasmingam gyvenimo tempo didinimui. Kitas kelias — sąžinės ugdymas visomis tinkamomis priemonėmis. Kiekvienas laisvas rinktis sau tinkamesnį kelią, tačiau geriausių rezultatų įmanu pasiekti tik kombinuojant abu *Inter mirifica* minimus identifikavimo ir atoveiksmio aspektus.

3.1.2. Vaikų ir tėvų pareigos

Tiek Lietuvos, tiek pasaulio viešojoje erdvėje publikuota nemažai tekstų, kur kalbama apie negatyvų interneto poveikį vaikams ir būtinybę tą poveikį mažinti. Netiesioginės verbalinės agresijos pasireiškimo atveju nebrandus interneto vartotojas gali būti net psichologiškai traumuotas. Todėl kyla nemažai pareigų jaunosios kartos auklėtojams, mokytojams, kitokiems ekspertams ir žinovams bei viešiesiems intelektualams.

Ypatinga atsakomybė tenka tėvams. Jų pareiga yra bekompromisinė blogio invazijos prevencija iš pašaknų užkardant galimybes jaunajai kartai susipažinti su tikėjimui ir dorovei prieštaraujančiais reginiais ir skaitiniais internete, kurių itin apstu būtent virtualiojoje erdvėje. Dar blogiau — šitas turinys yra itin lengvai randamas pasitelkus moderniąsias technologijas.

Minima blogio invazija kalbant apie tikėjimo brandos dar nepasiekusius vaikus ir paauglius internete yra pirmo svarbumo reikalas, todėl nesant tinkamų technologinių užkardymo priemonių tėvų ir kitokių ugdytojų reikšmė negali būti pervertinta.

3.1.3. Turinio gamintojų pareigos

Kalbėti apie šias pareigas yra itin komplikauta, kadangi dabarties visuomenėje vyraujantis principas „rodome/publikuojame tai, ko reikia publikai/žiūrovui/skaitytojui“ yra visuotinai paplitęs ir uzurpuojantis vis platesnius informacinės erdvės arealus. Tai tampa ir verbalinės agresijos sklaidos pagrindu, nes agresija susijusi su stiprių emocijų raiška, o stiprios emocijos yra viena iš skaitomumo didinimo arba dėmesio atkreipimo plačiaja prasme metodikų.

Dėl to ypatinga moralinė pareiga teisingai panaudoti visuomenės komunikavimo priemones tenka žurnalistams, rašytojams, aktoriams, scenaristams, režisieriams, programų kūrėjams, platintojams, prodiuseriams, pardavėjams, kritikams ir visiems kitiems, kaip nors dalyvaujantiems komunikavimo įgyvendinime ir plėtojime.

Manipuliatyvių technologijų plėtra šiandien pasiekė neregėtų aukštumų, todėl bet kuris prie turinio gamybos internete prisidedantis profesionalas tiesiog privalo viską matuoti bendrojo gėrio matu. Viena iš rekomendacijų pateikiamų minimame dokumente yra tam tikrų profesinių draugijų

kūrimas kur drauge būtų deklaruojamas pasiryžimas laikytis moralės nuostatų rašant tekstus ar kuriant kitokią viešumai skirtą medžiagą.

Dar vienas atsakingų už informacijos gamybą asmenų įsipareigojimas susijęs su būtinybe rasti balansą tarp meninės, ekonominės ir politinės ar kitos srities kalbant apie galutinį produktą. Puikiai žinoma, kad tam tikras skandalingumas (o tai tiesiogiai siejasi su agresija) didina informacijos vartojamumą, o tai generuoja pelningumą.

Taip atsiduriama uždarame rate, kur vieni deklaruoja, kad rašo tai, ką skaito kiti, o pastarieji vis labiau klimpsta į žemos moralinės kokybės informacinį liūną. Pareigos ir atsakomybės suvokimas yra vienintelis kelias ištrūkti iš šio ydingo rato nenaudojant vienokių ar kitokių represinių poveikio formų ar būdų.

3.1.4. Pasaulietinės valdžios pareigos

Kadangi pasaulietinės valdžios esminė funkcija yra siekti bendrojo gėrio, tai ir kalbant apie viešąją erdvę galioja būtent šis bendrojo gėrio siekimo principas. Valdžios pareiga yra ginti ir saugoti tikrą bei teisėtą informacijos laisvę, ypač žiniasklaidos srityje, būtinai reikalingą šiandienės visuomenės siekiui eiti tobulėjimo keliu.

Kita vertus, dažnai susiduriame su situacija, kai laisvės išsaugojimo klausimas yra suprantamas iškreiptai. Moralė tampa kliuviniu menamai informacijos laisvei. Tiesą pasakius, kliuviniu tampa viskas, kas tik turi bent menkiausią atsakomybės, įsipareigojimo, bendruomeniškumo aspektą. Bet kokios ribos suvokimas tokiu atveju tampa pagrindiniu vienokios ar kitokios agresijos taikiniu, todėl visiškai nenuostabu, kad Bažnyčia agresijos taikinių menamame sąrašė užima lyderiaujančias pozicijas.

Bet koku atveju pasaulietinei valdžiai tenka atsakomybė už paramą iniciatyvoms, kurių šiaip nebūtų galima įgyvendinti be papildomos paramos iš oficialiųjų valdžios institucijų. Nes dažnai pasitaiko, kad naudingos (ypač jaunimui) ir bendrąjį gėrį didinančios iniciatyvos dabartiniu laiku yra nuostolingos žiūrint iš materijos taško.

Galiausiai viešajai valdžiai tenka atsakomybė už įvairių įstatymų leidybą ir jų įgyvendinimą. Nors Lietuvoje viešosios erdvės priežiūra dažnai traktuojama kaip „laisvės laužymas/ribojimas“ visgi tam tikra „informacinė higiena“ iš valdžios institucijų pusės turėtų būti užtikrinama.

Kalbant apie virtualiąją erdvę šis principas galioja ypač stipriai, nes būtent ši informacijos terpė yra labiausiai naudojama jaunų žmonių, kurių atsparumas manipuliacijoms, melui ir kitoms blogybėms dar nėra tinkamai išugdytas.

3.1.5. Bažnyčios pastoracija informacijos sklaidos priemonių atžvilgiu

Būtina pabrėžti, kad nagrinėjamo dokumento atsiradimo laiku virtualiosios technologijos dar nebuvo taip plačiai išsigalėjusios visose žmogaus gyvenimo srityse, todėl *Inter mirifica* nuostatos yra taikomos analoginei žiniasklaidai kalbant klasikine analogiškumo samprata: laikraščiams, radijui, televizijai ir t.t.

Tačiau visos nuostatos žvelgiant iš dabartinės perspektyvos praktiškai be pakeitimų galioja ir moderniosioms interneto technologijoms ir pačiam žinių/informacijos perdavimo būdai, kuris yra mūsų tyrimo interesų zonoje. Dėl to yra prasminga ir naudinga detaliau išnagrinėti pastoracinį Bažnyčios veikimą, kad juo remiantis būtų tiksliau identifikuoti Bažnyčios etiniai principai ir nuo jų būtų galima atsispirti interpretuojant atliktų tyrimų medžiagą.

Taigi Bažnyčios pastoracinis veikimas pasak *Inter mirifica* pasireiškia šiais aspektais:

1. Bendras ganytojų ir tikinčiųjų veikimas. Ganytojai ir tikintieji kviečiami bendromis pastangomis kovoti su kenksmingomis iniciatyvomis, ydingomis informacinėmis praktikomis ir t.t. Nors praktinis šio Bažnyčios pastoracinio veikimo taikymas mūsųose vis dar buksuoja, tačiau verta pasidžiaugti, kad tam tikras judesys ta linkme visgi juntamas.
2. Katalikų iniciatyvos. Tikintieji skatinami aktyviai reikštis padorioje spaudoje ir kitaip rodyti iniciatyvą. Nors minimos praktiškai visos žiniasklaidos priemonės (spauda, radijas, televizija, kinas ir net teatras) internetas lieka anapus anuometinio suvokimo laiko ribų. Tačiau tai netrukdo daryti logišką išvadą, kad *Inter mirifica* tinka ir mūsų tyrimo lauke esančios medijos aptarimui. Grįžtant prie šio darbo pagrindinės temos, klausimas apie iniciatyvų veikimą iš tikinčiojo pusės dabartiniu laikmečiu yra dar gerokai labiau aktualesnis dėl paprasčiausios priežasties — atsiradus įvairiems tinklaraščiams, socialiniams tinklams ir tiesiog galimybei turėti asmenines svetaines radikaliai iškyla pasirinkimas dėl adekvataus tikinčiojo atsako susidūrus su akivaizdžiu melu ar šališka informacija ar galiausiai verbalinės agresijos apraiškomis Bažnyčios atžvilgiu. Kitaip tariant, kiekvienas turintis prieigą prie interneto ir mokantis juo naudotis tikintysis yra „liaudies žurnalistas“ ir tik nuo jo asmeninio apsisprendimo priklauso kaip jis elgsis susidūręs su Bažnyčios puldinėjimu.
3. Turinio gamintojų ugdymas. Dokumentas teigia, kad privalo būti pasirūpinta techniniu, teoriniu ir moraliniu pasauliečių išsilavinimu, išplėstas mokyklų, fakultetų ir institutų tinklas, kad žurnalistams, kino filmų ir radijo bei televizijos laidų autoriams ir kitiems suinteresuotiems asmenims būtų prieinamas visapusiškas išsilavinimas, pripildytas

krikščioniškosios dvasios, ypač pabrėžiant Bažnyčios socialinį mokymą. Taip pat reikia teikti žinių ir padėti aktoriams, televizijos vedėjams, kad savo vaidybos menu jie galėtų tinkamai tarnauti visuomenei. Galiausiai privalu uoliai rengti literatūros, kino, radijo, televizijos ir kitų šakų kritikus, gerai pažįstančius savo sritį ir mokomus bei skatinamus savo vertinimuose visuomet tiksliai nušviesti ir moralinę pusę. Nežiūrint tam tikro visų aukščiau išvardytųjų siekių dirbtinumo ir atotrūkio nuo realybės, visgi šioje sferoje jaučiamas tam tikras pagyvėjimas. Tarkim, projektas „Kataliko balsas“ galėtų būti įvardytas kaip pirmoji kregždė, kuriai vis dar reikalinga bręsti¹⁷.

4. Vartotojų ugdymas. Tai ne ką menkesnė užduotis, nei gamintojų ugdymas leidžianti įveikti jau minėtą „uždara ratą“, kai gamintojai teigia, kad viešina tik tai, kas yra paklausu, o informacijos vartotojai naudoja tai, kas patiekama gamintojų. Reikalingas teorinis ir praktinis vartotojų rengimas, atsižvelgiant į jų ir priemonių, kuriose jie dirba, specifiką. Kitaip tariant, būtinas švietimas sukuriant atitinkamas mokymosi programas visose katalikų mokyklose, seminarijose ir pasauliečių apaštalavimo organizacijose. Vėl gi susiduriama su tam tikrais veikiau idealumo pageidavimais, nei realia situacija. Kita vertus, „žiniasklaidos higienos“ ar minimalus manipuliavimo technikų viešojoje erdvėje išmanymas tikrai galėtų tapti tikinčiųjų bendruomenių susitikimų darbotvarkės nedidele dalimi.
5. Techninių priemonių svarba. Pripažįstama, kad praėjo laikai, kai techninės priemonės neturėjo tiek svarbos kaip gyvas žodis. Tiek analoginių, tiek skaitmeninių technologijų atveju reikalingos nemenkos investicijos kuriant alternatyvius informacijos kanalus. Kalbant apie internetą tai ypač galioja, nes svetainių, tinklapių kūrimas ir palaikymas yra gana nepigus dalykas, ką jau kalbėti apie reikiamą kvalifikaciją turinčių žmonių samdymą, nes ne visi darbai gali būti atlikti savanorių. Taigi tos techninės ir kitokio pobūdžio priemonės, kurių pagrindinis tikslas yra skleisti ir ginti tiesą bei rūpintis visuomenės krikščionišku auklėjimu privalo būti deramai aprūpintos ir išlaikytos reikiamame lygyje. Kitu atveju pasipriešinti verbalinei agresijai sklindančiai iš geriau aprūpintų informacijos sklaidos priemonių bus itin sunku dėl paprasčiausios priežasties — jie gebės pagaminti kokybiškesnį „produktą“ ir todėl informacijos vartotojas neabejotinai rinksis nekrikščionišką alternatyvą.

¹⁷ www.katalikobalsas.lt. Žiūrėta 2014-05-02

6. Lokalaus ir globalaus veikimo prasmė. Pateikiamos itin aktualios rekomendacijos vyskupams labiau rūpintis žiniasklaida ir ją remti bei dedamas pagrindas veiksnių, susijusių su pasauliniu globaliu žiniatinkliu, koordinavimu, nes kalbama apie tarptautinio bendradarbiavimo svarbą visais aspektais: įsteigiant specialią dieną skirtą susipažinti su aptariama problematika, pasimelsti už triūsiančius žiniasklaidos srityje taip pat kviečiant aukoti, įsteigiant ir įpareigojant Ganytojus remti informacijos srityje besidarbuojančius tikinčiuosius ir pašvęstojo gyvenimo atstovus. Tikėtina, kad kalbant apie šį Bažnyčios pastoracinio veikimo aspektą susiduriame su situacija, kai vis dar nepakankamai išnaudojamas tikinčiųjų noras aukoti. Tarkim, „Marijos radijo“ ar „Bernardinai.lt“ pavyzdys rodo, kad krikščioniškos pakraipos informacijos vartotojai neišvengiamai konsoliduojasi ir kuo toliau, tuo vis labiau yra pasiryžę aukoti būtent su žiniasklaida susijusiems Bažnyčios projektams. Ypač jei jie vykdomi talentingai ir šiuolaikiškai.

Inter mirifica baigiama itin aktualiu ir nuostabą keliančiu pastebėjimu, kuris gyvenant dabartiniu laiku nevadintinas kitaip nei pranašišku: „Susirinkimas kviečia visus geros valios žmones, ypač tuos, kuriems šios priemonės pavestos, stengtis ir siekti tas priemones naudoti vien žmonių bendruomenės gėriui, nes žmonių bendruomenės likimas kasdien vis labiau priklauso nuo teisingo jų naudojimo. Tegul, kaip klasikinio meno šedevrais, taip ir šiais naujais išradimais Viešpaties vardas bus garbinamas apaštalo žodžiais: „Jėzus Kristus yra tas pats vakar ir šiandien, tas pats ir per amžius“ (Žyd 13, 8).

3.2. Analoginė žiniasklaida: etinio kodekso vektoriai Popiežiškosios visuomenės komunikavimo priemonių komisijos Pastoralinėje instrukcijoje *Communio et progressio*

Popiežiškosios visuomenės komunikavimo priemonių komisijos Pastoralinėje instrukcijoje *Communio et progressio*, parengtoje Vatikano II Susirinkimo pavedimu šio Susirinkimo dekretui dėl visuomenės komunikavimo priemonių *Inter mirifica* taikyti, išleistoje 1971 m.¹⁸ sakoma, kad visuomenės komunikavimo priemonių nauda pirmiausiai turi būti grindžiama visuomenės bendrystės ir pažangos siekiais: „Žmonių visuomenės bendrystė ir pažanga yra visuomenės komunikavimo ir tokių jo priemonių kaip spauda, kinas, radijas ir televizija, pirmutiniai tikslai. Nuolat tobulėdamos šios priemonės tampa prieinamos vis daugiau žmonių bei kiekvienam vis

¹⁸ *Popiežiškoji visuomenės komunikavimo priemonių komisija. Pastoracinė instrukcija Communio et progressio. // http://www.lcn.lt/b_dokumentai/instrukcijos/communio_et_progressio.html. Žiūrėta 2013-11-26.*

lengviau ir kaskart labiau veikia jų mąstyseną bei gyvenseną“.

Šios priemonės traktuojamos pirmiausiai kaip Dievo dovana¹⁹ ir tai savaime suponuoja etinių principų laikymąsi. „Būdamas žemėje, Kristus atsiskleidė kaip tobulas Komunikuotojas. „Įsikūnydamas“ jis priėmė prigimtį tų, kuriems bus skirta Jo naujiena, perteikta ir Jo žodžiais, ir gyvensena. Jis kalbėjo jiems iš vidaus, tai yra būdamas tarp savo tautos, ir skelbė dieviškąją naujieną įpareigojančiai, atkakliai ir be kompromisų. Kita vertus, jis perėmė jų kalbėseną bei mąstyseną prisitaikydamas prie jų vietos bei laiko sąlygų. Komunikavimas yra daugiau negu idėjų raiška ar jausmų rodymas; giliausiąją savo prigimtimi tai meilės kupinas savęs dovanojimas²⁰.

„Meilės kupino savęs dovanojimo“ samprata dėl savo universalumo yra bene geriausia bandant rasti kertinius etinių principų žiniasklaidos atžvilgiu kampus. Kita vertus, ji galioja tuo atveju, kai kalbama iš „turinio gamintojo“ pozicijų, tačiau yra visiškai bevaisė taikant ją krikščioniškosios kritikos atžvilgiu, nes susidūrus su agresija trykštančiu tekstu ir taip aišku, kad jo autorius nedega noru „kupinas meilės savęs dovanoti“. Veikiau priešingai — visomis išgalėmis stengiasi kuo labiau sumenkinti Bažnyčią ar kitaip jai pakenkti.

Savęs dovanojimo aspektas neatsiejamas nuo aukščiausiojo sąžiningumo, patikimumo ir tiesos įstatymo laikymosi. Geros valios ir ketinimų šiuo atveju nepakanka, nes teisingas dalykų vaizdas negalimas be jų vidinės tiesos atitikmens viešos deklaracijos, t.y. pastoralinė instrukcija *Communio et progressio* iš komunikuotojo reikalauja šio to daugiau, nei kad to, ką galima būtų apibūdinti „geros valios“ sąvoka²¹.

Daugelyje šiandieninio gyvenimo sričių pastebimas moralės nuosmukis, tačiau panašių ženklų pastebime daugelyje visuomenės komunikavimo priemonių neišskiriant interneto, kuris yra pagrindinis mūsų darbo interesų sferos dėmuo.

Viešumoje egzistuoja trys pagrindinės teorijos apibrėžiančios santykį tarp žiniasklaidos viešinamo turinio ir situacijos visuomenėje:

1. Laikomasi nuomonės, jog komunikavimo priemonės tik atspindi atitinkamą žmonių visuomenės dorovinę būklę ir niekaip jos neįtakoja.
2. Teigiama, kad žiniasklaida šias tendencijas sustiprina, paskleidžia ir, pateikdamos jas kaip visiems savaime suprantamas, iš tiesų pamažu prie jų pripratina.
3. Teigiama, kad informavimo priemonės yra pagrindinės nuosmukio kaltininkės.

Kad ir kaip būtų, tikra yra tai, kad nuo viešosios erdvės blogybių nukenčia pati visuomenė. Norint pagerinti padėtį, reikia tėvų, mokytojų, ganytojų ir visų, kurie rūpinasi bendruoju gėriu,

¹⁹ Ten pat. Pratarmė. Žiūrėta 2013-11-26.

²⁰ *P apiežiškąji visuomenės komunikavimo priemonių komisija*. Pastoralinė instrukcija *Communio et progressio*. 1 dalis 11 sk. // http://www.lcn.lt/b_dokumentai/instrukcijos/communio_et_progressio.html. Žiūrėta 2013-11-26.

²¹ Bendriausia prasme, be abejonės mintyje turimas tikėjimas į Kristų ir įpareigojimas į pasaulį žvelgti/komunikuoti per tikėjimo prizmę.

pastangų. Komunikavimo priemonėms bendrai, o internetui ypač, tenka svarbus vaidmuo, nors ir negalima tikėtis, kad informacinė erdvė bus visiškai atsiribojusi nuo gyvenimo aktualijų gerų ir prastų pusių. Gaila tik, kad vis labiau dominuojančią padėtį užima prastosios, negatyviosios gyvenimo pusės eksponavimas ir kol kas dar netrastas reikiamas ir labai reikalingas ydingo ryšio tarp skandalo ir populiarumo žiniasklaidoje suardymo būdas.

Kyla klausimas kaip itin dinamiška ir žaibišku greičiu skleidžiama arba sklindanti informacija būtų teisingai įvertinama ir suprantama? Dar svarbiau yra tai, kaip padaryti, kad šitame begaliniame informacijos sraute nepasimestų esminė žinia apie mūsų Viešpatį arba kad klaidingos ir puolamąjį pobūdį savyje turinčios žinios neiškreiptų daugelio požiūrio į Mistinį Kristaus Kūną?

Postmoderniame laike įklimpusiam tikinčiajam vis dažniau kyla klausimas kaip pliuralistinėje visuomenėje patikimai atskirti gera nuo bloga, teisingus dalykus nuo klaidingų? Ką daryti, kad vadinamoji rinka neskatinėtų vaikytis publikos palankumo vis labiau viešinant tamsiąsias žmogaus prigimties puses? Kaip išvengti, kad dėl komunikavimo priemonių plėtros tiek technologiniu, tiek turinio lygmeniu visuomenėje neišnyktų tikras pokalbis ir gebėjimas bendrauti akis į akį?

Bandymas atsakyti į šituos klausimus neįmanomas detaliai neišnagrinėjus įvairių žiniasklaidos įtakos aspektų:

1. Viešosios nuomonės svarba. Ne kiekviena viešai pareikšta nuomonė yra daugumos atstovaujama viešoji nuomonė. Vienu metu toje pačioje vietoje vienas šalia kito gali egzistuoti keli skirtingi požiūriai, nors paprastai vienam iš jų pritariama labiau negu kitiems. Tačiau daugumos nuomonė nebūtinai yra geresnė ar arčiau tiesos. Negana to, viešoji nuomonė dažnai nuolat kinta, tai įgydama, tai netekdama įtakos visuomenėje. Dėl šios priežasties nederėtų skubėti pritarti viešumoje paplitusioms ir konkrečiu laiku atrodo vyraujančioms nuomonėms. Kartais tai net gali būti pagrindas joms tiesiogiai pasipriešinti. Tai ypač svarbu kalbant apie socialiniuose tinkluose kartas nuo karto nuvilnijančias „*memų* bangas²²“.
2. Teisė į informaciją ir jos skleidimą. Šiuolaikinės demokratijos adeptų deklaruojama nuostata dabartiniu laiku prarado savo prasmę dėl paprasto pakitimo (jei lygintume su *Comunio et progressio* pasirodymo laiku (1973 m.) dabar informacijos skleidėjas yra praktiškai kiekvienas bent kiek kompiuterį ir jo naudojimosi ypatumus išmanantis asmuo, ką jau kalbėti apie tuos, kurie aktyviai naudojami socialiniais tinklais ir kitomis interneto galimybėmis.
3. Teisė į įvairius šaltinius. Šis aspektas pirmiausiai sietinas su manipuliavimo

²² Blackmore S. Evolution and Memes: The human brain as a selective imitation device. // <http://www.susanblackmore.co.uk/Articles/cas01.html>. Žiūrėta 2014-02-26.

minimizavimo būtinumu. Kita vertus, teisė į informaciją turi aiškias ribas. Ji neturi prieštarauti kitoms teisėms, pavyzdžiui, asmens ir visos visuomenės gerą vardą saugančiai teisei į tiesą, šeimų ir individų privatų gyvenimą ginančiai teisei į privatumą, teisei į slaptumą, jei to reikalauja profesinės sąlygos ir viešoji gerovė. Ant kortos stovint bendrajam gėriui, informuoti būtina labai protingai ir nuovokiai²³. Kalbant apie šią aspektą būtina paminėti ir išvirkščiąją „teisės į privatumą“ pusę. Daugeliu atvejų, susidūrę su internetine erdve, per daug reikalaujame iš jos taikydami analoginio pasaulio nuostatas. Virtualybės prigimtis yra absoliutus atvirumas, „stiklinio namo“ principas ir jei jau kažkas naudojasi šiomis technologijomis, tai *a priori* privalo ir sutikti su tuo, kad viskas kas ten sukuriama niekur nedingsta ir iš esmės yra prieinama visiems²⁴.

4. Įtaka švietimui ir kultūrai. Vienu metu daugybę žmonių pasiekianti žiniasklaida, iš tiesų yra naujas šiuolaikinę kultūrą, švietimą ir kitas socialines sritis įtakojuojantis veiksnys. Jos poveikis gali būti dvejopas: internetas gali ne tik praturtinti kultūrą, bet ir ją nuskurdinti. Panašiai nutinka ir su tomis žiniomis, kurios skirtos tikintiesiems. Virtualioje erdvėje galima rasti tikrai vertingų spaudinių ar kitokios reikalingos medžiagos, tačiau kritinio mąstymo neturintis tikintysis labai lengvai gali nukeliauti į sunkiai išbrendamus, tarkim, *new age* subkultūros bruzgynus ir juose pasimesti. Kita vertus, įmanomas ir kitoks „nuskurdimas“ dėl pernelyg didelio susižavėjimo ir atsidavimo virtualiam informacijos srautui, kuris gali atitolinti nuo realybės. Nuolatinis lėkštų ir klaidingų žinių vartojimas gali pakenkti net aukštesnės inteligencijos asmenims. Kita vertus, interneto erdvė įstengia pasiūlyti aukščiausios prabos meninės ir mokslinės kokybės kūrinių, kurie gali tapti puikiu postūmiu asmenybės tobulėjimui ir žengimui Dievo link.

3.3. Analoginė žiniasklaida: etinio kodekso vektoriai Popiežiškosios visuomenės komunikavimo tarnybos dokumente „Visuomenės komunikavimo etika“

Popiežiškoji visuomenės komunikavimo tarnyba dokumente „Visuomenės komunikavimo etika“²⁵ nuo pat pirmųjų eilučių deklaruoja esminį ir dabar itin paplitusį požiūrį, o tiksliau, jo ydingumą. Kalba sukasi apie žiniasklaidos priemonių perdėtą sureikšminimą arba beveik demonizavimą. Panašiai nutinka ir kalbant apie menamą viešųjų ryšių technologijų jėgą ir

²³ Popiežiškoji visuomenės komunikavimo priemonių komisija. Pastoracinė instrukcija *Communio et progressio* 1 sk. // http://www.lcn.lt/b_dokumentai/instrukcijos/communio_et_progressio.html. Žiūrėta 2014-01-26.

²⁴ Kilpys V. Apie privatumą, kurio niekada nebuvo arba Ko ieškai Google? // <http://www.technologijos.lt/forumas-test/new/viewtopic.php?f=76&t=15563>. Žiūrėta 2014-02-26.

²⁵ Popiežiškoji visuomenės komunikavimo priemonių taryba. Visuomenės komunikavimo etika // http://www.lcn.lt/b_dokumentai/kiti_dokumentai/komunikavimo-etika.html. Žiūrėta 2013-11-26.

visagalybę²⁶.

Šis pavojus neišvengiamai kyla ir šio darbo rėmuose, kadangi visai lengva pasiduoti dabar populiarioms sąmokslų teorijoms ir kalbant apie verbalinę agresiją remtis ne empirinių tyrimų rezultatais, o veikiau savo įsivaizdavimais ir baimėmis. Štai kaip apie tai kalbama nagrinėjamame dokumente: „Nors dažnai sakoma — ir tai čia dar ne kartą pakartosime, — kad visuomenės komunikavimo priemonės lemia „giedrą ar darganą“, jos vis dėlto nėra jokiai žmogaus kontrolei nepaklūstančios aklos gamtinės jėgos. Juk net jei komunikavimo aktai dažnai sukelia nenumatytų padarinių, galiausiai patys žmonės renkasi, kaip naudotis visuomenės komunikavimo priemonėmis, gerais ar blogais tikslais, tinkamai ar netinkamai“²⁷“.

Visuomenės komunikavimo priemonės šiame dokumente traktuojamos kaip dera — tai tik įrankiai žmogaus rankose. Jos nieko nedaro pačios. Šitoje šviesoje anksčiau ar vėliau kyla klausimas, kuris tiesiogiai diktuojamas technologijos pažangos: ar iš tikrųjų dėl informacijos judėjimo ir jos percepcijos žmogiškasis asmuo tampa geresnis, tai yra brandesnis, labiau suvokiantis savo žmogiškumo kilnumą, atsakingesnis, atviresnis kitiems, ypač labiausiai stokojantiems bei silpniausiems²⁸.

Kalbant apie informacijos visete besisukančius asmenis kyla ir dar vienas klausimas — ar ne per daug galios sukonzentruojama vienoje, žiniasklaidos turinį kuriančiose, rankose? Nagrinėjamo dokumento nuostatos į jį atsako teigiamai, teigiant, kad visgi didžioji dauguma plūšančių žiniasklaidos srityje yra pozityviai nusiteikę tikėjimo atžvilgiu, tačiau dėl daugybės sprendimų, kuriuos šie asmenys priima visuomenės komunikavimo priemonių atžvilgiu, turiniai įvairiose grupėse ir įvairių individų atvejais skiriasi, tačiau visi jie susiję su etika ir yra etinio vertinimo objektas. Norint teisingai rinktis ir spręsti, būtina žinoti „moralinės tvarkos principus ir sąžiningai juos taikyti“²⁹.

²⁶ Štai kaip apie tai kalba viešųjų ryšių technologas Aurelijus Katkevičius: „Evangeliijoje yra toks vienas tipas – Jėzus buvo vardu. Jis sakė: „Nieko nėra paslėpta, kas nebus atidengta.“ Taigi sveiki atvykę į normalų gyvenimą. Britų filosofas Džeremis Bentamas XVIII a. pab. nupiešė kalėjimą, kuriame ratu išdėstytos stiklinės kameros, o viduryje – bokštas, kuriame turėtų būtų prižiūrėtojas, tik nežinia, ar jis yra, ar ne, bet to pakanka, kad jūs padoriai elgtumėtės. Mes ten ir gyvename – viskas apie mus žinoma“. Technologijos mus valdo jau seniai, ir be mūsų valios. Melnikienė V. LRT radijo laida „Kasdienybės kultūra“. // http://www.lrt.lt/naujienos/kalba_vilnius/32/14781/technologijos_mus_valdo_jau_seniai_ir_be_musu_valios

Žiūrėta 2014-03-26.

²⁷ *Popiežiškąji visuomenės komunikavimo priemonių taryba. Visuomenės komunikavimo etika* // http://www.lcn.lt/b_dokumentai/kiti_dokumentai/komunikavimo-etika.html. Žiūrėta 2014-01-26.

²⁸ *Jonas Paulius II. Enciklika Redemptor hominis*. // http://www.lcn.lt/b_dokumentai/enciklikos/redemptor-hominis.html. Žiūrėta 2014-02-01.

²⁹ *Visuotinio Vatikano II Susirinkimo dokumentai. Dekretas dėl visuomenės komunikavimo priemonių Inter mirifica*. // http://www.lcn.lt/b_dokumentai/vatikano_2s/inter-mirifica.html. Žiūrėta 2013-11-28.

3.3.1. Komunikavimo priemonių sukuriama nauda

Iš anksčiau nagrinėtų dokumentų aišku, kad informacijos sklaidos ir komunikavimo priemonės, įskaitant ir internetą, yra kviečiamos tarnauti žmogaus orumui, padedant asmenims tinkamai gyventi ir būti aktyviems bendruomenėje. Jos tai daro:

1. Skatindamos žmones įsisąmoninti savo orumą.
2. Kviesdamos gilintis į kitų mintis bei jausmus.
3. Ugdydamos abipusės atsakomybės pojūtį ir augindamos asmeninės laisvės, pagarbos kitų laisvei ir gebėjimo vesti dialogą supratimą.

Apžvelgus pozityvų žiniasklaidos veikimą asmenybinio aspektu būtina deklaruoti ir tas naudas, kurios kuriamos komunikavimo proceso ir jame dalyvaujančių priemonių bendruomeniškumo aspektu. Dokumente „Visuomenės komunikavimo etika“ yra deklaruojamos keturios naudingumo raiškos sritys: politinė, pedagoginė, kultūrinė ir religinė.

Kadangi darbe aptariamos verbalinės agresijos reiškimosi formos aptariamos nesiaurinant ir nedalant *lietuviakalbio* interneto informacinio lauko, o imant jį kaip visumą, tai kiekviena iš minėtų naudingumo raiškos sričių yra verta atskiro aptarimo.

1. Politinė. Informacijos sklaida yra bene esminis faktorius formuojantis pilietinei visuomenei, kuri yra dabartinės Vakarų kultūroje vyraujančios demokratinės valstybės sąrangos pamatas. Visuomenės komunikavimo priemonės buria žmones siekti bendrų tikslų ir taip padeda ugdyti ir palaikyti politinę bendruomenę, valstybę. Be nuolatinės komunikacijos demokratija būtų neįmanoma, nes ir visuotiniai rinkimai yra nuolatinės komunikacijos bendruomenėje pasekmė. Ką jau kalbėti apie politikų darbų vertinimus, politinę atskaitomybę ir t.t.
2. Kultūrinės naudos taip pat apstu. Apsikeitimas informacija, komunikavimas vyksta ne tik „iš reikalo“, vykdant kokius nors projektus ar pan., bet ir dėl dvasinio tobulėjimo poreikių. Teatro, operos, kino pastatymai ir kūriniai, *audio* ir *video* medžiaga, galiausiai kultūrinė informacija apie renginius — viskas yra komunikacinėje erdvėje ir protingai naudojantis atneša neabejotiną naudą žmogui. Panašiai nutinka ir kalbant apie atskirų meninių, etninių, religinių ir kt. grupių informacijos sklaidą.
3. Pedagoginė nauda pirmiausiai pasireiškia kalbant apie nuotolinio mokymo privalumus, gydytojų ir kitų sričių profesionalų kvalifikacijos kėlimo reikalus ir t.t. Nuo didelių mokymo centrų arba net kitose valstybėse gyvenantiems tautiečiams dabar net sudaromos galimybės mokytis tautinėse mokyklose internetu ir Lietuva šioje srityje yra pasiekusi išties įspūdingų laimėjimų.

4. Komunikavimo priemonių teikiama nauda tikėjimui neabejotina. Jos raiška geriausiai matoma perduodant naujienas ir informuojant apie religinius įvykius, idėjas bei asmenybes ir būnant stipriais evangelizacijos bei katechezės įrankiais. Kita vertus, nevalia pamiršti ir tam tikrų pavojų, kadangi visuotinis interneto vartojimas vis dažniau įžengia į tas sritis, kur būtinas ne virtualus, bet realus bendruomeniškumas, bendravimas su malda, liudijimais ir visa tai, be ko Mistinis Kristaus kūnas redukuotusi į sunkiai nusakomą virtualųjį.

3.3.2. Komunikavimo priemonių pavojai ir kenkimas žmogaus asmeniui

Aptarus žiniasklaidos ir interneto teikiamos komunikacijos galimybių teigiamas puses būtina koncentruotai peržvelgti ir negatyviają šio reikalo pusę. Juolab verbalinė agresija yra ne kas kitas, kaip „internetu amžiaus“ kūdikis atsiradęs dėl neribotų galimybių ne tik naudingai veikti, bet ir piktavališkai kenkti naudojantis tomis pačiomis moderniosiomis technologijomis.

Galimi komunikavimo priemonių pavojai:

1. Ekonominiai pavojai tiesiogiai kyla iš siauro ir niekur nevedančio rinkos sampratos supaprastinimo su kuriuo nuolat ir neišvengiamai susikerta Bažnyčios socialinio mokymo nuostatos. Komunikacijos procesas podraug su šio proceso priemonėmis tampa tik pelno siekimo įrankiais, todėl daroma viskas, kad jis augtų. Moralei, tikėjimui ir panašioms dalykams viešojoje erdvėje nebelieka vietos arba jie reikalingi tik tiek, kiek iš jų galima išspausti naudos. Didžioji dalis prieš Bažnyčią nukreiptų verbalinės agresijos kupinų tekstų yra atsiradę būtent dėl to.
2. Pavojai politinėje srityje pirmiausiai siejasi su manipuliacijų galimybe. Tinkamai sudėliojus prasminius akcentus viešojoje erdvėje įmanu pateikti gerokai iškreiptą, o kartais net priešingą vaizdą nei yra realybė (Ukrainos įvykių informacinis laukas yra bene geriausias to pavyzdys). Itin daug „mirties kultūros“ propagandos pavyzdžių taip pat priklauso šiai sričiai. Pasinaudojant viešųjų ryšių technologijomis, visuomenės supriešinimu ir panašiais dalykais siekiama teisiškai įteisinti su žmogiškąja prigimtimi neturinčias nieko bendro neturinčias nuostatas.
3. Kultūrinėje srityje pavojai sietini su bendru globalizacijos plitimu ir prastos meninės vertės kūrinų įsivyravimu viešojoje erdvėje. Kitaip tariant, vyksta neigiama ekspansija tiek horizontaliuoju (geografiniu), tiek vertikalioju (vertybiniu) lygmenimis. Mūsuose šis procesas yra įgavęs itin didelį pagreitį: net neimant domėn komercinių televizijų degradacijos internetiniai naujienų portalai pirmuose puslapiuose kuo toliau, tuo vis labiau talpina bulvarines naujienas. Žvelgiant verbalinės agresijos nukreiptos prieš

Bažnyčią aspektu tokios tendencijos nežada nieko gero, nes griežtai instituciškai sutvarkyta Bažnyčia, aiškius moralinius nusistatymus turintys tikintieji ir pašvęstojo gyvenimo atstovai yra puikus taikinyš puldinėjimui dėl paprasčiausios priežasties: šioje srityje vis dar egzistuoja vertybės, ribos, t.y. tai, kas vis dar kelia seansacingą susidomėjimą ir veikia emocijas.

Taigi visuomenės komunikavimo priemonės gali būti naudojamos dvejopai: siekiant bendrojo gėrio arba priešingai — blogio. Viskas priklauso nuo turinio gamintojų, jų užsakovų ir — itin svarbu — pačių vartotojų. Dera pastebėti, kad visuomenėje yra išivyravęs ir tam tikras fatališkumas kalbant apie informacijos kokybę. Atmetama asmeninio pasirinkimo svarba ir informacijos vartotojas suvokiamas tik kaip manipuliacijų objektas be sąmoningumo, kritinio proto ar apsisprendimo už gėrį ir kokybę teisės.

3.3.3. Etiniai principai

Pirmiausiai dera pastebėti, kad etinių principų taikymas komunikacijos priemonėms neapsiriboja vien tuo, kokia yra pateikiama informacija. Tai būtų itin siauras ir ribotas požiūris. Etinių principų identifikavimas yra prasmingas tik tada, kai jie taikomi gerokai plačiau.

Etiniai principai kalbant apie komunikacijos priemones įskaitant ir internetą privalo būti taikomi:

1. Turiniui (*content*, angl.) t.y. visai tai medžiagai, kuri pateikiama priemonės vartotojui: tekstams, vaizdams, garsiniam apipavidalinimui, kvapams ir t.t.
2. Procesui, t.y. visai turinio atsiradimo, rinkimo, gamybos, viešinimo dinamikai įskaitant ir asmenybinių žurnalistų, blogerių, operatorių ir kt. žmonių indėlį.
3. Komunikacijos priemonių struktūrai ir sistemai, t.y. svarbu kam priklauso, kokius grupių interesus atstovauja, kam naudingos ir žalingos yra tiekiamos žinios. Žodžiu, etiniai principai taikomi gerokai platesniam kontekstui.

Visose trijose srityse — turinio, proceso, struktūros ir sistemos klausimų — galioja šis pagrindinis etinis principas: žmogus ir žmonių bendruomenė yra visuomenės komunikavimo priemonių naudojimo tikslas ir matas; komunikuoti turėtų žmogus su žmogumi, ir tai privalėtų tarnauti visapusiškam žmogaus vystymuisi³⁰.

Pateikus šį pamatinį etinį principą į akis krinta menama kolizija tarp asmenybinio ir bendruomeninio komunikacijos priemonių pobūdžio. Akcentuojant kiekvieno asmens vertę ir jo orumą tarsi prieštaraujame komunikacijos esmei — visuomeniškumui.

³⁰ *Popiežiškoji visuomenės komunikavimo priemonių taryba. Visuomenės komunikavimo etika IV skyrius // http://www.lcn.lt/b_dokumentai/kiti_dokumentai/komunikavimo-etika.html. Žiūrėta 2013-11-26.*

Šio principo neįmanoma suvokti jo nepapildžius taip pat ne mažiau svarbia nuostata: žmogaus orumas yra tuščias reikalas, jei jis suprantamas atskirai nuo bendruomenės, kuriai jis priklauso, bendrojo gėrio. Šį bendrąjį gėrį reikia išskirtinai suvokti kaip visų bendrųjų tikslų, kurių kartu siekti įsipareigoja visa bendruomenė ir kuriems tarnauti yra pačios bendruomenės egzistavimo pagrindas, sumą.

Kalbant socialinės etikos kategorijomis komunikacijos priemonių atžvilgiu galioja šie socialinės etikos principai:

1. Solidarumas.
2. Subsidiškumas.
3. Teisingumas, lygybė ir atskaitomybė naudojant viešuosius išteklius bei vykdant viešuoju pasitikėjimu paremtas funkcijas.
4. Komunikavimo sąžiningumas, nes tiesa yra esminė individo laisvės ir autentiškos žmonių bendrystės dalis.

Tęsiant mintį dėl komunikacijos priemonių socialumo būtina pažymėti, kad jau minėtas „vartotojų pasmerktumo nekokybiškai komunikacijos priemonių produkcijai“ sindromas įveikiamas viešosios erdvės narių dalyvavimu priimant sprendimus dėl komunikavimo politikos.

Taigi svarbu rodyti aktyvumą ir reikiamu momentu reikšti savo nuomonę visais įmanomais būdais, kurių dabarties pasaulyje tikrai apstu. Tam tikra prasme tam pagelbėja ir savininkų noras kuo daugiau uždirbti, nes vieno ar kito informacinio resurso masinis atsisakymas jam reiškia neišvengiamą bankrotą. Žodžiu, šis principas galioja, ir galbūt net dar labiau, tada, kai visuomenės komunikavimo priemonės yra privati nuosavybė ir naudojamos pelnui gauti.

Etinių principų koncentruota išraiška pateikiama Popiežiškosios visuomenės komunikavimo tarnybos dokumento „Visuomenės komunikavimo etika“ paskutinio skyriaus pabaigoje. Dera ją cituoti visą: „Jėzus — mūsų komunikavimo matas ir pavyzdys. Visiems, kurie yra įsitraukę į visuomenės komunikavimo sritį, — vadovams, profesionaliems komunuotojams ar vartotojams — išvada aiški: „Pametę melus, kiekvienas kalbėkite tiesą savo artimui, nes mes esame vieni kitų nariai. <...> Joks bjaurus žodis teneišeina iš jūsų lūpų; kalbėkite vien kas gera, kas prirėikus ugdo ir duoda malonę klausytojams” (Ef 4, 25.29). Tarnavimas žmogui, solidarumu, teisingumu ir meile pagrįstos žmonių bendruomenės statydinimas ir tiesos apie žmogaus gyvenimą ir jo galutinę pilnatvę Dieve skelbimas yra ir bus tikroji visuomenės komunikavimo etikos šerdis“³¹.

³¹ *Popiežiškoji visuomenės komunikavimo priemonių taryba. Visuomenės komunikavimo etika V skyrius // http://www.lcn.lt/b_dokumentai/kiti_dokumentai/komunikavimo-etika.html. Žiūrėta 2013-11-27.*

3.4. Virtualiųjų medijų (internetinės žiniasklaidos) etika Bažnyčios Magisteriumo dokumentų kontekste

3.4.1. Bažnyčia ir internetas

Popiežiškoji visuomenės komunikavimo priemonių taryba 2002-aisiais metais išleido vieną iš esminių dokumentų, kuriame bendriausiais bruožais aptariamas Bažnyčios ir interneto santykis. Dokumentas taip ir vadinasi — „Bažnyčia ir internetas“³². Tai bene pirmasis tokio lygio dokumentas kuriame internetas yra aptariamas tiesiogiai, ne menamai kaip tai buvo daroma iki šiol *Inter mirifica* ir *Communio et progressio*, kur aptarimo objektas buvo bendrinė „komunikavimo priemonė“, tačiau ne internetas tiesiogiai.

Apie tai primenama ir šio dokumento įžangoje: „Bažnyčios domėjimasis internetu yra jos ilgalaikio domėjimosi visuomenės komunikavimo priemonėmis ypatinga apraiška. Laikydama šias priemones istorinio mokslinio proceso, leidžiančio žmonijai atrasti vis daugiau visoje kūrinijoje glūdinčių išteklių ir vertybių, rezultatu, Bažnyčia dažnai reiškė įsitikinimą, jog tai, tariant Vatikano II Susirinkimo žodžiais, nuostabiau si technikos išradimai, jau nemažai prisidėję prie žmogiškųjų poreikių tenkinimo ir galintys prie to dar labiau prisidėti“.

Tad Bažnyčios požiūris į komunikavimo priemones iš pagrindų teigiamas. Net ir smerkdama rimtus piktnaudžiavimus, Popiežiškoji visuomenės komunikavimo priemonių taryba savo dokumentuose stengėsi išskirti aikštėn, kad vien kritiška Bažnyčios nuostata <...> nėra nei pakankama, nei tinkama.

1971 metais paskelbtoje pastoracinėje instrukcijoje dėl visuomenės komunikavimo priemonių *Communio et progressio*, cituojant popiežiaus Pijaus XII 1957 metų encikliką *Miranda prorsus*, pabrėžiama, kad Bažnyčia laiko šias priemones Dievo dovanomis, nes jos pagal dieviškosios Apvaizdos planą susaisto žmones broliškais ryšiais, kad jie per tai prisidėtų prie Dievo išganomojo darbo. Mes irgi laikomės tokio požiūrio, ir toks yra mūsų požiūris į internetą³³.

Bendrai tariant, šis dokumentas skirtas bendram interneto poveikio Bažnyčiai aptarimui, o etiniai dalykai detaliau nagrinėjami kitame dokumente, kuris aptariamas skyrelyje 3.4.2. Minimas dokumentas pasirodė kaip lydintis mūsų aptariamąjį, todėl yra neatsiejama jo dalis.

Kalbėdama apie internetą, jo atžvilgiu Bažnyčia turi du tikslus:

1. Nukreiptą išorėn, t.y. Bažnyčiai rūpi skatinti jo sklaidą ir naudojimą bendrojo gėrio, teisingumo ir taikos labui. Atsižvelgdama į visuomenės komunikavimo svarbą, Bažnyčia

³² Popiežiškoji visuomenės komunikavimo priemonių taryba. Bažnyčia ir internetas. // http://www.lcn.lt/b_dokumentai/kiti_dokumentai/baznycia-ir-internetas.html. Žiūrėta 2013-12-12.

siekia įtakoti komunikavimo politiką, remia tuos, kurie savo darbu prisideda prie žmogaus pažangos ir Evangelijos skelbimo. Būtina skatinti jų teisingą plėtotę ir teisingą naudojimą žmogiškosios sklaidos, teisingumo ir taikos labui — siekiant statydinti visuomenę bendruomeniniu, regioniniu ir nacionaliniu lygmeniu vadovaujantis bendruoju gėriu ir solidarumo dvasia. Atsižvelgdama į nepaprastą visuomenės komunikavimo svarbą, Bažnyčia trokšta „sąžiningo ir pagarbaus dialogo su komunikavimo priemonių atsakingaisiais darbuotojais” — dialogo, kurio objektas pirmiausia būtų komunikavimo politika. <...> Geranoriškas supratingumas bei parama atveria galimybes teikti reikšmingus pasiūlymus, kaip šalinti kliūtis, stovinčias skersai kelio žmogaus pažangai bei Evangelijos skelbimui”.

2. Nukreiptą vidun, t.y. Bažnyčiai taip pat rūpi komunikavimas Bažnyčios viduje ir jos pačios komunikavimas. Toks komunikavimas aprėpia daugiau negu vien technikos dalykus, nes remiasi Tėvo, Sūnaus ir Šventosios Dvasios bendryste. Būtinai suvokimas, jog „trinitarinė bendrystė pasiekia žmoniją: Sūnus yra Tėvo amžinai tariamas Žodis, ir Jėzuje Kristuje ir per Jį, Sūnų ir įsikūnijusį Žodį, Dievas dovanoja save ir savo išganymą kiekvienam žmogui”.

Kitaip tariant, pabrėžiamas aiškus net tokios, stereotipiškai mąstant, „bedieviškos komunikavimo priemonės“ kaip internetas dieviškumo ženklas. Nenuostabu, nes Dievas su žmonija toliau bendrauja būtent per Bažnyčią, o komunikavimas įvairiomis priemonėmis yra ne kas kitas, o Jėzaus Kristaus Gerosios Naujienos perdavimas.

Dokumente laikomasi kapitalinės nuostatos, kad bet kokios naujos technologijos tarnaujančios kūrinijoje glūdinčių išteklių ir vertybių radimui ir sklaidai bei žmogiškojo gėrio dauginimui sulaukia teigiamos Bažnyčios nuostatos savo atžvilgiu.

Kitaip tariant, dabarties interneto amžiuje galime tik spėlioti, kokių technologijų rasis ateityje, tačiau Bažnyčios požiūris iš principo neturėtų keistis ir jų — dar neatrastų technologijų — atžvilgiu³⁴.

Dar vienas žvilgsnis ateitin susijęs su interneto svarbos didėjimu kalbant apie internautų susidomėjimą tikėjimu: „Dvikryptis interneto interaktyvumas jau dabar panaikina buvusį skirtumą tarp to, kuris perduoda, ir to, kuris tai, kas perduodama, priima, ir leidžia kiekvienam, bent potencialiai, daryti ir viena, ir kita. Tai nėra praeities vienakryptis, iš viršaus į apačią orientuotas komunikavimas. Kadangi vis daugiau žmonių su šia interneto ypatybe susiduria kitose savo gyvenimo srityse, galima tikėtis, kad jie jos ims ieškoti ir religijos bei Bažnyčios atžvilgiu³⁵“.

³³ Ten pat. Žiūrėta 2013-12-12.

³⁴ Šiame dokumente cituojama aukščiau aptartoji *Communio et progressio*.

³⁵ *Popiežiškąji visuomenės komunikavimo priemonių taryba*. Bažnyčia ir internetas. // http://www.lcn.lt/b_dokumentai/kiti_dokumentai/baznycia-ir-internetas.html. Žiūrėta 2013-12-12.

Kalbant apie ateitį neįmanoma išvengti ir pavojų deklaravimo. Šiame dokumente aiškiai ir nedviprasmiškai įvardijami konkretūs dalykai kurie randasi podraug su interneto įsigalėjimu:

1. Neapykantą kurstančios svetainės, skirtos religinėms bei etninėms grupėms šmeižti bei jas užsipuldinėti. Vienas iš taikinių dažnai būna Katalikų Bažnyčia. Tai nėra šio darbo objektas, tačiau ši sritis neabejotinai turėtų sulaukti savo tyrėjų, nes tendencijos nėra džiuginančios ir būtinas kvalifikuotas ir koordinuojamas atoveiksmis.
2. Dėl pigaus ir lengvo pasiekiamumo bei galimybės nesunkiai monetizuoti „paslaugas“ pornografija ir smurtas tarpsta pirmiausiai būtent internete. Šioje vietoje vėl susiduriame su pagarbos laisvajai raiškai klausimu. Ji reikalauja iki tam tikro lygio pakęsti (toleruoti?) net ir neapykantos balsus, tačiau nepaisant to kyla nesibaigiančios diskusijos dėl pakantos masto. Ši tema taip pat turėtų sulaukti deramo katalikiškai nusiteikusių tyrėjų dėmesio. Kita vertus, šioje srityje būtinas tam tikras viešosios valdžios institucijų reguliavimas įstatymų jiems suteikta galia.
3. Internetas jau seniai yra tapęs įvairiausių tikėjimų, sektų, tikėjimų ir visokių judėjimų ideologijų raiškos lauku. Katalikiškomis save vadinančių internetinių svetainių gausėjimas kelia nemažai problemų, nes iš tiesų daugelis iš besiskelbiančių internete vargiai ar vadintini katalikais, nes tam vien noro viešintis internete nepakanka.
4. Internetinė prekyba, kitos paslaugos internete vis labiau formuoja vartotojų požiūrį apie galimybę viską padaryti nepasikeliant nuo monitoriaus. Tai formuoja „vartotojišką“ požiūrį į tikėjimo dalykus. Dažnas religinių internetinių svetainių lankytojas it parduotuvėje atsirenka iš vartoti pritaikytų religinių paketų atskirus elementus, atitinkančius jų asmeninį skonį ir taip suformuoja savo „tikėjimą“.

Pavojų, keliamų interneto plėtros, įvardijimas aiškiai parodo, kad jau pasiekta situacija, kai Bažnyčia turi pradėti kūrybiškai veikti ir interneto platybėse. Tam būtina telkti savo iniciatyva veikiančius gerai motyvuotus, apsišvietusius asmenis ir jų grupes. Suprantama, daugeliui Bažnyčios tarnų dingojasi kiliantis tam tikras chaosas, tačiau dabartinė situacija reikalauja neatidėliotinių sprendimų. Kitu atveju interneto erdvė gali būti prarasta ilgam.

Bene tiksliausiai ir suprantamai santykį su internetu yra apibūdinęs Jonas Paulius II: „Visuomenės komunikavimo pasaulis kartais gali atrodyti svetimas krikščioniškai žiniai, tačiau, kita vertus, jis teikia nepakartojamų galimybių visai žmonių giminei skelbti išganingąją Kristaus tiesą. Prisiminkime <...> teigiamą interneto galią skleisti religinę informaciją bei mokymą nepaisant kliūčių bei sienų. Tokios plačios publikos nė drąsiausiose svajonėse negalėjo įsivaizduoti tie, kurie skelbė Evangeliją iki mūsų. <...> Katalikai neturėtų bijoti atverti visuomenės

komunikavimo priemonių durų Kristui, idant jo Geroji Naujiena būtų girdima nuo pasaulio stogų”³⁶.

Kita vertus, nederėtų manyti, kad šis analizuojamas dokumentas yra vien panegirika ir džiaugsmingas krykštavimas pažindinantis su naujosios technologijomis. Evangelizacija, reevangelizacija ir naujoji evangelizacija, tradicinės misijos *ad gentes*, katechezė ir kitokio pobūdžio švietimas, naujienos ir informacija, apologetika, vadovavimas bei administravimas, kai kurios pastoracinės konsultacijos ir dvasinio vadovavimo formos yra kuo puikiau suderinamos su interneto teikiama galimybėmis, tačiau „virtualioji kibernetinė erdvė tikrovė nepajėgi atstoti realios tarpasmeninės bendruomenės, inkarnacinės sakramentų ir liturgijos realybės ar tiesioginio Evangelijos skelbimo, tačiau ji gali tai papildyti“³⁷.

Ši mintis dabartiniu laikmečiu (o nuo šiame skyrelyje nagrinėjamo dokumento pasirodymo viešumoje iki dabartinių dienų praėjo jau daugiau nei dešimt metų) yra itin aktuali, nes dešimtmetis internetą, o su juo ir žmogaus mąstymo kryptis, būdus neatpažįstamai pakeitė, tad andainykščiame dokumente skambantis optimizmas ir kažko naujo laukimas šiomis dienomis veikia būtų girdimas kaip su internetu susijusių pavojų ir tam tikro informacinio nuovargio deklaracija³⁸. Kita vertus, tam tikrų pavojų identifikavimo užuomazgų esama ir prieš dešimt metų rašytame dokumente³⁹.

Communio et progressio išsakyta mintis apie Kristų, kaip „tobulą Komunikuotoją“ nuskamba ir šiame dokumente. Būtent ji turėtų būti Bažnyčios požiūriu į komunikavimą bendrai ir internetą konkrečiai ašis ir šerdis. Ji galioja tiek reiškiniui, tiek jo turiniui.

3.4.2. Interneto etika

Popiežiškoji visuomenės komunikavimo priemonių taryba 2002-aisiais taip pat išleido dar vieną dokumentą „Interneto etika“. Jis tiesiogiai siejasi su tais pačiais metais išleistu ir ankstesniame skyriuje aprašytu dokumentu „Bažnyčia ir internetas“, tačiau šiame dokumente pagrindinis dėmesys koncentruojamas būtent į etinius klausimus.

Dokumento įžangoje apibrėžiamas atspirties taškas nuo kurio turėtų prasidėti etiniai svarstymai apie internetą: „Etiškai vertinant internetą, esminis dėmesys, kaip ir kitų komunikavimo priemonių atveju, tenka asmeniui ir asmenų bendrijai. Perduodamam turiniui, komunikavimo

³⁶ Jonas Paulius II. Laiškas 35-osios Pasaulinės visuomenės komunikavimo priemonių dienos proga (2001-05-27), 3.

³⁷ Popiežiškoji visuomenės komunikavimo priemonių taryba. Bažnyčia ir internetas. // http://www.lcn.lt/b_dokumentai/kiti_dokumentai/baznycia-ir-internetas.html. Žiūrėta 2012-12-12.

³⁸ Mokslinio darbo žanras neleidžia tęsti svarstymų tema „kas būtų, jei būtų...“, tačiau atrodo, kad anksčiau ar vėliau privalės pasirodyti Bažnyčios dokumentas, kuriame santykis su internetu bus aptartas jau iš šiandienos pozicijų. Vis gi dešimt metų dabarties pasaulyje yra labai ilgas laikas.

³⁹ Paminėtos neapykantą kurstančios svetainės, skirtos religinėms bei etninėms grupėms šmeižti, pornografija ir smurtas komunikavimo priemonėse, taip ir neapykantą kurstančios svetainės. Visa tai traktuojama kaip „nuodėmės sužalotos žmogiškosios prigimties tamsiosios pusės atspindžiai”.

procesui, struktūriniais bei sisteminiams komunikavimo klausimams galioja šis pagrindinis etinis principas: žmogus ir žmonių bendruomenė yra visuomenės komunikavimo priemonių naudojimo tikslas ir matas; komunikuoti turėtų žmogus su žmogumi, ir tai privalėtų tarnauti visapusiškam žmogaus vystymuisi”⁴⁰.

Dokumente jaučiamas gerokai didesnis nerimas, nei kad jo galima buvo rasti iki šiol nagrinėtuose dokumentuose. Daugelis dalykų į šį dokumentą ateina iš 3.4.1 skyriuje nagrinėto dokumento, kadangi *Interneto etika* yra tarsi „palydintis dokumentas“.

Esama ir gerokai išplėtotų sričių, kurių buvimas verčia manyti, kad *Inter mirifica* ir *Communio et progressio* tvyrojusi pozityvi nuotaika pasikeitė į sveiką nerimą dėl interneto keliamų pavojų. Jų išvardyta gerokai daugiau: klausimai, susiję su asmens privatumu, duomenų saugumas ir konfidencialumas, autorinės teisės ir intelektinės nuosavybės teisiniai nuostatai, pornografija, neapykantą kurstančios svetainės, naujienų pateikimas dangstant gandų skleidimą bei šmeižtą ir daug kitų nerimą keliančių dalykų. Vis dėlto internetas, apskritai imant, nelaikomas problemų ištaka. Į jį žvelgiama kaip į naudos žmonių giminei šaltinį.

Norint suprasti interneto prigimtį verta deklaruoti jo esmines apibrėžtis pateikiamas šiame dokumente. Taigi internetas yra:

1. Momentalus, t.y. kiekvienas vartotojo, turinio gamintojo judesys yra regimas iš karto, be tarpininkų ir viešai. Laikas virtualioje erdvėje kalbant apie naujienas skaičiuojamas sekundėmis, o ne valandomis ar dienomis jei mintyje turėtume analogines komunikavimo priemones.
2. Tiesioginis, t.y. tarp žinios komunikautojo ir jos vartotojo nėra jokių tarpininkų, jei jais nelaikome įrangos ir automatizuoto ryšio tiekėjo.
3. Pasaulinis, t.y. paskleista žinia praktiškai neturi jokių apribojimų būti pamatyta/perskaityta ten, kur yra interneto ryšys ir reikiama įranga.
4. Decentralizuotas, t.y. nėra vieno interneto valdymo centro, kuris galėtų kaip nors įtakoti informacijos turinio, sklaidos ar kitų su komunikavimu susijusių dalykų.
5. Interaktyvus, t.y. galintis būti be paliovos plečiamas turinio bei apimties požiūriu bet kurioje vietoje ir bet kuriuo metu, labai lankstus ir pritaikomas įvairiausiose gyvenimo srityse.
6. Egalitarinis, t.y. kiekvienas, turintis reikiamą įrangą ir net ribotus techninius įgūdžius, gali aktyviai dalyvauti ir reikštis virtualioje erdvėje, perduoti savo žinią pasauliui ir reikalauti būti išgirstas. Internetas leidžia asmenims likti anonimiškiems, prisiimti svetimą vaidmenį, klaidžioti fantazijų pasaulyje, tačiau sykiu ir užmegzti ryšį bei dalytis

⁴⁰ *Popiežiškąji visuomenės komunikavimo priemonių taryba. Interneto etika // http://www.lcn.lt/b_dokumentai/kiti_dokumentai/interneto-etika.html. Žiūrėta 2012-12-13.*

mintimis su kitais.

7. Internetas vienodai gerai gali skatinti aktyviai dalyvauti ir pasyviai nugrimzti į virtualių, tik į save nukreiptų, narkotizuojamai veikiančių komunikacijų, žaidimų pasaulį. Internetas gali būti sėkmingai naudojamas grupių bei pavienių asmenų izoliacijai sugriauti arba jai padidinti.

Žvelgiant giliau ir bandant kiek įmanoma aiškiau išgryninti interneto etiką krikščionišku požiūriu pirmiausiai verta atkreipti dėmesį į jo decentralizaciją. Interneto etiniai principai sunkiai įmanomi pirmiausiai dėl to, kad jo decentralizuota struktūra yra keistos (žiūrint krikščionišku požiūriu) pasaulėžiūros atitikmuo⁴¹. Jos šalininkai yra nusistatę prieš viską, kas nors kiek primena viešąją atsakomybę, reguliavimą ar kokius nors ilgalaikius vertybinius orientyrus ir įsipareigojimus jiems.

Interneto dėka ir jo paties atžvilgiu išsirutuliojo anomalus individualizmas, kuris nepripažįsta jokių ribų, įsipareigojimų, ilgalaikių vertybių.

Internetas yra nauja erdvė–bendruomenė, kibernetinė šalis, kur leidžiama bet kokia raiškos forma ir egzistuoja absoliuti laisvė daryti viską, kas tik patinka. Tokia mąstysena kai kuriuose sluoksniuose tebėra įtakinga ir šiandien bei palaikoma radikalių ir atgyvenusių liberalių argumentų. Būtent jų griebiamasi ginant pornografiją, smurtą ar kitą komunikavimo priemonėse pasirodanti antikrikščionišką tekstą, meno kūrinį ir pan.

Dokumento pradžioje deklaruojamas aiškus perskyrimas tarp to, kas perduodama žiniasklaidos priemonėmis ir to, kam perduodama informacija. Antropocentrizmas šioje srityje yra esminis faktorius apsaugantis Bažnyčios Magisteriumą nuo nereikšmingų ir/ar tuščių svarstymų, kurių netrūksta virtualioje erdvėje, kai ten pasirodo su tikėjimu susijusi informacija. Jei ji yra dar ir persmelkta verbalinės agresijos — svarstymų daugėja geometrine progresija.

Bendrasis gėris⁴² yra antrasis esminis principas, kuriuo remiamasi vertinant komunikavimą. Bendrojo gėrio samprata yra gerokai platesnė ir traktuotina kaip visuma vertingų tikslų, kuriems įsipareigoja bendruomenės nariai. Vėl gi susiduriame su išankstiniu siekiu atsiriboti nuo bereikalingų etinių svarstymų tais klausimais, kurie Bažnyčios nedomina ir kurių yra pilna virtualioji erdvė.

Decentralizuotas interneto pobūdis ir struktūra nuo pirmųjų jo radimosi metų tokia pat kryptimi formavo ir etinius principus. Tarsi niekur ir niekam nepriklausantis efemeriškas interneto

⁴¹ Dažnas šios pasaulėžiūros adeptas yra ir prieš Bažnyčią nukreiptos verbalinės agresijos kūrėjas ir/ar skleidėjas.

⁴² *Visuotinio Vatikano II Susirinkimo dokumentai*. Pastoracinė konstitucija apie Bažnyčią šiuolaikiniame pasaulyje *Gaudium et spes* bendruoju gėriu vadina „visuomeninio gyvenimo sąlygų visumą, leidžiančią tiek grupėms, tiek paviniams nariams geriau ir lengviau pasiekti tobulumą“ // http://www.lcn.lt/b_dokumentai/vatikano_2s/gaudium-et-spes.html. Žiūrėta 2013-12-13.

tinklas yra absoliučios laisvės⁴³ reiškimosi laukas.

Tuo tarpu krikščioniškoji laisvės samprata yra veikiau nuosavo ribotumo ir veiklos vertybinių vektorių pripažinimas, todėl laikantis krikščioniškųjų etinių principų neįmanoma susidurti su paradoksalia situacija, kai bendravimui ir bendruomeniškumui ugdyti skirta medija (internetas) pradeda reikštis kaip susvetimėjimo, perdėto individualizmo ar egocentrizmo ir net smurto, pornografijos ar kitokių negatyvių reiškinių sklaidos priemonė. Liekant prie žmogaus, kaip esminio etinių svarstymų pagrindo koncepto, panašūs nukrypimai tampa neįmanomi.

Toliau būtina tarti kelis žodžius apie interneto sukuriamas problemines sritis, nes būtent jos yra tiesiogiai susijusios su etinių sprendimų darymu.

1. Atsiranda „skaitmeninė praraja“ arba didelė ir aiški atskirtis tarp tų, kurie įvaldę ir fiziškai turi galimybę naudotis kompiuteriu ir tų, kuriems dėl šalies išsivystymo lygio ar dėl lėšų stygiaus skaitmeninės technologijos yra neprieinamos. Formuojantis naujam globaliam pasauliui, kuris paremtas skaitmeninėmis technologijomis Bažnyčiai rūpi, kad ši pažanga būtų prieinama visiems ir, bendriausia prasme, tobulėtų visa žmonija
2. Dialogiškumas ir kultūriniai mainai naujų technologijų pagalba tapo itin aktyvūs ir dinamiški. Tačiau blogis tuo netruko pasinaudoti. Naujos, patrauklios ir įtraukiančios ideologijos kuriose diegiami neaiškūs požiūriai į šeimą, religiją, žmogaus egzistenciją plinta su dideliu greičiu ir dažnai jomis įtiki kritinio proto neišsiugdę asmenys ar net visos žmonių grupės. „Tokiomis aplinkybėmis būtinas kultūrinis jautrumas ir pagarba kitų žmonių vertybėms bei įsitikinimams. Norint žadinti ir palaikyti tarptautinio solidarumo jausmą, būtinas kultūrų dialogas, laiduojantis kultūroms, kaip žmonių šeimos pirmąsias vienybės įvairialypėms kūrybinėms bei istorinėms išraiškoms, jų savitumą, abipusį supratimą ir bendrystę⁴⁴“.
3. Kyla didelis pavojus dėl įvairių interesų grupių noro blokuoti, limituoti ar manipuluoti informacija. Šis Bažnyčios Magisteriumo perspėjimas traktuotinas dvejopai: manipuliavimas informacija būdinga ir totalitariniams valdžios dariniams kai siekiama piliečių suvaldymo ir liberalios rinkos ekonomikos „rykliams“, kai siekiama pelno. Abiem atvejais informacija ir jos kiekis tampa priklausomas nuo siauro interesų rato sprendimų ir tai prieštarauja interneto, kaip pozityvaus, žmonių tobulinančio komunikacijos įnagio, koncepcijai.
4. Šokiruojantys informacijos kiekiai yra nuomonių pliuralizmo sąlyga, tačiau informacijos gausa paradoksaliu būdu jau verčia kalbėti ir apie atsiribojimą nuo jos. Savidisciplina,

⁴³ „Absoliučios laisvės“ sąvoka būdinga radikaliesiems liberalams, kuriems internetas yra veikiau įrankis užsidirbti, nei vertybių sklaidos ar bent informacijos dalijimosi erdvė.

⁴⁴ *Popiežiškoji visuomenės komunikavimo priemonių taryba. Interneto etika // http://www.lcn.lt/b_dokumentai/kiti_dokumentai/interneto-etika.html. Žiūrėta 2012-12-13.*

asmeninis selektyvumas ir vertybinis pagrindas neturi nunykti. Tai yra gyvybingų, gėrį nešančių naujų komunikacijos priemonių išlikimo sąlyga.

5. Drauge su visomis jau išvardintomis su konkrečia sietinomis probleminėmis sritimis yra dar viena, bendresnio pobūdžio, problema, kurią galima būtų įvardinti kaip liberalistinės mąstysenos plėtra. Laisvės sąvoka suabsoliutinama ir tik iš jos kildinamos kitos vertybės. „Laisvė taip išaukštinama, kad tampa absoliutu, iš kurio turėtų kilti visos vertybės. Šitaip pranyksta būtinas tiesos kriterijus, užleisdamas vietą nuoširdumo, autentiškumo, santarvės su savimi pačiu kriterijui⁴⁵“.

Šis enciklikoje *Veritatis Splendor* paminėtas tiesos suabsoliutinimo aspektas šiuo konkrečiu laiku⁴⁶ bene esminis tiek skaitmeninių komunikacijų, tiek apskritai ideologijų plėtros aspektu.

Kita vertus, visa šiandieninė tikrovė, podraug su visuomenės komunikavimo priemonėmis, įskaitant ir internetą, Kristaus buvo pradmeniškai, tačiau tikrai priimtas į Dievo Karalystę ir paskirtas tarnauti pasaulio išganymui. Tai yra viltinga žinia verčianti įtempti proto galias susiduriant vis su naujais informacinės erdvės fenomenais⁴⁷.

Ypač su tais, kurie vis labiau ir daugiau bando įtakoti ir savaip peraiškinti tai, kas jiems niekada nepriklausė, nepriklauso ir niekada nepriklausys.

3.4.3. Smurtas ir pornografija žiniasklaidoje: etinių principų kapituliacija prieš libertaristinius argumentus

1989 m. gegužės mėnesio pastoracinis atsakas „Pornografija ir smurtas visuomenės komunikavimo priemonėse“ buvo paskelbtas neatsitiktinai: dingojasi, kad tie metai buvo esmingi persilaužiant smurto ir pornografijos srautui į plačius komunikacijos laukus. Nuodėmės pažeista žmogiškoji prigimtis pornografiją ir smurtą padarė vienu iš pelno uždirdimo būdu ir tai netruko pasireikšti rimtomis socialinėmis problemomis. Visuomenės komunikavimo priemonės ir ypač internetas pornografiją bei smurtą padarė prieinamus platiems visuomenės sluoksniams įskaitant jaunimą ir vaikus ir tai kelia didžiulį nerimą.

Nors ir šiame dokumente internetas ar kitos skaitmeninės informacijos sklaidos priemonės ar technologijos nėra deklaruojamos atskirai, tačiau šiame pastoraciniame atsake išryškintas etinis

⁴⁵ Jonas Paulius II. Enciklika *Veritatis Splendor*. // http://www.lcn.lt/b_dokumentai/enciklikos/veritatis-splendor.html. Žiūrėta 2013-12-13.

⁴⁶ Mintyje turiu šio darbo rašymo laiką, o jis yra lygiai dešimt metų vėliau po aptariamo dokumento „Interneto etika“ atsiradimo, tad laisvės suabsoliutinimo problema, manau, kuo toliau, tuo labiau aštrėja. Tai galėtų tapti atskiro mokslinio tyrimo tema.

⁴⁷ Vėl gi verta pasikartoti paminint minimo dokumento „atsilikimą“. Per dešimtį metų komunikacinės technologijos stipriai pasistumėjo pirmyn ir „internetu“ sąvoka nebėra tiksli, nes atsiradę socialiniai tinklai traktuotini kaip „internetas internete“, mobiliųjų telefonų programėlės, aplikacijos, geolokacijos įrenginiai ir t.t. esmiškai keičia ir verčia iš naujo permąstyti su informacijos sklaida susijusias etines problemas.

lygmuo tiesiogiai sietinas ir su mus dominančiomis skaitmeninėmis žiniasklaidos priemonėmis ir jose tarpstančiomis verbalinės agresijos apraiškomis.

Dokumente siekiama šių tikslų:

1. Apibūdinti pornografijos bei smurto padarinius individams ir visuomenei.
2. Nurodyti kai kurias iš pagrindinių šios šiaudien egzistuojančios problemos priežasčių.
3. Atkreipti dėmesį į padėtį gelbstinčias priemones, kurių būtina imtis komunikavimo priemonių darbuotojams, tėvams, švietimo darbuotojams, jaunimui, plačiajai visuomenei, visuomenės valdžios įstaigoms, Bažnyčioms ir religinėms bendrijoms.

Šio darbo interesai reikalauja pirmiausiai dėmesį kreipti į 2 ir 3 tikslus, nes dokumento išvalgos tiesiogiai koreliuoja su tiriamąja verbaliu agresija.

Pradėkime nuo priežasčių:

1. Moralinė tuštuma, juslinį malonumą paverčiančia vienintele žmogui pasiekiamu laime.
2. Pelno siekimas bet kokia kaina. Emociškai pilkoje aplinkoje bet koks emocinis sujudimas tampa itin paklausia preke ir visai nebesirūpinama moralus jis ar nelabai. Dėl to viešojoje erdvėje išnaudojamas žmogaus seksualumas, baimė, smurtas ir kiti emocijas žadinantys dirgikliai.
3. Ydingi argumentai už menamą laisvę. Itin paplitusi nuomonė „draudimais nieko nepasieksi“ duoda „vaisių“ nuo pat pirmosios savo atsiradimo dienos. Neliuka nieko, kas galėtų būti nuosava, intymu, paslėpta. Viską nugali „teisė žinoti“.
4. Padorumą saugančių įstatymų stoka ir jų vykdymo užtikrinimo spragos.
5. Suvokiančių smurto ir pornografijos žalą abuojujamas. Po truputį, bet užtikrintai viršų ima susitaikymas su aplink kerojančiomis blogybėmis ir tai labai neramina. Tikintieji skyla į dvi grupes: pirmieji mano, kad izoliacinė laikysena juos apsaugo, o kiti pradeda aplinkos blogį toleruoti (nesibaigianti tolerancija naikina baigtinę pakantą, kuri praranda veiksmo/kovojimo inspiratoriaus vaidmenį).

Kita vertus, greta įprastų piktnaudžiavimų atsirado naujų žmogaus orumo bei teisių ir krikščioniškųjų vertybių bei idealų pažeidimų. Dalis atsakomybės už tai irgi tenka komunikavimo priemonėms⁴⁸. Tad informacijos sklaidos priemonių (analoginių ir skaitmeninių) įsigalėjimas turi ir negatyvią ir pozityvią įtaką tiek, pirmiausiai, žmogaus orumo, tiek kitose vertybinėse nuostatose. Pornografijos ir smurto plėtra — iliustratyviausias to pavyzdys. Tikėtina, kad iš karto po to seka verbalinė agresija ir ji nebūtinai nukreipta prieš Bažnyčią, nors šio darbo rėmuose tiriama tik tokia jos rūšis.

⁴⁸ *Popiežiškoji visuomenės komunikavimo priemonių taryba*. Pornografija ir smurtas visuomenės komunikavimo priemonėse. Pastoracinis atsakas // http://www.lcn.lt/b_dokumentai/kiti_dokumentai/pornografija_ir_smurtas.html. Žiūrėta 2014-02-10.

Grįžtant prie aptariamo dokumento, jame pateikiamos apibendrintos rekomendacijos atskiroms socialinėms grupėms ar individams (tėvams, turinio gamintojams, valdžiai, Bažnyčiai ir t.t.) tačiau jos turi tik deklaratyvų ir aptakų pobūdį. Suprantama, naivu būtų tikėtis tokio pobūdžio dokumente kokių nors efektyvių blygybų įveikos taktinių rekomendacijų, tačiau kartą minėtas nusivylimas dėl anksčiau išvardytų dokumentų aktualumo jaučiamas iš šiuo atveju.

Visuomenės komunikavimo priemonės, galinčios būti veiksmingais vienybės bei tarpusavio supratimo įrankiais, tampa iškreipto požiūrio į gyvybę, šeimą, religiją ir moralumą — požiūrio, žeminančio žmogaus tikrąjį orumą bei menkinančio jo paskirtį, — skleidėjos⁴⁹. Kad to nenutiktų būtini aiškūs moraliniai vektoriai, kurie taikytini tokiam sunkiai apčiuopiamam fenomenai, kaip kad yra skaitmeninėmis technologijomis grįsta žiniasklaida.

Kita vertus, vien moralinių vektorių, principų ir panašių deklaratyvių dalykų kalbant apie minimas blygybes yra aiškiai per mažai, nes susiduriama su itin komplikuota situacija, kai daugeliui supratimas apie smurto, pornografijos, verbalinės agresijos ydingumą ir nuodėmingumą yra savaime suprantamas, tačiau ryžto tam pasipriešinti nebėra.

3.5. Reklama, kaip etinių principų raiškos (ne)galimybė

Popiežiškoji visuomenės komunikavimo priemonių tarnyba 1997 vasario 22 d. išleido dokumentą „Etika reklamos srityje“ skirtą išimtinai reklamos problematikai. Popiežiaus dėmesys reklamai nekelia nuostabos, nes kaip žiniasklaida visur daro milžinišką įtaką, taip ir reklama, besinaudojanti žiniasklaida kaip priemone, yra skvarbi, galinga jėga, formuojanti nuostatas ir elgesį šiandienos pasaulyje. Į tai nevalia nekreipti dėmesio.

Juolab dabar, kai po minimo dokumento pasirodymo praėjo septyniolika metų ir nebus klaidinga teigti, kad reklamos įtaka žmogui ir visuomenei tolydžio stiprėja ir sofistikuojasi. Būtent dėl dar įžanginiame skyriuje teigiama: „Mes nesutinkame, kad reklama paprasčiausiai atspindi aplinkinės kultūros nuostatas bei vertybes. Be abejonės, ji, kaip ir visuomenės komunikavimo priemonės, atlieka veidrodžio funkciją.

Tačiau reklama, kaip ir žiniasklaida, atspindėdama tikrovę, ją sykiu formuoja, o kartais net pateikia iškreiptą jos vaizdą“⁵⁰. Šis teiginys yra viena iš esminių problemų dėl kurių ginčijamasi jau senokai: kas ką įtakoja? Su panašia dilemma susiduriame kalbant ir apie verbalinę agresiją: ar ji randasi dėl to, kad pati visuomenė yra agresyvi? O gal dėl to, kad komunikavimo priemonės elgiasi agresyviai ir taip formuoja visuomenę?

⁴⁹ *Visuotinio Vatikano II Susirinkimo dokumentai*. Dekretas dėl visuomenės komunikavimo priemonių *Inter mirifica*. // http://www.lcn.lt/b_dokumentai/vatikano_2s/inter-mirifica.html. Žiūrėta 2013-12-10.

⁵⁰ *Popiežiškoji visuomenės komunikavimo priemonių taryba*. Etika reklamos srityje // http://www.lcn.lt/b_dokumentai/kiti_dokumentai/reklamos-etika.html. Žiūrėta 2014-01-11.

Manipuliacinis aspektas, ko gero, yra bene verčiausia dėmesio tema kalbant apie reklamą, o tiksliau, apie reklamą šiuolaikinėse žiniasklaidos priemonėse ir su ja susijusius etinius principus. Šioje vietoje itin prasminga citata iš Pastoracinės instrukcijos *Communio et Progressio*: „Jei visuomenei reklamuojami kenksmingi ar visiškai nenaudingi daiktai, jei reiškiami neteisingi teiginiai apie prekę, jei kreipiamasi vien į instinktus, tai visuomenei daroma žala, o reklamos ūkis netenka pasitikėjimo bei gero vardo. Žala individams ir ištisoms šeimoms daroma ir tada, kai reklama žadina absurdiškus norus ar nepaliaujamai skatina pirkti nereikalingas ir tikrai pasimėgavimui skirtas prekes; per tai pirkėjai net tampa akli tam, ko jiems iš tiesų reikia. Visiškai neleistina yra reklama, pelno sumetimais begėdiškai išnaudojanti lytinius instinktus arba taip įsiskverbianti į sąmonę, kad iškyla pavojus pirkėjų laisvam apsisprendimui“⁵¹.

Taigi po išnagrinėjus žiniasklaidos ir etikos santykį apibrėžiančius dokumentus galime suformuoti tris pagrindinius etinius principus tiesiogiai sietinus su reklama žiniasklaidoje:

1. Tiesa (nevalia apgaudinėti sąmoningai, nesvarbu, ar per tai, kas sakoma, ar per tai, kas suponuojama, ar per tai, kas nutylima).
2. Žmogaus asmens orumas (problema ypač aštri tada, kai kalbama apie pažeidžiamų asmenų grupes ar klases: vaikus ir paauglius, pagyvenusius žmones, vargšus bei kultūros požiūriu nuskriaustuosius. Nevalia manipuliuoti lengvai manipuluojamais).
3. Socialinė atsakomybė (nesaikingas vartojimas, aplinkos tarša, žmogaus pažanga tik materijos turėjimo lygmenyje — tai tik keletas problemų susijusių su reklamos sritimi).

Galbūt drąsu teigti, tačiau išvardinti reklamai taikytini trys etiniai principai yra itin tikslūs ir atspindintys dabarties situaciją žiniasklaidoje geriau, nei aukščiau nagrinėti esminiai Bažnyčios Magisteriumo tekstai kuriuose kalbama apie žiniasklaidą bendresne prasme.

Galima daryti prielaidą, kad tai, kas 1997-aisiais (o būtent tada pasirodė nagrinėjamas dokumentas) buvo traktuojama tik kaip reklama, dabar tapo ir toliau tampa internetine žiniasklaida apskritai. Būtent dėl to prieš penkiolika metų deklaruoti etiniai principai skirti reklamai dabar itin taikytini visai internetinei žiniasklaidai įskaitant ir tą, kurioje verbalinė agresija reiškiasi labiausiai.

Tačiau šiame dokumente yra žengtas ir dar vienas labai svarbus, bemaž revoliucinis, žingsnis link supratimo, kad etinių principų deklaravimas ir rekomendacijos įvairioms visuomenės grupėms, profesijų atstovams ir t.t. net aukščiausiu lygiu iš esmės neturi didelio poveikio ką nors pakeisti. Ypač kalbant apie internetą ir ten tarpstančius negatyvius reiškinius, kurių vienas yra mūsų nagrinėjamo darbo objektas.

⁵¹ *Papiežiškoji visuomenės komunikavimo priemonių komisija. Pastoracinė instrukcija Communio et progressio // http://www.lcn.lt/b_dokumentai/instrukcijos/communio_et_progressio.html. Žiūrėta 2013-12-11.*

Dokumento V dalies pradžioje rašoma: „Reklamos pramonės doroviškai teisingo elgesio būtinas laidas yra teisingai išugdyta bei atsakinga pačių reklamos vadybininkų sąžinė, jautri savo pareigai ne tik tarnauti interesams tų, kurie užsako bei finansuoja jų darbą, bet ir gerbti bei saugoti savo publikos teises bei interesus ir tarnauti bendrajam gėriui. Daugelis reklamos srityje dirbančių moterų ir vyrų turi jautrią sąžinę, aukštus etinius kriterijus ir stiprų atsakomybės jausmą. Tačiau net ir jie dėl spaudimo iš išorės — kuri daro klientai, teikiantys užsakymus, taip pat jų profesijos konkurencinio pobūdžio vidinė dinamika — dažnai gali pajusti galingų paskatų nemoraliam elgesiui. Šis faktas išryškina išorinių struktūrų bei sistemų, remiančių bei skatinančių atsakingą reklamos praktikavimą ir atbaidančių nuo neatsakingos veiklos, būtinybę.

Savanoriškos etinės elgesio normos yra vienas tokios paramos šaltinių. Jos jau egzistuoja ne vienoje vietoje. Tačiau, kad ir kokios sveikintinos būtų šios normos, jos veiksmingos tik tada, kai reklamos vadybininkai yra pasirengę griežtai jų laikytis“⁵².

Tikėtina, kad šis Bažnyčios Magisteriumo dėmesio koncentravimas ne į gražias bendrinių moralinių principų formuluotes, bet į individualų būtinumą ugdyti jautrias ir atsakingas įvairių reklamos ir žiniasklaidos darbuotojų sąžines yra persilaužimo ir išsivadavimo iš ydingo nuopuolio komunikavimo priemonių gaminamame turinyje laidas.

3.6. Apibendrinimas

Bažnyčios Magisteriumo dokumentai komunikacijos priemonių atžvilgiu pasižymi itin giliomis išvalgomis ir stebėtinu pramatymu į priekį. Prieš 50-metį paskelbtų dokumentų nuostatos buvo kuriamos tuo metu, kai internetas plačioje visuomenėje nebuvo žinomas, tačiau juose randami principai kuo puikiausiai tinka ir dabarties dienoms, kai gyvenimas sunkiai įsivaizduojamas be modernių skaitmeninių technologijų sukurtos virtualybės.

Kita vertus, dokumentų analizė turėtų būti sietina su žinojimu, kad esminiai Bažnyčios ir komunikacijos priemonių santykį nusakantys dokumentai — Dekretas dėl visuomenės komunikavimo priemonių *Inter mirifica* ir pastoracinė instrukcija *Communio et progressio* — buvo paskelbti *ikiinternetiniu* laikotarpiu, todėl kai kurios jų nuostatos visgi yra senstelėjusios.

Atsižvelgiant į tai, kad pamatiniuose Bažnyčios dokumentuose komunikavimo priemonės yra laikomos „Dievo dovanomis“, o komunikavimas itin vertinamas, nes pats Kristus vadinamas „Tobulu Komunikuotoju“, įvairiuose dokumentuose deklaruojami tokie etiniai principai:

1. Tiesa ir teisingumas.

⁵² *Popiežiškąji visuomenės komunikavimo priemonių taryba. Etika reklamos srityje. V. Skyrius // http://www.lcn.lt/b_dokumentai/kiti_dokumentai/reklamos-etika.html#I.. Žiūrėta 2014-01-11.*

2. Atsakomybė socialiniu, ekonominiu, politiniu ir kt. požiūriu.
3. Pagarba žmogaus orumui. Žmogus ir žmonių bendruomenė yra visuomenės komunikavimo priemonių naudojimo tikslas ir matas; komunikuoti turi žmogus su žmogumi, ir tai turi tarnauti visapusiškam žmogaus vystymuisi, ėjimui Dievop.

Būtent šitų principų inspiruojami visi tikintieji privalėtų siekti, kad visuomenės komunikavimo priemonės skatintų tiesos ieškojimą ir žmogišką pažangą. Taip bendradarbiauti krikščionių įpareigoja dar ir jo tikėjimas, nes per komunikavimo priemones skelbiama Evangelija ypač pasitarnauja šiam tikslui, darydama žmones broliais, Dievo Tėvo vaikais.

Tarpusavio bendrystė ir kūrybingas bendradarbiavimas galiausiai priklauso ir nuo žmogaus laisvos valios. Todėl komunikavimo priemonių galutinę vertę bei reikšmę lemia naudojimosi žmogiškąja laisve būdas. O jis kartais pasireiškia ir verbaline agresija nukreipta prieš Bažnyčią, kurią dera tirti ir su ja kovoti.

II. VERBALINĖS AGRESIJOS KRYPTIŲ PAGAL POVEIKĮ NUSTATYMAS

1. Įžanginės nuostatos

Empirinė darbo dalis skirta ištirti du prasminius laukus: pirma, verbalinės agresijos kryptis pagal poveikį, ir antra, verbalinės agresijos pobūdį pagal intencijas. Abiem atvejais bus daromas tyrimas. Šioje dalyje bus tiriamas verbalinės agresijos poveikis tikintiesiems. Stiprus jis ar nelabai? Kokios yra itin problemiškos ir skausmingos sritys? Kada tikintieji reaguoja jautriausiai? Tai bendro pobūdžio, tačiau itin svarbūs klausimai, leisiantys akyliau pažvelgti į tiriamąjį fenomeną.

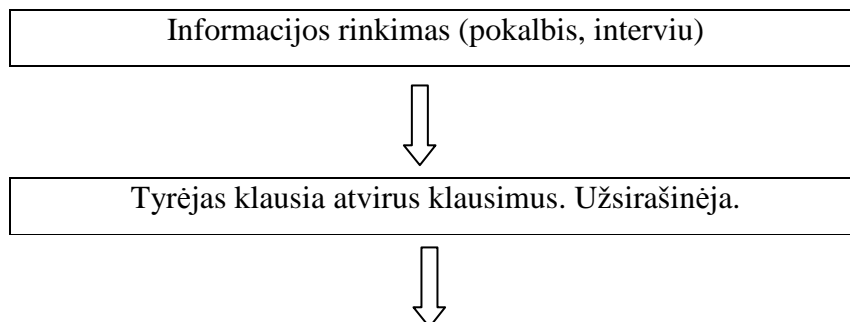
Mokslininkai nuolat ginčijasi dėl kokybinio tyrimo legitimumo. Dabartiniu metu panašios diskusijos yra prtilusios ir su mažesniu ar didesniu įkarščiu vėl kyla dažniausiai kalbant tik apie naratyvinius tyrimus⁵³. Remiantis specializuotoje literatūroje pateikiamais ir tyrimo legitimumą garantuojančiais klausimais⁵⁴ kokybinis tyrimas yra labai paranki priemonė tiriant vyraujančius požiūrius ir nuostatas tam tikrame žmonių rate. Mūsų atveju — Lietuvos Katalikų Bažnyčios narių tarpe.

2. Pagrindiniai kokybinio tyrimo parametrai

2.1 Tyrimo eiga

Tyrimas vykdomas remiantis kokybiniams tyrimams nustatyta metodika, pusiau struktūruoto interviu pagalba sudarius atvirą klausimyną. Tyrimą sudaro keturi jo vykdymo etapai.

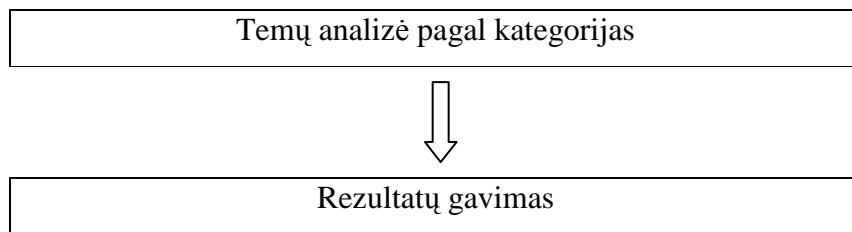
Schematizuotas kokybinio tyrimo vykdymo planas gali būti vaizduojamas taip⁵⁵:

⁵³ Creswell W. J. *Research Design Qualitative, Quantitative, and Mixed Methods Approaches*. Los Angeles: SAGE Publications Inc. 2009. P. 173.

⁵⁴ Ten pat. P.174.

⁵⁵ Ten pat. P. 63.

1 pav. Kokybinio tyrimo verbalinei agresijai pagal poveikį vykdymo plano schema

Lankstumas. Tyrimą sudaro IV etapai: I etapo medžiaga gaunama atliekant nestruktūruotą interviu, t.y. vedamas pokalbis, kurio metu užduodami atviri⁵⁶ klausimai, tačiau klausimai visai nebūtinai užduodami vienodi ir iš eilės. Jei pokalbis vystosi kitaip, tiesiog sekama, ar visos galimos temos daugiau mažiau yra aptartos. Jeigu įsiterpia laisvi pasakojimai, t.y. pasakojamos konkrečios istorijos, juos galima vėliau struktūruoti ir formalizuoti pagal tiriamųjų temų šablonus (jie pateikti aukščiau).

Atvirumas įvairiai informacijai. Jei I etapas gana greitai užbaigtas (į klausimus respondentas atsakinėjo trumpai) ir numatyti klausimai-temos aptarti, bet respondentas dar gali ir nori kalbėtis, tuomet verta iš karto pereiti prie klausimų-temų aptarimo per išskirtinių respondento gyvenimo įvykių/skaitytų tekstų perpasakojimą. Kada buvo skaudu skaityti prieš Bažnyčią ar konkrečius jos atstovus nukreiptus tekstus? Kaip tokie tekstai veikia tikinčiųjų apsisprendimus įvairiose gyvenimo situacijose? Tai dar labiau išryškina respondentų teiginius ir padeda objektyviau formalizuoti ir pateikti atsakymus į dominančius klausimus-temas.

Situacijos refleksija. Analizuojant kokybiniu būdu surinktą medžiagą labai svarbus yra stebėjimas, kaip kuriasi situacija, kurioje vyksta pokalbis, kokį santykį respondentas konstruoja, kaip reaguoja į tyrėją – skeptiškai ar geranoriškai. Kitaip tariant, situacijos refleksija ir tyrėjo savirefleksija yra būtina. Ypač tai svarbu kalbant apie nedidelės apimties kokybinius tyrimus, kadangi juose dažniausiai dalyvauja tyrėjo žinomi žmonės su kuriais jis vienaip ar kitaip yra pažįstamas. Tai gali tapti rezultatų iškreipimo priežastimi. Kad to nenutiktų – reikalinga refleksija.

2.2 Tyrimo imtis

2.2.1 Respondentai/Informantai

Šiame kokybiniame tyrime dalyvavo 11 respondentų. Pagrindiniai respondentų atrankos

⁵⁶ Klausimai į kuriuos negalima atsakyti „taip/ne“.

kriterijai buvo šie:

1. Praktikuojantis(-i) katalikas. Kadangi tiriamieji buvo klausinėjami apie verbalinės agresijos apraiškas prieš Bažnyčią ir juos pačius, kaip jos narius, internete, tai logiška, kad kitokiu atveju respondentų impresijos neturėtų kokios vertės šiam tyrimui.
2. Kompiuterinis raštingumas. Ši definicija būtina tam, kad liktų pavadinime deklaruotos apibrėžties validumas: tiriami tik tie, kurie verbalinę agresiją patiria arba nepatiria internete, o ne spaudoje, televizijoje ar kitose žiniasklaidos priemonėse.
3. Aktyvus internete pateikiamos informacijos vartotojas. Žvelgiant iš kiekybės pozicijų, kuo ilgiau ir dažniau respondentas naudojasi internetiniais resursais, tuo jo susidarytas įspūdis, tikėtina, bus objektyvesnis.
4. Socialinis aktyvumas pačia bendriausia prasme. Tik socialiai aktyvus, visuomenėje besireiškiantis ir pilietiškas bei laisvas, bendriausia prasme, respondentas bus įgalus adekvačiai suvokti prieš jį taikomas manipuliatyvias technologijas bendrai ir verbalinės agresijos apraiškas konkrečiai.

Atrenkant respondentus nebuvo atsižvelgiama į:

1. Lytį. Jei laikomės šiuo metu galiojančių nuostatų apie vyrų ir moterų percepcijos identiškumą, tai būtų keista manyti, kad verbalinės agresijos pasireiškimo atvejais reakcija yra tiesiskirtinga, kad ją būtų būtina traktuoti kaip reikšmingą faktorių tyrimo rezultatams.
2. Amžių (vidutinis amžius – tik tokia bendra respondentų apibrėžtis gali būti traktuojama kaip korektiška). Amžius taip pat traktuojamas kaip tyrimų rezultatų neįtakojantis faktorius, nes tai yra labai sunkiai tikėjimo aspektu nusakoma kategorija. Jauno, bet giliai tikinčio, kataliko verbalinės agresijos percepcija gali būti identiška pagyvenusio, bet neseniai Kristų atradusio tikinčiojo nuomonei. Todėl struktūruoti ar kitaip vertinti respondentus pagal amžių netikslinga.
3. Socialinį statusą, profesiją ir užimamas pareigas. Sprendimas neatsižvelgti į šias apibrėžtis traktuotinas kaip darbo apimties padiktuotas būtinumas. Savaiame suprantama, būtų įdomu sužinoti pačių žurnalistų, tarnautojų ar kokios nors kitos profesijos ar statuso turėtojų nuomonę apie verbalinę agresiją, tačiau tai būtų į nustatytus reikalavimus netelpantis darbas.

2.2.2 Tyrimo sritys

Kalbant apie kokybinio tyrimo objektyvumą ir legitimumą itin svarbu suvokti, kad jo sėkmė

priklauso nuo klausinėtojo–interpretatoriaus susidaryto išankstinio plano–klausimyno⁵⁷ ir bendros tyrimo vykdymo strategijos⁵⁸. Pirmiausiai būtina apsibrėžti dominančias sritis ir jas padėsiančius atskleisti klausimus.

Bendra situacija pasauliniame tinkle (LT) verbalinės antikrikščioniškos verbalinės agresijos aspektu.

1. Verbalinės agresijos poveikis adresatui (stiprumo/reakcijos aspektu).
2. Sklaida/paplitimas įvairiuose informacijos resursuose (kiekvienas/beveik visi/retai kuris).

Verbalinės agresijos koordinavimas.

- Vykdoma planingai/pasirodo nekoordinuotai.

Verbalinės agresijos adresatai:

- Kunigai/vienuoliai.
- Tikintieji pasauliečiai.
- Katalikų Bažnyčia kaip institucija (globali ir/ar lokali).
- Partikuliariniai ideologiniai dalykai (Šv. Raštas, atskiri požiūriai į konkrečius dalykus t.t.).
- Mišrus ir/ar kitas adresatas.

Įsimintiniausias (labiausiai papiktinęs) „agresyvus tekstas“:

- Privertė parašyti komentarą internete.
- Parašytas atsakomasis straipsnis.
- Blokuotas autorius ar pan.

Verbalinės agresijos įveikos galimybės:

- Priešintis panašiomis į agresorių priemonėmis (tekstai internetinėje erdvėje, komentarai, el. laiškų rašymas, peticijos ir t.t.).
- Nekreipti dėmesio.
- Savo vertybes deklaruoti gyvenimu, o ne tekstais.
- Savo vertybes skelbti tekstuose kaip netiesioginę žinią.

2.3 Tyrime naudotas klausimynas

Kokybinio tyrimo atveju klausimynas yra neabejotinai svarbus ir daug lemiantis faktorius, tačiau jo svarba nelygi kiekybinio tyrimo atvejui, tad atviraime interviu buvo naudojamos tokiais

⁵⁷ Klausimyno klausimai pateikti 2.3 poskyriuje.

⁵⁸ *Creswell W. J. Research Design Qualitative, Quantitative, and Mixed Methods Approaches*. Los Angeles: SAGE Publications Inc. 2009. P. 177.

arba panašiais tematiškai klausimais:

1. Ar daug viešojoje erdvėje pastebite straipsnių, komentarų ar kitokių tekstų, kurie yra nukreipti prieš Bažnyčią ir galėtų būti įvardinti kaip verbalinės agresijos pavyzdžiai?
2. Ar tai jus jaudina, paliečia, įžeidžia?
3. Koks paskutinis tekstas į kurį jūs sureagavote itin jautriai? (rašėte komentarą, skambinote, ėmėtės kokių nors veiksmų)
4. Kas apibendrintai yra tokių tekstų pagrindinis herojus? (kunigai? Bažnyčia kaip institucija? Vertybinės nuostatos? Kita?)
5. Ar jūsų identifikuotas puolimas yra organizuotas, koordinuojamas?
6. Kokie gali būti verbalinės agresijos įveikos būdai? Ar Jūs juos naudojate?

3. Tyrimo rezultatų analizė

Tyrimo metu buvo pakalbinta 11 respondentų⁵⁹. Kadangi tyrimo metu nebuvo atsižvelgiama nei į lytį, nei į užimamas pareigas ir šitie faktoriai neimami domėn darant analizę, tai siekiant maksimaliai objektyvių rezultatų ir vengiant nereflektuojamo subjektyvumo būtina atlikti savirefleksiją.

1. Didžioji dalis respondentų patys dirba vienokioje ar kitokioje žiniasklaidos priemonėje arba yra netiesiogiai su ja susiję. Iš to kyla pavojus, kad jų susidaromas *lietuviakalbio* interneto žinių srauto vaizdas yra skirtingas nuo menkiausiai šią mediją naudojančių eilinių tikinčiųjų nuomonės apie minimoje medijoje pasireiškiančią verbalinę agresiją.
2. Didžioji dalis respondentų — moterys. Tikėtina, kad tai gali būti kokių nors neidentifikuotų nuomonių (ar jų tendencijų) radimosi priežastis.
3. Visi respondentai šio darbo autoriui yra gerai pažįstami. Kai kurie iš jų — draugai. Tikėtina, kad šis faktorius gali nors nedaug, bet iškreipti tyrimo rezultatus.
4. Tyrimo atlikimo vieta dažniausiai buvo kavinė. Taip buvo bandoma sudaryti neįpareigojančią pokalbiui atvirą aplinką. Įmanoma, kad tai taip pat įtakojo atsakymus.

3.1 Bendra situacija pasauliniame tinkle (LT) verbalinės antikrikščioniškos verbalinės agresijos aspektu

Dėl esminės nuostatos apie lietuviškajame internete vyraujančios „antikrikščioniškos pakraipos“ sutinka visi respondentai. Nebuvo nei vieno praktikuojančio kataliko, kuris teigtų, kad

⁵⁹ Respondentų apibūdinimas – 2.2.1 poskyriuje „Respondentai/informantai“.

žiniasklaidoje vyrauja pozityvus nusiteikimas tikėjimo ir tikinčiųjų atžvilgiu. Kitas klausimas sietinas su minimos informacijos kiekiu. Čia respondentų nuomonės išsiskyrė:

Informacijos apie bažnyčią visai nedaug. <...> Naujienų sraute atsiduria tik kritikuojantys Bažnyčią tekstai. Tik tada jie yra naujiena. Teigiamiems dalykams skiriama nedaug dėmesio. Be didelių aprašomų renginių lyginant visos informacijos srautą, informacijos apie Bažnyčią nėra daug. <...> Bet koks Bažnyčios išreikštas aiškus požiūris susijęs su įvairiausiais dalykais tampa kritikos, pasityčiojimo objektu. Vyrauja tendencija į bet kokias žinias iš Bažnyčios žiūrėti per neigiamą prizmę.

(A.B., 34 m.)

Kitaip tariant, dėl pakraipos vyrauja neabejotinas sutarimas, tačiau dėl neigiamos informacijos kiekio — ne. Nors vis gi atsekama tendencija, kad dauguma sutinka, jog jos yra veikiau daugiau, nei mažiau.

Viena iš galimų priežasčių galinčių iškreipti šį teiginį — sąmoningas respondentų pasirinkimas neskaityti to, kas jiems atrodo tendencinga. Neskaitant gi vertinimas darosi gana dviprasmiškas, nes vertinama tai, kas respondentui yra nepažinu:

Sąmoningai nesigilinu į tuos straipsnius, kurie yra agresyvūs. <...> Skaitau tik tuos straipsnius, kurie paviešinami socialiniame tinkle mano pažįstamų. Tai padeda atsirinkti.

(A.K., 25 m.)

L.S. (55 m.) atkreipia dėmesį į tam tikrus „burbulus“, kurie sprogs informacinėje erdvėje prieš priimant kokį nors dokumentą Seime ar darant kokį nors sprendimą susijusį su sveikatos sritimi. Kitaip tariant, agresija internete yra „banguojanti“, proginė.

Itin svarbus klausimas, kurį pamini vienas iš respondentų — ar verbalinės agresijos prieš tikinčiuosius apraiškos yra tikslinės, nukreiptos tik prieš katalikus, ar vis gi tai yra bendros „agresijos kultūros“ žiniasklaidoje pasekmė? Ar verbalinė agresija prieš katalikus yra stipresnė ir kokia nors specifinė, nei prieš kitas visuomenės grupes?

Jeį pasišneki su draugu tikinčiu — jis regi puolimą, bet lygiai taip pat nutinka, kai šnekiesi su aplinkosaugininku — jie taip pat jaučiasi puolami žiniasklaidos. Man atrodo, kad tai bendros tendencijos.

(G.B., 33 m.)

Nemažai užsieninių interneto resursų (*Spiegel, NY Times* ir kt.) skaitanti J.J. pažymi, kad skirtumai tarp lietuviškųjų ir vakarietiškiųjų tekstų milžiniški. Jos teigimu, skaitant užsieninius tekstus, kur informacija Bažnyčios atžvilgiu nėra pozityvi, bet objektyvi (paminėtas tekstas apie itin brangiai suremontuotą pastatą), nesijaučia paniekos ir menkinimo. Kitaip tariant, egzistuoja perskyra tarp puolimo ir objektyvios kritikos ir lietuviškojo interneto atžvilgiu tenka kalbėti būtent apie puolimą, kurio kilmė, anot minėto respondento, aiškintina žinių, išsilavinimo trūkumu:

Jei reikėtų skaidyti procentais, aš sakyčiau, kad yra 80 nuošimčių neišmanymo, tamsumo ir absoliutaus išsilavinimo trūkumo, nesusigaudymo kas yra Vakarų kultūra, kas yra krikščionybė ir t.t. Tai yra kažkoks krikščionybės marginalizavimas, kuris kyla iš tamsumo. Ir tik 20 nuošimčių palikčiau sąmoningam agresyvumui. <...> Ten slypi kažkoks tamsus pyktis, kurio pats žmogus nelabai suvokia.

(J.J., 44 m.)

3.2 Verbalinės agresijos koordinavimas

Dauguma respondentų miglotai nujaučia, kad puolimas prieš tikinčiuosius turi savo dėsningumus, gal net yra koordinuojamas, tačiau aiškių mechanizmų įvardinti nesiryžta. Vienintelis respondentas pareiškęs skirtingą nuomonę teigia:

Jei kas nors užsiimtų rimtai, tai gal ir straipsniai būtų rimtesni? Būtų bandoma giliau pažvelgti? Filosofiščiau. <...> Lietuvoje viskas bent kol kas eina paviršiumi. Ilgalaikėje perspektyvoje tas purvas yra nepaveikus.

(D.V., 43 m.)

Agresijos tikslingumas respondentams taip pat miglotai nujaučiamas ir neidentifikuojamas, tačiau realus:

Tikslas — menkinti Bažnyčią pačių tikinčiųjų akyse. Tada žmonės nepasitikės Bažnyčia. Tada bus galima patraukti į kitą bažnyčią. <...> Bet tikslas gali būti ir politika.

(D.N., 37 m.)

Dar panašios nuomonės:

Didžioji dalis straipsnių yra užsakomi, už juos mokami pinigai, tik dažnai žmonės to nežino ir traktuoja it „viską sakė per Žinias“. <...> Yra tam tikra ideologija ir ji turi būti „prastumta“. Kaip konkrečiai aš nežinau, bet tai vyksta.

(R.K., 28 m.)

Neabejoju, kad yra užsakomieji straipsniai, kurie apmokami ir koordinuojami. Tai daro tie, kurie turi iš to naudos. Gal žmonės, gal judėjimai ar organizacijos.

(A.K., 25 m.)

Svarbi pastaba susijusi su interneto komentarais po įvairiais, nebūtinai negatyviais Bažnyčios atžvilgiu, tekstais. Interneto komentarai taip pat priskirtini verbalinės agresijos apraiškoms, todėl neatsitiktinai vienas respondentas paklaustas apie agresijos koordinavimą savo atsakymą pradeda būtent nuo jų:

Lietuvoje labai plačiai veikia mokami komentarų rašytojai. Galbūt žmonės neturi ką veikti, tačiau jiems yra mokami centai už kiekvieną komentarą ir jie tai daro. Manau yra didelis

„užvestas“ tinklas, kuris dirba šioje srityje. <...> Visose srityse yra kiršinami žmonės, kad pradėtų galvoti kaip blogai čia toj Lietuvoj, kokie čia tie kunigai ir apskritai.

(M.S., 24 m.)

3.3 Verbalinės agresijos adresatas ir personažas

Agresyvių tekstų paskirtis dvejopa: viena vertus, toliau teigti, patvirtinti abejojančių, nuo Bažnyčios nutolusių žmonių pasirinkimą tokiais būti, tačiau kita vertus, priversti suabejoti savo pasirinkimu tuos, kurie save identifikuoja kaip praktikuojančius katalikus, Mistinio Kristaus Kūno narius. Vyksta nuolatinis adresatui (nusivylusiam tikėjimu ar tikinčiam) paveikių temų ieškojimas:

Net jei tekstas nėra tendencingai suformuotas kaip puolimas, tačiau bendra tendencija yra bandymas pasakyti, kad jie (tikintieji, Aut. Past.) yra netobuli. Bandoma surasti vietas, kur būtų galima „sukirsti“ Bažnyčiai.

(E.K., 40 m.)

Respondentų tarpe vyrauja bendras sutarimas, kad pagrindiniai agresyvių tekstų herojai yra kunigai (vyskupai, vienuoliai):

Dažniausiai straipsniai nukreipti į kunigų kokias nors silpnybes, veiklą. Dažniausiai straipsniai labai paviršutiniški, dėl to, kad Lietuvoje, sakyčiau, filosofinių, ideologinių rimtų oponentų Bažnyčia neturi. Viskas bandoma suvesti į kunigų ar parapijiečių silpnybes. <...> Kažkas supranta, kad Bažnyčia yra didelis autoritetas, darantis didelę įtaką visuomenei, tad kad atimti tą įtaką siekiama sumenkinti Bažnyčių rašant apie jos tarnų blogybes, ydas.

(D.V., 43 m.)

Tam neprieštaruoja ir dar vienas respondentas, tačiau minimas tekstų paviršutiniškumas pagal poveikį respondentams pasireiškia dvejopai:

1. Kaip pretekstas nekreipti dėmesio į agresyvius tekstus, nes jų autoriai tiesiog nelabai nutuokia apie tai, ką rašo likdami tik prie grynai žmogiškųjų Bažnyčios hierarchų silpnybių aprašinėjimo.
2. Autorių neišprusimas/nežinojimas tampa tam tikro skaitytojo–tikinčiojo įskaudinimo priežastimi:

Yra tie tekstai, kurie rašomi specialiai, kur pagrindinė žinia yra tai, kad Bažnyčia yra kvaila, o tikintieji viena kalba, o kita daro. Tai tokiuose herojai būna kunigai, vyskupai, žodžiu, hierarchai. Nėra jokio supratimo, kas yra ta Bažnyčia, kad ji taip pat įvairi, susidedanti iš įvairių konfesijų. <...> Tačiau yra ir tie tekstai, kur rašoma apie kitus dalykus, kur „prasikiša“ Bažnyčios vertinimai. Paminimi kokie nors Dešimt Dievo įsakymų, nors, garantuoju, rašinėtojas jų net nežino, tačiau įsivaizduoja, kad žino apie bendrą

morale. Dar žino, kad buvo „toks Jėzus“. Tas nežinojimas, kai rašoma, bet nesuvokiama apie ką labiausiai ir „pjauna“.

(J.J., 44 m.)

3.4 Įsimintiniausias (labiausiai papiktinęs) „agresyvus tekstas“.

Pusiau struktūruoto interviu metu visiems buvo užduodamas klausimas apie labiausiai papiktinusį per pastaruosius kelis mėnesius internete pasirodžiusį tekstą. Šiuo klausimu buvo stengiamasi išsiaiškinti galimas agresijos tendencijas ir paveikiausias jos kryptis. Atsakymuose į šiuos klausimus aiškių bendrų krypčių aptikti nepavyko.

D.V. mini straipsnių ciklą apie Jonavos kleboną kun. A. Mikitiuką, L.S. kreipia dėmesį į sveikatos sritį, R.K. nurodo ažiotažą kilusį dėl Estrellos rezoliucijos ir atvejį, kai kun. A. Narbekovas buvo apkaltintas užsipoelęs Seimo narę.

Manytina, kad verbalinės agresijos atveju suveikia subjektyvūs faktoriai ir atskirais atvejais paveikumas skirtingiems tikintiesiems yra individualus. Kita priežastis — per maža tyrimo aprėptis ir tendencijų nustatymui būtų parankesnis kiekybinis tyrimas.

Netikėtas tyrimo rezultatas buvo tai, kad kalbėdami apie paskutinį paveikiausią agresyvų tekstą savo, kaip tikinčiojo, atžvilgiu, respondentai itin dažnai minėjo internetinių komentarų po straipsniu reikšmę.

Nors komentarų po tektais nesureikšminu, tačiau regiu juos kaip bendrą puolimą prieš kitokį, kitaip manantį.

(E.K., 40 m.)

G.B. „mėgsta pamatuoti temperatūrą“ ir paskaityti komentarus. Respondento nuomone, jų rašymas yra svarbus katalikų pasireiškimo virtualiojoje erdvėje faktorius.

J.J. mini „proginis tekstus“, kurie neišvengiamai atsiranda interneto resursuose artėjant kokioms nors religinėms šventėms. Jo teigimu, labai aiškiai matoma, kad rašantis žmogus yra visiškai neišmanėlis, nors ir labai stengiasi parašyti „dvasingą straipsnį“. Neretai tokiu atveju atsiranda konfrontacija tarp „mūsų dvasingumo“, t.y. pagonybės, ir krikščionybės, kaip „primestos“ iš aplinkos.

3.5 Verbalinės agresijos įveikos galimybės.

Atoveiksmis verbalinei agresijai respondentų suprantamas skirtingai. Galimos dvi jo rūšys:

1. Aktyvus veikimas informacinėje erdvėje priešpastatant agresyviems tekstams Gerosios Naujienos teikiamą jėgą.

2. Pasyvus veikimas nesivieliant į informacinius karus virtualybėje bandant išlaikyti orumą.

Pirmiausiai, pateiksiu keletą aktyvaus veikimo šalininkų pasisakymų:

Manau, kad tie įveikimo būdai po truputį atsiranda. Pavyzdžiui, tie patys Bernardinai.lt, kurie daug rašo gerų dalykų. <...> Matau, kad jie savo paskyrose dalinasi straipsniais iš šio portalo. Ir tu tada supranti, kad ne tie žmonės, kurie nėra tikintys, pasitiki šiuo portalu. Bet tam reikia ypatingai daug pajėgų, reikia išsireikalauti sau dėmesio. <...> Labai veikia dalinimasis socialiniuose tinkluose, nes taip informacija plinta. Dar galima kovoti ir tuose komentaruose. Mes turėtumėm parašyti, kad esame grupė žmonių, kurie kitaip mano. Gal išgirs?

(A.K., 25 m.)

Nežinau, negaliu suformuluoti, bet reikia žmonėms parodyti kaip tie straipsniai nuperkami, kaip jie atsiranda žiniasklaidoje. Reikia parodyti „mechanizmą“. Mokyklose ir universitetuose nėra apie tai kalbama. Galvoju, kad tokios iniciatyvos būtų neblogai, gal net papildomos disciplinos universitetuose.

(R.K., 28 m.)

Toliau pasyvaus pasipriešinimo verbalinei agresijai šalininkų pasisakymai:

Logiška būtų Bažnyčiai laikytis tiesiog orios laikysenos ir nesivelti į informacinius karus. Kita vertus, gal ir būtų verta viešiesiems ryšiams skirti daugiau dėmesio? Gal reikėtų daugiau keltis į informacinę erdvę? Kiek gi ten Popiežius iš karto sulaukė „Twitter“ megėjų?

(A.B., 34 m.)

Nieko daug čia neprigalvosi, tiesiog reikia toliau dirbt sau įprastus darbus. <...> Manyčiau, kad Bažnyčia šiuo metu pakankamai gerai tvarkosi. <...> Gerai, kad nesiveliama į paviršutiniškus ginčus, nepuolama teisintis. Kai vieną dieną išsipūtė burbulas, o kitą dieną visi jį jau pamiršo.

(D.V., 43 m.)

Pasakysiu skambiai ir grubiai — gyventi tiesoje. <...> Tai nereiškia gyventi visą laiką teisingai, tai palieka mums teisę suklysti, bet suklydus reikia atsiprašyti ir toliau gyventi.

Reikia leisti į dienos šviesą tuos, kurie nutrintų dar nuo sovietų likusį įspūdį, kad tikėjimas yra bobutės, vargšai, neįgalūs.

(E.K., 40 m.)

Itin unikalus ir prasmingas kovos su verbaline agresija siūlymas, kuris yra ir pasyvus ir aktyvus:

Būtų beviltiškas „biznis“ skverbtis į tuos tinklalapius. Reikia surasti savas priemones. Reikia, kad krikščionybė būtų matomesnė ir nesuprantama vien kaip Bažnyčia–pastatas ar Bažnyčia–hierachija. Paveikiausias būdas yra tada, kai pasaulėžiūra, tikėjimas pasirodo straipsniuose apie ką nors kita, netiesiogiai. Šito labai trūksta.

(J.J., 44 m.)

III. ESMINIŲ VERBALINĖS AGRESIJOS KRYPČIŲ NUSTATYMAS PAGAL INTENCIJAS

1. Metodologija: kiekybinis vs kokybinis

Esminių verbalinės agresijos krypčių nustatymas pagal intencijas atliktas konkrečių internete publikuotų tekstų turinio analizės metodu. Tačiau prieš pereinant prie antrojo tyrimo aptarties verta kiek plačiau argumentuoti būtent tokio tyrimo metodo pasirinkimą.

Pirminiame šio mokslinio darbo sumanyme internetinius verbalinę agresiją skleidžiančius tekstus buvo planuojama tirti monitoringo metodu. Tačiau detaliam susipažinimui su šiuo metodu ir jo objektyvumo ir legitimumo moksliniais reikalavimais tapo aišku, kad licenciuoto darbo rėmuose vienam autoriui kokybiško monitoringo metodu paremto tyrimo atlikti nepavyks (dėl imties platumo, laiko sąnaudų ir lėšų trūkumo tuo atveju, jei būtų perkamos tokius tyrimus atliekančių įmonių paslaugos). Kiekybinių tyrimo metodų naudojimas moksle visada sietinas su didelėmis sąnaudomis pačia bendriausia prasme.

Todėl buvo nuspręsta pasinaudoti kitu, ne mažiau mokslišku ir gal net labiau šiuo konkrečiu atveju tinkamu tyrimo metodu: turinio analize. Juolab šis tyrimo metodas yra „iš dalies kiekybinis“⁶⁰, nes savyje talpina ir kokybinio tyrimo atributus (kategorizavimą), ir kiekybinio tyrimo savybes (kodavimą arba panašių duomenų segmentų kategorizavimą (*coding*)⁶¹.

Kokybinės tyrimo analizės šalininkai, kuriems priklauso šio darbo autorius, yra linkę manyti, kad skaičiais vargu bau ar įmanoma kažką objektyvaus pasakyti apie perduodamą tekstu pranešimą (mūsų atveju — verbalinę agresiją). Kita vertus, kiekybinė analizė parodo pranešimo masiškumą/mastą ir suteikia tam tikrą „apčiuopiamumą“ tyrimo rezultatams. Manding, esama ir kombinuotųjų tyrimų, kai kodavimas ir kategorizavimas tampa atspirties tašku kiekybiniam paskaičiavimams.

Klasikinis turinio analizės metodo apibrėžimas priklauso Bernardui Berelsonui. Jis teigia, kad turinio analize siekiama objektyvaus, sisteminio ir kiekybiško turinio įvertinimo⁶². Dera atkreipti dėmesį, kad šiame apibrėžime itin didelė reikšmė suteikiam turiniui. Jis nėra skaidomas į dalis prarandant visumos pojūtį. Visuminis turinio pobūdis yra labai svarbus kalbant apie verbalinę

⁶⁰ Kiekybinių ir kokybinių tyrimų kolizija yra bene esminis tyrinėtojų nesutarimų klausimas visoje mokslinėje literatūroje. Modernieji socialinių mokslų tyrėjai itin vertina kokybinius tyrimus, tuo tarpu konservatoriškos linijos besikantieji mokslininkai neretai kokybinius tyrimus neigia dėl menko jų objektyvumo. Šio darbo autorius laikosi nuomonės, kad mokslininkų kriterijus neprieštarauja subjektyvumo apraiškoms moksliniuose tyrimuose ir grynoji statistika neretai būna ne objektyvumo, tačiau priešingai – įvairių rezultatų išskraipymo priežastimi.

⁶¹ Chi. M. T. H. Analysing the content of verbal data to represent knowledge: a practical guide // Journal of the learning sciences. 1992. Vol.6. P. 271-317.

agresiją, nes ji neretai, tiksliau, beveik visada yra paslėpta, užmaskuota, slepiama naudojantis įvairiais manipuliatyviais būdais.

2. Tyrimo objektas, tikslas, galimi pavojai

Šio tyrimo objektas — keturi tyrimai, kuriame buvo tiriama verbalinė agresija pagal poveikį, respondentų pokalbiuose nurodyti internetinėje erdvėje publikuoti tekstai⁶³, kuriuos jie identifikavo kaip labiausiai įžeidžius, agresyvius jų, kaip tikinčiųjų, atžvilgiu. Kai kuriais atvejais tai ne vienietiniai tekstai, o tekstų ciklai skirti dviem temoms (konkrečių kunigų veiksmų aprašymai).

Šiuo tyrimu siekiama pasinaudojant turinio analizės metodo teikiamais privalumais išsiaiškinti verbalinės agresijos prieš krikščionis apraiškas pagal autorių/užsakovų intencijas.

Galimi pavojai tyrimo objektyvumo siekiui:

1. Stengiantis nebūti tendencingu gali kilti noras pasiekti geriausią, sau labiausiai priimtina interpretaciją. Vienaip ar kitaip šio darbo autorius asmeniškai pažįsta bent kelis atrinktų tekstų herojus, todėl subjektyvizmo pavojus gerokai padidėja jų teisinimo, galimų nusižengimų švelninimo ar tiesiog žmogiško palaikymo aspektu.

2. Kyla klausimas dėl respondentų: kodėl jiems pasirodė, kad šis konkretus tekstas yra „pats agresyviausias“ jų atžvilgiu? Kiek čia yra subjektyvios atrankos ir kiek tai objektyvu? Panaši situacija klostosi ir su respondentais: bent keli iš jų yra tiesiogiai susiję su aptariama tema ir — dar svarbiau — su atrinktųjų tekstų herojais. Visai tikėtina, kad respondentų įvardytas kaip itin agresyvus tekstas iš tiesų jo herojaus nepažįstančiam asmeniui gali pasirodyti kaip eilinis informuojantis apie vieną ar kitą įvykį tekstas.

Toliau kiekvienas minimas teksto turinys bus analizuojamas naudojantis klasikine O. R. Holsti jau minėto B. Berelsono klausimyno adaptacija⁶⁴. Bendriausia prasme analizė bus atliekama tiriant:

1. Asociacijų laukus. Kiekvienas tekstas ir jo teiginys skaitytojui kelia tam tikras asociacijas, todėl jų tyrimas ir identifikavimas yra iš tiesų labai svarbus žingsnis, atskleidžiantis galimai paslėptas teiginių prasmes, konotacijas ar kitokią informaciją, kuri yra svarbi šio darbo tikslams siekti.

2. Argumentų sekas. Autoriaus dėstomi argumentai taip pat yra neišsenkantis informacijos šaltinis agresijos identifikavimui ir tendencijų nusakymui. Tai, kas atrodo įtikinama pačiam autoriui

⁶² Berelson B. Content Analysis in Communication Research. New York: The Free Press. 1952.

⁶³ Tekstus galima rasti Prieduose Nr. 1, 2, 3, 4.

⁶⁴ Holsti O. R. Content Analysis for the Social Sciences and Humanities. Reading, MA: Addison-Wesley. 1969. Priedas Nr. 6.

arba tai, ką norima pateikti kaip neginčijamą tiesą aiškiai ir nedviprasmiškai parodo tekstu siekiamus autoriaus tikslus. Tikėtina, kad vienas iš jų gali būti paprasčiausias noras užsipulti Bažnyčią.

3. Kontekstą. Atsiribojimas nuo konteksto (teksto atsiradimo laiko, autorystės, internetinio resurso, kuriame tekstas publikuojamas, tekstų cikliškumo (jei tai ne vienas, o keli straipsniai viena tema), tekstų žanro ir t.t.) būtų tolygus didelės aktualios informacijos praradimo pavojui. Todėl tekstų analizėje bus atsižvelgiama ne tik į pačiame tekste publikuotus teiginius, bet ir į jų kontekstą, kitas aplinkybes.

3. Tekstas Nr. 1: Dėl apmokestintos aikštelės vairuotojai niršta, o klebonas — džiaugiasi

Minimas tekstas⁶⁵ buvo publikuotas naujienų portale lrytas.lt⁶⁶ (respondentai šį šaltinį įvardijo kaip patį agresyviausią Bažnyčios atžvilgiu). Straipsnio autorius — žurnalistas Nerijus Povilaitis — nėra pagarsėjęs kaip itin aršus „antibažnytinkas“, tačiau jo reputacija taip pat nėra „be dėmių“. Jo plunksnai priklauso serija straipsnių apie Garliavos įvykius, kuriuose jis pasižymėjo kaip nuosaikus, bet priešiškas Bažnyčiai žurnalistas. Taip pat šis autorius yra žinomas kaip pagrindinis tautinių, patriotinių ir kitokių panašaus pobūdžio eitynių aprašinėtojas iš dabar vadinamų modernių pozicijų.

Oficialioji straipsnio atsiradimo priežastis nurodoma tekste: „Lrytas.lt redakcija sulaukė nepatenkintų kauniečių skundų“. Nuo pirmojo teksto skyriaus sudaroma aiški priešprieša: kauniečiai *versus* aikštelės savininkai, o konkrečiau, Prisikėlimo parapijos klebonas Vytautas Grigaravičius.

Tolimesnis dėstymas paremtas klasikine žurnalistikos taisykle, kuri teigia, kad reikia leisti pasisakyti abiem netiesiogiai konfliktuojančioms/susipriešinusioms pusėms. Klebonui V. Grigaravčiui skirta didžioji teksto dalis, tačiau poveikio skaitytojams požiūriu neabejotinai paveikesnės yra nemokamos aikštelės „praradusiųjų“ nuomonės. Pirmiausiai, dėl to, kad jų nuomonių yra net trys, ir antra, kiekviena nuomonė prisotinta išankstinės neigiamos nuostatos klebono atžvilgiu.

Keletas citatų: *Ko gero, verslumu pagarsėjusiam parapijos klebonui nebeužtenka surenkamų aukų, todėl nusprendė apmokestinti bažnyčios teritoriją* (nepatenkintojo

⁶⁵ Priedas Nr.1.

⁶⁶ Šio ir kitų analizuojamų tekstų tikslią informaciją apie publikavimo šaltinius, laiką ir autorystę galima rasti prieduose 1, 2, 3 ir 4.

teiginys).

Žmonės piktinosi ne vien tuo, jog nuo šiol už automobilio stovėjimą Prisikėlimo bažnyčios aikštelėje reikia mokėti pinigų. Keliems skaitytojams kilo įtarimų, kad ši mokama aikštelė galėjo būti įrengta už visų kauniečių aukotus pinigų bažnyčios teritorijos sutvarkymui.

2013 metų pradžioje bažnyčioje vyko grandiozinis koncertas, jo metu rinktos lėšos aplinkos sutvarkymui. Keista, tačiau pirmiausia sutvarkyta ir apmokestinta stovėjimo aikštelė, o visa kita aplinka dar tik įpusėta tvarkyti.

Panaudojant tariamą nuosaką (tai apsaugo autorių nuo kaltinimų, kad jis teigia klaidingus faktus) pateikiami net keli teiginiai, kurie nukreipti tiesiogiai prieš Bažnyčią ir jos tarnus:

1. Verslus klebonas iššvaisto tiek lėšų, kad jų vis neužtenka ir dabar jis „susirinks“ jų iš „vargšų kauniečių“ kišenių. Panaudojamas neįstabus „ko gero“, kuris skaitant visą sakinį beveik nepastebimas. Sakinys parašytas tarsi teiginys.

2. Kauniečiai įtarinėja, kad negana to, kad patys bus apmokestinti, bet kad ir įrengtoji aikštelė yra už jų pačių aukotus pinigų. „Keliems kauniečiam kilo įtarimų“ — nepaaiškinama nei kiek tų kauniečių buvo, nei kodėl tie įtarimai kilo (juk jiems turėjo būti pagrindas), nei kaip jie buvo išsklaidyti. Autoriaus nežinia iš kur ir kieno paimti „įtarinėjimai“ taip ir lieka nepaneigti visame tekste ir skaitytojas dar pirmose eilutėse susipažinęs su šiais teiginiais po teksto perskaitymo su jais ir pasilieka.

3. Dar vienas argumentas neva tai klebono „apgavystės“ vyksta ne tik vietiniu, bet ir visos Lietuvos, t.y. respublikiniu lygiu yra tai, kad pats autorius imasi spręsti ir skaičiuoti bei daryti išvadas apie tai, apie ką neturi ne menkiausio išmanymo. Skaitytojui peršama nuomonė, kad klebonas yra itin stambus apgavikas ir geba pasinaudoti ne tik vietinių, bet ir visos Lietuvos aukotojų naivumu. Tradiciškai nepateikiami jokie realūs argumentai ar įrodymai. Viskas Viskas pagrįsta spėjimais, nuojautomis, numanymais ir kitokiomis prielaidomis.

Taigi šis straipsnis iš pirmo žvilgsnio skirtas „nepatenkintiems kauniečiams“ (citata), kurie kreipėsi į redakciją. Žurnalistas nuvyksta į vietą ir viską išsiaiškina. Po straipsnio pradžios „verslumu pagarsėjusio klebono“ (citata) argumentai apie šiukšlyno sutvarkymą, apie nedidelius mokesčius, apie nemokamą stovėjimą pamaldų, švenčių dienomis bliūkšta.

Lieka esminė nenuginčijama tiesa: klebonas nori užsidirbti visais įmanomais būdais. Neretai — amoraliais (*kilo įtarimų, kad ši aikštelė įrengta už visų kauniečių aukas*). Tam itin pasitarnauja ir šio straipsnio pavadinimas: juk neretai antraštės tik ir yra skaitomos.

4. Tekstas Nr. 2: Kunigas A.Mikitiukas ir bažnyčia pralobo iš ligonės?

Nenuostabu, kad minimi tekstai⁶⁷ buvo publikuoti naujienų portale *lrytas.lt*. Šiuo konkrečiu atveju kalbame ne apie vieną tekstą, bet apie tris straipsnius:

- Straipsnio anonsą laikraštyje.
- Straipsnį.
- Pakartotinį, praplėstą straipsnį.

Toks šios istorijos viešinimas aiškiai nurodo, kad redaktoriai šį tekstą traktavo kaip itin svarbų ir aktualų/įdomų savo skaitytojams.

Atsiribojant nuo aprašomo įvykio vertinimo vis gi galima drąsiai teigti, kad minimi straipsniai ne iš tolo neatitinka tiriamosios žurnalistikos kriterijų. Pradėkime nuo anonso, kuris nuo pirmos iki paskutinės eilutės yra manipuliacijos etalonas. Visa tai tinka ir kitiems dviems didesnės apimties tekstams.

Pradžioje paanalizuokime vartojamus žodžių junginius ir jų tikrąsias prasmes. Iš eilės:

- *Psichiškai neįgali pensininkė* — jokio oficialaus dokumento nepateikta. Minima moteris oficialiai buvo pripažinta veiksnia;
- *puoštis mėgstantis, išvaizdus Jonavos bažnyčios klebonas* — ar išvaizdumas yra yda? Ką reiškia pomėgis puoštis?
- *našlė kunigą apipylė dovanomis* — nieko nereiškiantis manipuliatyvus teiginys;
- *apsukrus dvasininkas* — itin aiški išankstinė nuomonę formuojanti nuostata;
- *kunigas atlėkdavo tviskančia „Audi“* — sunkiai su objektyvia žurnalistika suderinamas teiginys.

Kadangi anonsas yra gana trumpas tekstas, tačiau būtent jame sukongcentruotos visos kituose tekstuose ryškinamos priešpriešos. Pateiksiu kelis vienas kitam priešinamus asociatyvinius laukus:

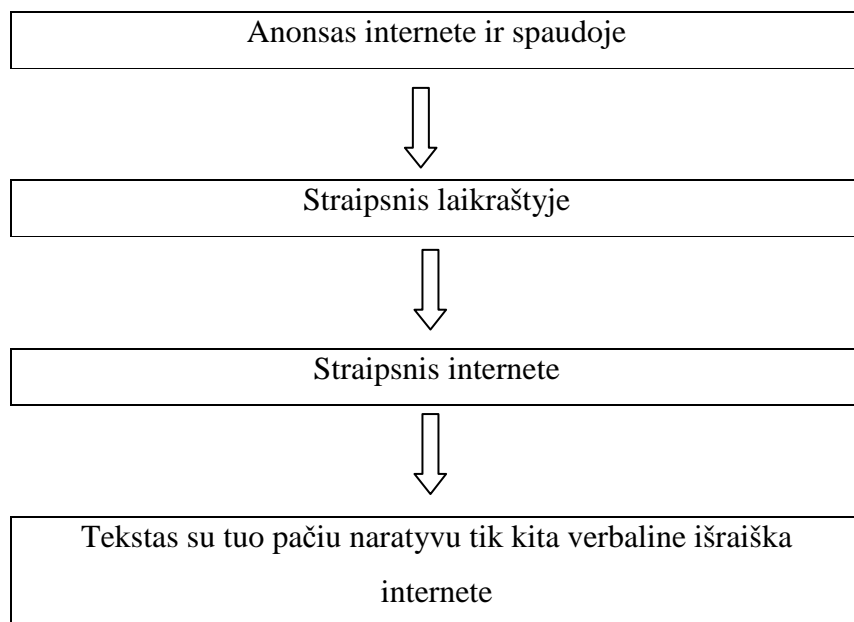
Neįgali ligota pensininkė	vs	dabita, išvaizdus klebonas;
Kaime gyvenusi neturtinga našlė	vs	prabangą mėgstantis, automobilių prisipirkęs kunigas;
Kvailoka moteriškė	vs	apsukrus dvasininkas;
Įsimylėjusi neadekvati tikinčioji	vs	verslus, naudos besivaikantis Bažnyčios tarnas.

Galiausiai visi trys Priede Nr. 2. pateikti tekstai turi tam tikrą dėsningumą, kuris leidžia neabejotinai teigti portale *lrytas.lt* esant tam tikrą sistemą, kuria remiantis yra publikuojami tekstai⁶⁸.

⁶⁷ Priedas Nr. 2.

⁶⁸ Lieka tik spėlioti, ar toliau nusakoma sistema taikoma tik antikrikščioniškiems straipsniams, ar tai bendrinė nuostata, kuria vadovaujamosi užčiuopus ažiotažą keliančias temas.

Pirmiausiai viešinamas anonsas, paskui publikuojama laikraštyje, dar po to skelbiama internete ir galiausiai atsiranda dar vienas tekstas ta pačia tema, kurio „žinia“ nesiskiria nuo prieš tai buvusiojo, nes viskas perpasakojama kitais žodžiais. Kitaip tariant, „daroma naujiena/skandalas“ dar kartą. Toks publikavimo cikliškumas būdingas daugeliui skandalingų tekstų pasirodančių ne tik šitame, bet ir kituose interneto resursuose.

2 pav. „Agresyvių“ tekstų publikavimo schema

Aptariamam atveju susiduriame būtent su tokia tekstų publikavimo schema.

Būtina pastebėti, kad paskutinis straipsnis baigiasi skyriumi „Svetimas turtas sugundė dar vieną dvasininką“ taip suponuojant mintį, kad niekeno niekada neįrodyti klaidingi faktai yra ne vienetiniai. Minėtame skyriuje skaitytojui peršama mintis, kad kunigas Jordanas Kazlauskas yra galimai prisidėjęs prie Jono Mitkaus mirties. Kitaip tariant, skaitytojas „rengiamas“ dar vienai „tiesą atversiančiai istorijai“.

5. Tekstas Nr. 3: Lenkijos feministės prieš abortų draudimą kovoja pranešimais socialiniuose tinkluose: „Šiandien nutraukšiu nėštumą“

Bendra informacija apie tekstą:

Tekstą paminėjo respondentas G.B. Jis publikuotas naujienų portale *15min.lt*. Tai yra

informacinis pranešimas, todėl autorystė priklauso minimo naujienų portalo naujienų skyriui. Visą tekstą ir dar informacijos galite rasti Priede Nr. 3.

Minėtas straipsnis yra vertimas, tiksliau, perpasakojimas straipsnių, kurie buvo publikuojami Lenkijos laikraštyje *Gazeta Wyborcza* ir tam pačiam leidiniui priklausančiame naujienų portale *wyborcza.pl*. Kaip jau minėta, lietuviškojo straipsnio autorystė — kolektyvinė.

Straipsnio pasirodymo kontekstas reikalauja tam tikrų paaiškinimų. Ypač bandant atsakyti į klausimą kodėl tokie tekstai apskritai publikuojami. Remiantis skaidrios žurnalistikos principais viskas atlikta nepriekaištingai: skaitytojas „tiesiog informuojamas“. Kita vertus, grįžtant prie pamatinių Bažnyčios dokumentų nusakančių žiniasklaidos esmę galima rasti itin daug įvairių pasisakymų apie žiniasklaidos pareigą dėtis prie bendrojo gėrio didinimo, dvasios poilsio ir lavinimo bei Dievo Karalystės plėtimo⁶⁹. Minimas tekstas neatitinka nei vieno iš minėtų moralios žiniasklaidos kriterijų, todėl jo „agresyvumas“ traktuotinas ne kaip tiesioginis, bet veikiau išvestinis.

Kitaip tariant, galima daryti prielaidą, kad įmanu identifikuoti dar vieną verbalinės agresijos būdą, kurį, tikėtina, visai nesunku paslėpti po „teisės žinoti“ nuostatomis⁷⁰. Faktas, kad vienas iš respondentų bent kelis kartus pokalbyje minėjo šį tekstą, leidžia daryti aiškia išvadą, kad tikintis skaitytojas tokią informaciją priima itin skausmingai, asmeniškai. Tačiau itin svarbu suvokti, kad verbalinė agresija šio konkretaus ir visų panašaus pobūdžio tekstų atveju traktuotina dvejopai:

1. Žeidžia aprašomas „kažkur“ vykęs įvykis.
2. Pats tokio teksto atsiradimo faktas pateiktas kaip „tiesiog informacija/teisė žinoti“ taip pat yra verbalinės agresijos apraiška.

Informacinis šio teksto pobūdis yra agresiją identifikuoti komplikuojantis aspektas, tačiau tam tikrų konkretybių visgi esama. Tarkim, daromos niekuo nepagrįstos išvados: „Anot kai kurių specialistų, tokia griežta vaisiaus apsauga privers gydytojus rinktis, kas svarbiau — moters iščiose esantis kūdikis ar ji pati. Kadangi griežtinama ir gydytojų atsakomybė už negimusio kūdikio mirtį ar sužalojimą, medikai gali baimintis atlikti kai kuriuos tyrimus, kurie gali kelti grėsmę vaisiui, nors kartais jie būtini norint taikyti gydymą moters iščiose esančiam kūdikiui“. Kaip matome, teiginiai tik tariamosios nuosakos, jokių empirinių tyrimų duomenų ar kažko, ką galima būtų vadinti „patikrinta argumentuota medžiaga“.

Taigi šis tekstas traktuotinas kaip netiesioginės verbalinės agresijos pavyzdys. Nūdienos žurnalistikoje itin madingas „teisės žinoti“ aspektas savaime nėra negatyvus, tačiau sumaniai juo

⁶⁹ *Visuotinio Vatikano II Susirinkimo dokumentai*. Dekretas dėl visuomenės komunikavimo priemonių *Inter mirifica*. // http://www.lcn.lt/b_dokumentai/vatikano_2s/inter-mirifica.html. Žiūrėta 2014-01-30.

⁷⁰ Šia prasme Bažnyčios Magisteriumo dokumentų žinojimas yra itin svarbus, nes būtent juose randami atsparos taškai identifikuojant vieną ar kitą tekstą krikščioniškojo moralumo aspektu.

naudojantis įmanoma gerokai subtiliau ir intelektualiau siekti savo tikslų. Dekrete dėl visuomenės komunikavimo priemonių *Inter Mirifica* šis klausimas nusakomas šitaip: „Pirmas tų klausimų liečia vadinamąją informaciją, arba žinių rinkimą ir skleidimą. Išties aišku, kad dėl dabarties žmonių visuomenės raidos ir glaudesnių jos narių tarpusavio ryšių informacija yra labai naudinga, dažnai net būtina, nes greitas įvykių ir faktų paskelbimas padeda visiems žmonėms visada geriau viską sužinoti. Tai įgalina visus veikliai prisidėti prie bendrosios gerovės ir našiau darbuotis visos piliečių visuomenės pažangai. Juk žmonių visuomenė turi teisę būti informuojama apie tai, kas pagal kiekvieno padėtį naudinga žinoti tiek pavieniams žmonėms, tiek susijungusiems į visuomenę. Idant šia teise būtų galima deramai naudotis, turinio atžvilgiu informacija visuomet turi atitikti tikrovę ir, kiek leidžia teisingumas ir meilė, būti išsami. Be to, formos atžvilgiu ji turi būti garbinga ir priderama, tai yra, renkant žinias ir jas skelbiant, turi būti laikomasi moralės įstatymų ir nepažeidžiama žmogaus teisių bei orumo“⁷¹.

Šiame darbe šis reiškinių detaliau nebus analizuojamas, tačiau ši sritis yra neabejotinai reikalaujanti įdėmesnio tyrėjų žvilgsnio ir dėmesio vengiant ir tinkamai atsakant į tokio pobūdžio verbalinės agresijos apraiškas žiniasklaidoje. Būtent apie tai užsimenama jau minėtame Dekrete dėl visuomenės komunikavimo priemonių *Inter Mirifica*: „Moralinio blogio pasakojimas, aprašymas arba vaizdavimas, naudojantis visuomenės komunikavimo priemonėmis, gali padėti geriau pažinti ir iširti žmogų, parodyti ir iškelti tiesos bei gėrio didybę, pasiekiant didesnio dramatiško poveikio. Tačiau, kad sieloms neatnešus daugiau žalos, negu naudos, čia turi būti griežtai laikomasi moralės įstatymų, ypač kalbant apie dalykus, reikalaujančius deramos pagarbos arba gimtosios nuodėmės sužeistam žmogui galinčius nesunkiai sukelti nedorų troškimų“⁷².

6. Tekstas Nr. 4: Skandalas Seime: kunigas dėl abortų įžeidinėjo Seimo narę

Panašiai kaip ir teksto Nr. 2 atveju, yra pasirenkamas „pagrindinis herojus“ ir tema plėtojama ne vienetiniuose tekstuose, bet tekstų cikle. Tik šiuo atveju pagrindinis resursas yra *delfi.lt*. Autorystės aspektas taip pat identiškas kaip minėtame ankstesniame tekste: tekstai parašyti ir plėtojami vieno „atsakingo“ autoriaus⁷³. Arba — tai taip pat jau aptarta „praktika“ — tekstai šia

⁷¹ *Visuotinio Vatikano II Susirinkimo dokumentai*. Dekretas dėl visuomenės komunikavimo priemonių *Inter mirifica*. // http://www.lcn.lt/b_dokumentai/vatikano_2s/inter-mirifica.html. Žiūrėta 2014-02-17.

⁷² *Visuotinio Vatikano II Susirinkimo dokumentai*. Dekretas dėl visuomenės komunikavimo priemonių *Inter mirifica*. // http://www.lcn.lt/b_dokumentai/vatikano_2s/inter-mirifica.html. Žiūrėta 2014-03-14.

⁷³ Lieka tik spėlioti, ar tai redakcinės politikos ar autoriaus vertybinių nuostatų pasekmė, tačiau pats faktas, kad redakcijose esama antikrikščioniškuose tekstuose besispecializuojančių autorių yra neginčytinas.

tema pateikiami „teisės žinoti“ žanru.

Teksto perpasakojimas dėl jo žinomumo yra netikslingas, todėl pereikime prie jo turinio analizės. Pirmiausiai, verta pažymėti, kad tekste aprašomas įvykis tiesiogiai sietinas su VDU Teologijos fakulteto dėstytoju, todėl jį kaip ižeidų paminėjęs respondentas, tikėtina, į jį galėjo reaguoti gerokai asmeniškiau ir jautriau nei statistinis *delfi.lt* skaitytojas. Kita vertus, šio darbo autorius taip pat yra minimo universiteto studentas ir minimo kunigo kurso klausytojas, todėl galimos tam tikros paklaidos analizėje dėl asmeninio santykio pobūdžio.

Nuo pat pirmojo skyriaus aiškiai identifikuojamas situacijos dramatinizavimas. Pavyzdžiui:

1. *Aistros pasiekė apogėjų.*
2. *Narbekovas vartojo itin šlykščią retoriką.*
3. *Įsiutę parlamentarai.*
4. *A. Matulas: tai buvo baisu.*

Nežinant konteksto ir neturint galimybės išklausti kiek vėliau atsiradusio posėdžio įrašo susidaro įspūdis, kad būta itin nekorektiško apsižodžiavimo ir nepriimtinių kaltinimų. Kunigas skaitytojui pateikiamas kaip aršus seimūnės „puolėjas“ nepaisantis elementarių etikos normų, kurių derėtų laikytis posėdžio metu.

Pažymėtina, kad vėliau atsiradęs minimo posėdžio garso įrašas nesulaukė tiek žiniasklaidos dėmesio, tad darytina išvada, kad iš tiesų realybėje vykęs pokalbis viešojoje erdvėje taip ir liko veikiau kaip kunigo agresijos proveržis, o ne atviras ir sąžiningas tiesos išsakymas. Juolab darytina prielaida, kad vėliau susizgribta, jog posėdžio garso įrašas labai skiriasi nuo to, kas rašoma dramatismu persunktame tekste.

Tad įvykio garso įrašas viešojoje erdvėje liko tik kaip antraeilis šaltinis, nors tai prieštarauja visiems objektyvios žurnalistikos principams. Nuodugniai šio atvejo nesekantis skaitytojas-internautas klaidinamas nes prasminis žinios branduolys lieka būtent minimuose situaciją dramatinizuojančiuose tekstuose, o ne tuose šaltiniuose, kur realiai galima žinoti kaip viskas buvo iš tiesų.

Ši istorija pastarosiomis dienomis vėl įgavo viešumo didėjimo pagreitį dėl Kauno arkikatedros parapijos grupės „Už gyvybę“ sukurtos peticijos, kuria reikalaujama gražinti galimybę kun. A. Narbekovui dalyvauti Seimo Sveikatos reikalų komiteto darbe⁷⁴. Tad galutinių išvadų dėl šio tekstų ciklo dar daryti neišeina dėl besitęsiančio jos vyksmo.

⁷⁴ *Delfi*. Aistros dėl abortų: bandoma į Seimą sugražinti parlamentarų ižeidinėjusį kunigą A. Narbekovą // <http://www.delfi.lt/news/daily/lithuania/aistros-del-abortu-bandoma-i-seima-sugrazinti-parlamentarus-izeidinejusi-kuniga-a-narbekova.d?id=64691383>. Žiūrėta 2014-05-03.

IŠVADOS

1. Bendriausia prasme remiantis Bažnyčios Magisteriumo dokumentais visose žiniasklaidos srityse, žanruose, rūšyse galioja pagrindinis etinis principas: žmogus ir bendruomenė yra visuomenės komunikavimo priemonių naudojimo tikslas ir matas. Komunikacija privalo tarnauti visapusiškam žmogaus vystymuisi ir gėriui. Kalbant apie šio darbo rėmuose išsikeltus uždavinius būtent tai yra esminis etinis principas kuriuo turėtų būti matuojamas kiekvienas tekstas.

2. Atlikus Tyrimą kuriame buvo tiriama varbalinė agresija pagal poveikį tapo aišku, kad aukščiau deklaruotas etinis principas yra itin parankus nustatyti esmines verbalinės agresijos kryptis pagal poveikį tikintiems respondentams (kokybinis tyrimas/ pusiau struktūruotas interviu). Verbalinės agresijos raiška pasireiškia netiesioginiu būdu, pasirenkant „herojų“. Dažniausiai juo tampa dvasiškis.

3. Verbalinės agresijos poveikio stiprumas priklauso nuo akceptuotojo nuostatų, tačiau stebimas įdomus fenomenas: dažniausiai agresyvių tekstų autoriai Bažnyčios, tikėjimo atžvilgiu yra visiškai analfabetai, todėl poveikis būna dvejopas:

- Aistringas pyktis.
- Neindiferentiškas atlaidumas.

Konstatuoti nuolatinį aktyvų atoveiksmį iš tikinčiųjų pusės nebūtų teisinga. Esminės yra dvi temos, kurios jaudina tikinčiuosius:

- Klaidingas, manipuliatyvus požiūris į Bažnyčios tarnus.
- Gyvybės apsaugojimo klausimai.

Verbalinės agresijos kryptys pagal intencijas buvo identifikuojamos teksto turinio analizės metodu. Verbalinė agresija kuriama:

- Pateikiant išvadas be šaltinių.
- Kuriant emocinę įtampą, dramatinizuojant.
- Naudojant supriešinimo principą.
- Naudojant kitas manipuliatyvias žiniasklaidos technikas (proginiai tekstai, neurolingvistinis programavimas ir kt.).

4. Vertinti teorines minimos agresijos krypčių įveikos galimybes nėra pagrindinis šio darbo uždavinys. Tai veikia numanoma tolesnių tyrimų kryptis. Kita vertus, atsižvelgiant į tai, kad žiniasklaidos pozityvumas, anot Bažnyčios Magisteriumo mokymo, siejamas su jos prisidėjimu prie bendro gėrio siekimo, dvasios poilsio ir lavinimo bei Dievo Karalystės plėtimo, įveikos strategijos formavimas dabarties laiku yra neabejotinos svarbos uždavinys. Juolab žinant bendrą žiniasklaidos vystymosi kontekstą, kai visuomenės komunikavimo priemonės, galinčios būti veiksmingas vienybės bei tarpusavio supratimo įrankiais, tampa iškreipto požiūrio į gyvybę, šeimą, religiją ir

moralumą — požiūrio, žeminančio žmogaus tikrąjį orumą bei menkinančio jo paskirtį, — skleidėjos⁷⁵. Kad to nenutiktų būtini aiškūs moraliniai vektoriai taikytini tokiam sunkiai apčiuopiamam fenomenai, kaip kad yra skaitmeninėmis technologijomis grįsta žiniasklaida.

⁷⁵ *Visuotinio Vatikano II Susirinkimo dokumentai*. Dekretas dėl visuomenės komunikavimo priemonių *Inter mirifica*. // http://www.lcn.lt/b_dokumentai/vatikano_2s/inter-mirifica.html. Žiūrėta 2012-12-10

REKOMENDACIJOS

Informacinės erdvės plitimas yra nemenkas iššūkis visose žmogaus gyvenimo srityse. Tikėjimas čia jokia ne išimtis, o veikiau priešingai, jis yra tapęs nuolatiniu iš aplinkos sklindančių verbalinės agresijos apraiškų taikiniu.

Norint veiksmingai susidraugauti ir/ar pasipriešinti ir vis didesnę žmogaus gyvenimo dalį okupuojančiai virtualybei su visomis pozityviomis ir negatyviomis jos pusėmis derėtų:

1. Aiškiai ir nedviprasmiškai suformuoti Ganytojų požiūrį į socialinius tinklus.
2. Sukurti dinamišką ir nuolat kintančią Bažnyčios tarnų švietimo programą skirtą išimtinai interneto problematikai.
3. Idealiu atveju gėriui pasitarnautų interneto erdvės analizės centras ar koks kitas panašus darinys, kuris turėtų itin aiškiai apibrėžtas funkcijas: stebėti, tirti, analizuoti, informuoti Ganytojus ir teikti rekomendacijas ką galima nuveikti bendrojo gėrio labui vienu ar kitu konkrečiu atveju.

Kintantis verbalinės agresijos apraiškų daugis yra viena iš sąlygų, kodėl interneto tyrimai turėtų būti atliekami:

1. Nuolat.
2. Specialiai paruoštų, turinčių reikiamą išsilavinimą, žmonių.
3. Įsisąmoninus, kad virtualybė nebėra antraeilis tikėjimą veikiantis faktorius.

Savaime suprantama, kad išvardytosios rekomendacijos šiuo konkrečiu metu yra veikiau neapibrėžtos ateities siekinys, tačiau virtualiosios erdvės plėtra yra tai, kas verčia iš naujo permąstyti tiek Evangelijos skelbimo, tiek Bažnyčios gynimo klausimus.

Perskyra tarp realybės ir virtualybės tolydžio menksta, tad reikiamų sprendimų atidėliojimas gali būti susijęs su nemenkais įvairaus pobūdžio praradimais.

LITERATŪRA

1. *Berelson B.* Content Analysis in Communication Research. New York: The Free Press. 1952.
2. *Benediktas XVI.* Enciklika *Caritas in veritate*. Kaunas: Katalikų interneto tarnyba. 2009.
3. *Bitinas B., Rupšienė L., Žydžiūnaitė V.* Kokybinių tyrimų metodologija. Klaipėda: S. Jokužio leidykla-spaustuvė. 2008.
4. *Chi. M. T. H.* Analysing the content of verbal data to represent knowledge: a practical guide // *Journal of the learning sciences*. 1992. Vol.6. P. 271-317.
5. *Chmieliauskas D.* Bažnyčia nori dialogo su žiniasklaida // <http://www.bernardinai.lt/straipsnis/2005-05-09-darius-chmieliauskas-baznycia-nori-dialogo-su-ziniasklaida/6038>. Žiūrėta 2013-12-15.
6. *Creswell W. J.* Research Desgn. Qualitative, Quantitative, and Mixed Methods Approaches. Los Angeles: SAGE Publications Inc. 2009.
7. *Danielewski M. Z.* House of Leaves. New York: Pantheon Books. 2000.
8. *Filteau J.* Study finds one-fourth of Catholics read diocesan newspaper // <http://www.catholicnews.com/data/stories/cns/0701284.htm>. Žiūrėta 2014-01-22.
9. *Hoffner J.* Krikščioniškasis socialinis mokymas. Vilnius: Aidai. 1996.
10. *Holsti O.R.* Content Analysis for the Social Sciences and Humanities. Reading, MA: Addison-Wesley. 1969.
11. *Jonas Paulius II.* Enciklika *Veritatis Splendor* // http://www.lcn.lt/b_dokumentai/enciklikos/veritatis-splendor.html. Žiūrėta 2013-12-13.
12. *Jonas Paulius II.* Apaštališkasis laiškas atsakingiesiems už visuomenės komunikavimą „Sparti plėtra“ // http://www.lcn.lt/b_dokumentai/ap_laiskai/sparti-pletra.html. Žiūrėta 2014-03-12.
13. *Jonas Paulius II.* Internetas – naujasis Evangelijos skelbimo forumas. Laiškas 36-osios pasaulinės visuomenės komunikavimo priemonių dienos (2002-05-12) proga // http://www.lcn.lt/b_dokumentai/kiti_popieziaus/jp2_internetas2002.html. Žiūrėta 2014-03-12.
14. *Kajėnas G.* Kitokios žiniasklaidos ilgesys – penkeri „Bernardinai.lt.“ metai // *Kelionė su Bernardinai.lt*. 2009. Nr. 1 (5). P. 16 – 23.
15. *Kančytė S.* Žiniasklaidos bažnyčia // <http://blogas.ateitis.lt/ziniasklaidos-baznycia>. Žiūrėta 2013-12-20.
16. *Karosienė A.V.* Žiniasklaida prieš Katalikų Bažnyčią ir kam tai naudinga ? // http://www.xxiamzius.lt/numeriai/2004/07/30/zvil_01.html. Žiūrėta 2013-12-10.

17. Lietuvos vyskupų laiškas kunigams, vienuoliams, katechetams ir visiems tikintiesiems (2003-10-07). // <http://lvk.lcn.lt/naujienos/>, 27. Žiūrėta 2013-12-20.
18. *Lombardi F.* Catholic Media: the Communicative Experience of the Holy See // <http://www.zenit.org/en/articles/father-lombardi-s-address-on-catholic-media>. Žiūrėta 2014-02-15.
19. *Mcquail D.* Mass communication theory: an introduction. London: SAGE Publ., 1994. P. 417.
20. *Miliūnaitė R.* Laikraštinės ir interneto žiniasklaidos kalba // <http://www.bernardinai.lt/straipsnis/2011-01-10-laikrastines-ir-interneto-ziniasklaidos-ypatumai/55777>. Žiūrėta 2014-03-15.
21. *Minkevičienė G.* Lietuvos katalikiškos žiniasklaidos raidos ypatumai (2000 – 2007 m.) // http://vddb.laba.lt/obj/LT-eLABa-0001:E.02~2009~D_20101125_190720-41465. Žiūrėta 2013-10-11.
22. Pokalbiai apie žiniasklaidą ir Bažnyčią: Tikiesi garbingumo ? Parodyk jį. // <http://www.skrynia.lt/modules.php?name=News&file=article&sid=530>. Žiūrėta 2012-12-05.
23. *Popiežiškoji visuomenės komunikavimo priemonių taryba.* Bažnyčia ir internetas. // http://www.lcn.lt/b_dokumentai/kiti_dokumentai/baznycia-ir-internetas.html. Žiūrėta 2013-12-12.
24. *Popiežiškoji visuomenės komunikavimo priemonių taryba.* Interneto etika. // http://www.lcn.lt/b_dokumentai/kiti_dokumentai/interneto-etika.html. Žiūrėta 2013-12-13.
25. *Popiežiškoji visuomenės komunikavimo priemonių taryba.* Etika reklamos srityje. // http://www.lcn.lt/b_dokumentai/kiti_dokumentai/reklamos-etika.html. Žiūrėta 2014-01-11.
26. *Popiežiškoji visuomenės komunikavimo priemonių taryba.* Pornografija ir smurtas visuomenės komunikavimo priemonėse. Pastoracinis atsakas // http://www.lcn.lt/b_dokumentai/kiti_dokumentai/pornografija_ir_smurtas.html. Žiūrėta 2014-02-10.
27. *Popiežiškoji visuomenės komunikavimo priemonių taryba.* Pastoracinė instrukcija *Aetatis Novae* // http://www.lcn.lt/b_dokumentai/instrukcijos/aetatis_novae.html. Žiūrėta 2013-12-22.
28. *Popiežiškoji visuomenės komunikavimo priemonių komisija.* Pastoracinė instrukcija *Communio et progressio* // http://www.lcn.lt/b_dokumentai/instrukcijos/communio_et_progressio.html. Žiūrėta 2013-11-26.
29. *Popiežiškoji visuomenės komunikavimo priemonių taryba.* Visuomenės komunikavimo etika // http://www.lcn.lt/b_dokumentai/kiti_dokumentai/komunikavimo-etika.html. Žiūrėta 2014-01-26.

30. *Shirky C.* Cognitive Surplus: How Technology Makes Consumers into Collaborators. New York: The Penguin Press. 2011.
31. *Smith J. E.* Experience and God. New York: Oxford University Press. 1968.
32. *Šventasis Raštas. Senasis ir Naujasis Testamentai.* Vilnius: Katalikų pasaulis. 1999.
33. *Tapinas L. et al.* Žurnalistikos enciklopedija. Vilnius: Pradai. 1997. P. 607.
34. *Visuotinio Vatikano II Susirinkimo dokumentai.* Dekretas dėl visuomenės komunikavimo priemonių *Inter mirifica.* // http://www.lcn.lt/b_dokumentai/vatikano_2s/inter-mirifica.html. Žiūrėta 2014-01-28.
35. *Visuotinio Vatikano II Susirinkimo dokumentai.* Pastoracinė konstitucija apie Bažnyčią šiuolaikiniame pasaulyje *Gaudium et spes* // http://www.lcn.lt/b_dokumentai/vatikano_2s/gaudium-et-spes.html. Žiūrėta 2013-12-13.
36. *Vorgrimler H.* Naujasis teologijos žodynas. Kaunas: Katalikų interneto tarnyba. 2003.
37. *Zenit.* The world seen from Rome // http://www.cgdev.org/files/3084_file_zenitnews.pdf. Žiūrėta 2014-03-14.
38. *Wojtyła K.* Meilė ir atsakomybė. Vilnius: Alka. 1994.
39. *Капица С.* Я не сторонник катастрофического взгляда на жизнь // http://www.chaskor.ru/article/sergej_kapitsa_ya_ne_storonnik_katastroficheskogo_vzglyada_na_zhizn_23017. Žiūrėta 2014-01-10.
40. *Бабушкин Е.* Липовый патриарх и твиттер папы римского // <http://www.snob.ru/profile/25946/blog/55661>. Žiūrėta 2014-02-11.

PRIEDAI

Priedas Nr. 1.

Bendra informacija: A.B. interviu minėtas tekstas

Resursas: www.lrytas.lt

Autorius: Nerijus Povilaitis

Publikuota: 2014-01-06 10:14

Dėl apmokestintos aikštelės vairuotojai niršta, o klebonas — džiaugiasi

„Anksčiau palikdavau automobilį šalia Prisikėlimo bažnyčios esančioje aikštelėje. Buvo patogiu, nes ši vieta, skirtingai nei šalia esantis miesto centras, nebuvo apmokestinta. Dabar situacija pakito iš esmės, sumontuoti mokėti pinigų už stovėjimą reikalaujantys ženklai, pastatytas pinigų rinkimo automatas. Ko gero, verslumu pagarsėjusiam parapijos klebonui nebeužtenka surenkamų aukų, todėl nusprendė apmokestinti bažnyčios teritoriją“, — skundėsi Sauliumi prisistatęs kaunietis.

Lrytas.lt redakcija sulaukė ir daugiau nepatenkintų kauniečių skundų. Žmonės piktinosi ne vien tuo, jog nuo šiol už automobilio stovėjimą Prisikėlimo bažnyčios aikštelėje reikia mokėti pinigų. Keliems skaitytojams kilo įtarimų, kad ši mokama aikštelė galėjo būti įrengta už visų kauniečių aukotus pinigus bažnyčios teritorijos sutvarkymui.

„2013 metų pradžioje bažnyčioje vyko grandiozinis koncertas, jo metu rinktos lėšos aplinkos sutvarkymui. Keista, tačiau pirmiausia sutvarkyta ir apmokestinta stovėjimo aikštelė, o visa kita aplinka dar tik įpusėta tvarkyti“, — stebėjosi *lrytas.lt* skaitytoja Janina.

Išnuomojo šiukšlyną

Prisikėlimo parapijos klebonas Vytautas Grigaravičius *lrytas.lt* tikino, jog dabar vykstantys aplinkos tvarkymo darbai su kiek anksčiau įrengta automobilių stovėjimo aikštele nėra susiję.

„Toje vietoje, kur dabar įrengta mokama aikštelė, anksčiau buvo šiukšlynas, kauniečiai ne tik savo mašinas statydavo, bet ir atveždavo išmesti įvairias šiukšles. Savo lėšų tiek neturime, kad viską sutvarkytumėm, todėl nusprendėme tą plotą išnuomoti. Bendrovė „P-Parkas“ investavo, savo lėšomis sutvarkė aikštelę, dabar ją prižiūri ir mums moka nuomą“, — sakė kunigas V.Grigaravičius.

Pasak dvasininko, bažnyčiai priklausantis žemės plotas Vilniuje registruotai bendrovei išnuomotas penkeriems metams. Per mėnesį parapija už nuomą gauna gana kuklią pinigų sumą – tik 1 tūkst. litų.

Apmokestinus aikštelę — tik nauda

Parapijai priklausantį sklypą išnuomojus sostinėje registruotai bendrovei „P-Parkas“, klebono V.Grigaravičiaus teigimu, sulaukta tik teigiamų rezultatų.

„Anksčiau, kai čia buvo galima nemokamai mašinas statyti, šis plotas buvo užgrūstas. Dabar žmonės jau atsakingiau elgiasi, automobilių čia nėra daug.

Kita vertus, bendrovė prižiūri šią aikštelę. Anksčiau joje žmonės atveždavo šiukšles iškratyti, o mes nebuvo pajėgūs su tuo kovoti“, — sakė Kauno Kristaus Prisikėlimo parapijos klebonas.

Kunigas atmetė kaltinimus, esą apmokestinus automobilių stovėjimą vyks prievartinis pinigų rinkimas iš automobiliais atvykstančių tikinčiųjų.

„Kai vyksta pamaldos, taip pat ir bažnytinių švenčių metu automobilius čia galima statyti nemokamai“, - sakė kunigas.

Perspektyvoje — dviaukštė stovėjimo aikštelė

Kunigo V.Grigaravičiaus ateities planuose — pasibaigus nuomos sutarčiai toje pačioje vietoje įrengti modernią, dviejų aukštų mokamą automobilių stovėjimo aikštelę.

„Viskas priklausys nuo to, ar pavyks gauti Europos Sąjungos finansavimą. Darbus atliks ne nuomininkas, o mūsų parapijos kartu su miesto savivaldybe įsteigta viešoji įstaiga „Prisikėlimo projektai“, kuriai vadovauju.

Jeigu pavyktų šį projektą sėkmingai įgyvendinti, būtų nemaža paspartis parapijai – už automobilių stovėjimą surinktus pinigus galėtume skirti bažnyčios šildymui“, — minėjo kunigas.

Kauno savivaldybės atstovai sakė dar nežinantys, ar pavyks kartu su parapija įkurti viešajai įstaigai gauti finansavimą tolimesniam aplinkos tvarkymo etapui, aikštelės įrengimui.

Europos Sąjungos parama, pasak savivaldybės Investicijų ir strateginio planavimo skyriaus vedėjo Vyginio Griniaus, pinigų stokojančiam miestui būtų tikras išsigelbėjimas.

Nors parapija kartu su savivaldybe organizavo aukų rinkimo akciją bažnyčios aplinkai sutvarkyti, surinktos sumos pakako tik techniniam projektui parengti.

Nuoroda:

<http://www.lrytas.lt/liuvos-diena/aktualijos/del-apmokestintos-aiksteles-vairuotojai-nirsta-oklebonas-dziaugiasi.htm#.Uyme54X1W24>.

Priedas Nr. 2.

Bendra informacija: D.V. interviu minėta tekstų visuma.

Resursas: www.lrytas.lt

Autorius: Vygandas Trainys

Publikuota: 2013-09-09

Straipsnio anonsas

Kunigas A.Mikitiukas ir bažnyčia pralobo iš ligonės?

2011-09-25 22:58

Jonavos bažnyčios klebonui Audriui Mikitiukui psichiškai neįgali pensininkė už priežiūrą atidavė savo turta, bet pati nesulaukia žadėtos dvasininko paramos. Moteris skursta, o kunigas už gautus iš jos pinigus įsigijo prabangų automobilį.

Puoštis mėgstantį, išvaizdų Jonavos bažnyčios kleboną 32 metų A.Mikitiuką 67 metų našlė apipylė dovanomis, kurias priėmęs kunigas įsipareigojo rūpintis pensininke iki gyvos galvos. Tačiau pažado netesėjo.

Paranoidine šizofrenija serganti Žeimių miestelio gyventoja nėra pripažinta neveiksnia, todėl gali atlikti juridinius sandorius.

2008 metų sausio mėnesį ši jonaviškė už 202 tūkstančius litų pardavė vieno kambario butą Vilniuje. Reikalus sutvarkė A.Mikitiuko pakviestas sostinės nekilnojamojo turto agentas Romualdas Krivickas.

Plačiau apie tai skaitykite pirmadienio „Lietuvos ryto“ numeryje.

Straipsnis

Jonavos kunigui turtus krovė psichikos ligonė

2013-09-09 05:00, atnaujinta 2013-09-09 16:40

Jonavos klebonui 35 metų Audriui Mikitiukui gali atsirūgti pinigai, kuriuos paaukojo 69 metų psichikos ligonė. Jei paaiškės, kad moteris nesuprato savo veiksmų, apsukriam kunigui gali tekti jai gražinti daugiau nei 200 tūkstančių litų, rašo „Lietuvos rytas“.

„Ikiteisminio tyrimo metu surinkti duomenys leidžia teigti, kad Jonavos parapijos klebonas A.Mikitiukas galimai pasinaudojo O.M. psichikos negalia“, — pareiškė sukčiavimo bylos tyrimui vadovaujantis Jonavos prokuroras Artūras Bužavas, nusprendęs ligonei skirti psichiatrijos ekspertizę.

Paranoidine šizofrenija serganti O.M. šiandien turėtų apsilankyti pas Vilniaus psichiatrus.

Įsigijo automobilį

Psichiatrai, ištyrę O.M. būklę ir įvertinę 6 metų senumo ligos istoriją, turės atsakyti į klausimą, ar 2008 metų sausio 1 dieną vieno kambario butą Vilniuje, Ozo gatvėje, pardavusi jonaviškė tuo metu galėjo suvokti savo veiksmus.

Moteris jau tada sirgo psichikos liga. Tačiau neveiksnia ji buvo pripažinta tik 2012 metų rugpjūčio 30 dieną, o globėju paskirtas jos brolis kaunietis Antanas Grinius.

Iš viso ekspertams pateikta 17 klausimų, susijusių su O.M. sveikatos būkle.

Buto pirkėja Inga M. sumokėjo 208 tūkstančius litų. Pinigus ji pervedė į Jonavos parapijos sąskaitą.

20 tūkstančių litų iš šios sumos atiteko asmeniškai A.Mikitiukui, jis pinigus išleido 2004 metų laidos automobiliui „Audi A8“.

Likusi suma, kaip aiškina kunigas, buvo skirta parapijos namų remontui, naujos bažnyčios projektui.

Gyveno apleistame būste

Apsukriam dvasininkui šių pinigų buvo negana. 2008 metų liepą Jonavos 2-ajame notaro biure buvo patvirtinta sutartis, pagal kurią O.M. perdavė A.Mikitiukui valdą Žeimių miestelyje (Jonavos r.) — namą ir 17 arų sklypą. Jie įvertinti 100 tūkst. litų.

A.Mikitiukas įsipareigojo už šį turtą rūpintis moterimi, bet savo pažado netesėjo.

Neįgali pensininkė gyveno apleistame būste Žeimiuose, klebonas jos beveik nelankė. Net žolės pjovėjus samdė ne klebonas, o vietos seniūnija.

2008 metais į teisėsaugą kreipėsi O.M. brolis A.Grinius, prašydamas iškelti A.Mikitiukui baudžiamąją bylą dėl sukčiavimo.

Byla buvo ne kartą nutraukta, bet prokurorų veiksmus apskųsdavęs A.Grinius per teismus pasiekdavo, kad tyrimas būtų atnaujintas.

Kai A.Mikitiuko ir neįgalios moters sandoriais pradėjo domėtis teisėsauga ir žiniasklaida, kunigas atsisakė sklypo Žeimiuose.

Derėjosi su pirkėja

Tarp A.Mikitiuko ir O.M. artimi santykiai užsimezgė po to, kai 2007 metų balandį mirė moters vyras.

Kad turi butą Vilniuje, moteris papasakojo kunigui dar prieš sutuoktinio mirtį.

2007-ųjų rudenį klebonas padėjo jai parašyti skelbimą dėl būsto pardavimo, surado nekilnojamojo turto agentą Romualdą Krivicką, pats derėjosi su pirkėja Inga M. dėl kainos.

Dėmesys greitai atslūgo

„Kol butas nebuvo parduotas, A.Mikitiukas dažnai atvykdavo pas našlę į Žeimius. Tačiau po sandorio jis ėmė rodytis rečiau už jauną mėnulį — vos du ar tris kartus per metus.

Kai kunigas atlėkdavo tviskančia „Audi“, žmonės miestelyje kalbėdavo, kad tai vargšės moters butas ant ratų”, – „Lietuvos rytui” pasakojo Žeimių gyventoja Vida Rokienė.

Žeimių seniūnas Faustas Pilipavičius taip pat patvirtino nedažnai regėdavęs kunigą miestelyje per pastaruosius kelerius metus.

Dėl pablogėjusios sveikatos nuo 2008 metų našlė du kartus gulėjo Žiegždrių psichiatrijos ligoninėje. Nors medikai leido lankyti pacientę, A.Mikitiukas per keturis mėnesius pas ją atvyko tik kartą.

Šiuo metu O.M. gyvena išnuomotame bute Jonavoje.

Kaupiasi debesys

Psichiatrų išvada gali sukelti daug nemalonumų kunigui A.Mikitiukui.

Prokurorai jam gali pareikšti įtarimus dėl to, kad jis apgaule įgijo didelės vertės turta.

Be to, tada būtų pripažinta negaliojanti buto Vilniuje pirkimo ir pardavimo sutartis.

Tokiu atveju teismas spęstų, kam kunigas arba bažnyčia turėtų gražinti pinigus – pirkėjai Ingai M. ar O.M.

Kunigas neigia pasinaudojęs parapijietės liga. Jis tikina, kad moteris jam neatrodė ligonė, tik šiek tiek keistoka.

„Pasakykite man bent vieną atvejį, kai bažnyčia gražino auką. Su O.M. aš nustojau bendrauti, nes našlė pasiūlė su ja pasimylėti“, – „Lietuvos rytui“ pareiškė dvasininkas.

Pakartotinis, praplėstas straipsnis

Jonavos kunigas pasinaudojo psichikos liga sergančia moterimi

2013-11-14 07:08

Jonavos klebonui Audriui Mikitiukui – neramu. Teismo psichiatrai nustatė, kad šiam kunigui ir vietos parapijai pinigus atidavusi moteris negalėjo suprasti savo veiksmų, rašo „Lietuvos rytas“.

„2008 metų sausio 31 dieną sudarydama buto pirkimo ir pardavimo sutartį moteris sirgo lėtiniu progresuojančiu psichikos sutrikimu — paranoidine šizofrenija, todėl negalėjo suprasti sudaromų sandorių.

Jos veiksams įtaką darė meilė, persekiojimo kludiesiai“, — pareiškė 69 metų jonaviškės O.M. būklę pagal ligos istoriją ištyrę Vilniaus psichiatrai Vaiva Martinkienė, Valdonė Matonienė ir Vilma Joneliūkštienė.

Kunigas surado agentą

35 metų klebonui A.Mikitiukui ir bažnyčiai gali tekti gražinti 202 tūkst. litų, kuriuos moteris atidavė pardavusi vieno kambario butą Vilniuje.

Jos pageidavimu pirkėja Inga M. šiuos pinigus pervedė tiesiai į Jonavos bažnyčios parapijos sąskaitą.

Apsukriam dvasininkui gresia ne tik civilinis procesas, bet ir baudžiamoji atsakomybė.

Jonavos prokuroras Artūras Bužavas neatmetė, kad jau kitą savaitę jam bus pareikšti įtarimai baudžiamojoje byloje dėl sukčiavimo.

Po sandorio 182 tūkst. litų atiteko Jonavos parapijai, o 20 tūkst. litų – kunigui, kuris už šiuos pinigus įsigijo 2004 metais pagamintą automobilį „Audi A8”.

A.Mikitiukas labai rūpinosi buto pardavimo reikalais — surado nekilnojamojo turto agentą Romualdą Krivicką, derėjosi dėl kainos, pats kelis kartus vežė O.M. į Vilniaus 6-ąjį notaro biurą, kuriame ji pasirašė sutartį su pirkėja.

Kunigas neslėpė žinąs apie dosnios parapijietės psichikos ligą.

„Tačiau tai netrukdo naudotis savo turtu. Ji nėra pripažinta neveiksnia”, — per apklausą, vykusią 2008 metų lapkritį, A.Mikitiukas išrėžė teisėsaugos pareigūnams.

Kunigas mėgsta prabangą

A.Mikitiukas tyrėjams tvirtino, jog į jo sąskaitą nebuvo pervesta nė cento – visus už butą gautus pinigus O.M. esą paaukojo bažnyčiai.

Tačiau kunigas iš parapijos išdo 20 tūkst. litų pervedė į kredito uniją „Jonavos žemė”.

Šie pinigai iš pradžių atsidūrė O.M. sąskaitoje, bet vėliau moteris juos pervedė į kunigo asmeninę sąskaitą.

Jonaviškė per apklausą pareiškė, kad pardavusi butą bažnyčiai ketino skirti tik dalį pinigų.

100 tūkst. litų už „Audi A8” sumokėjęs A.Mikitiukas turėjo dar keturis automobilius – 2002 metų laidos „Volvo S60”, šiek tiek senesnius „Volkswagen Passat”, „Fiat”, 2004-aisiais pagamintą motociklą „Kawasaki”.

„Pamatę kunigą, vairuojantį tviskančią „Audi”, žmonės kalbėdavo, jog tai vargšės moters butas ant ratų”, — prisiminė buvusi O.M. kaimynė Vida Rokienė.

Tirpo iš meilės kunigui

2007 metų balandį mirus O.M. vyrui tarp A.Mikitiuko ir Žeimių miestelyje (Jonavos r.) gyvenusios našlės užsimezgė artimesnis ryšys.

Kad turi butą Vilniuje, moteris kunigui papasakojo dar prieš sutuoktinio mirtį.

Buto pardavimo sutartį 2008 metų pradžioje pasirašiusi O.M. jau tada sirgo psichikos liga, bet nebuvo pripažinta neveiksnia, todėl galėjo atlikti juridinius sandorius

Ji atskleidė, jog pardavusi butą po kiek laiko atvyko į kleboniją taksi ir paprašė kunigo leisti ten pernaktuoti.

Našlė tvirtino negalinti gyventi be A.Mikitiuko, o jis neslėpė išgirdęs iš jos pasiūlymą pasimylėti.

Elgesys — nesąžiningas

2008 metais į teisėsaugą kreipėsi O.M. brolis kaunietis Antanas Grinius prašydamas iškelti kunigui A.Mikitiukui bylą dėl sukčiavimo.

Byla buvo ne kartą nutraukta, bet Jonavos prokurorų veiksmus apskųsdavęs A.Grinius per teismus pasiekdavo, kad tyrimas būtų atnaujintas.

„Tai yra civilinis nesąžiningumas, sandoris — niekinis. Tačiau ar pavyks įrodyti nusikaltimą, dar nežinia.

Net jei kunigas būtų pasakęs — padovanok butą ir pateksi į rojų, vis tiek liktų neaišku, ar tai – sukčiavimas, nes niekas nežino, ar rojus egzistuoja”, – svarstė Jonavos prokuroras A.Bužavas.

„Viskas bus taip, kaip nuspręs teismas”, — „Lietuvos rytui” vakar ištarė A.Mikitiukas.

Sandoris bus panaikintas?

- * Psichiatrų išvada kunigui A.Mikitiukui gali padaryti daug nemalonumų.
- * Net jei jis išliptų sausas iš balos baudžiamojoje byloje, civilinio ieškinio vargu ar išvengtų.
- * 2012 metų rugpjūčio 30 dieną moteris buvo pripažinta neveiksnia, o globėju paskirtas jos brolis A.Grinius. Jis sieks, kad buto pardavimas sostinėje būtų pripažintas negaliojančiu.
- * Jei teismas patenkintų šį prašymą, kunigas arba bažnyčia greičiausiai privalėtų gražinti pinigus pirkėjai Ingai M., o būstas grįžtų O.M. nuosavybėn. Tiesa, jos turto reikalus tada tvarkytų globėjas.
- * A.Mikitiukas neigė pasinaudojęs parapijietės liga. Jis aiškino, jog O.M. jam neatrodė ligonė, tik šiek tiek keistoka.

Svetimas turtas sugundė dar vieną dvasininką

- * Kauno apylinkės teismas nagrinėja bylą, kurioje 48 metų kunigas Jordanas Kazlauskas kaltinamas didelės pinigų sumos išviliojimu iš 67 metų Jono Mitkaus, gyvenusio Poderiškių kaime (Kauno r.).
- * Išgerti mėgusiam J.Mitkui po motinos mirties atiteko 13 hektarų žemės ir 2,52 hektaro miško.
- * Tabariškių klebonas J.Kazlauskas, gavęs J.Mitkaus įgaliojimą, 2005 metų rudenį bendrovei „E5 ir Ko” pastarojo žemę pardavė už 1 mln. 24 tūkst. litų.

- * Anot J.Mitkaus dukterėčios Ritos Kaušienės, kunigas jam pareiškė, jog žemės plotas buvo parduotas už pusę milijono litų.
- * Policijai 2009 metais pradėjus tyrimą dėl aferos, 2010ųjų balandžio 4 dieną J.Mitkus rastas negyvas netoli namų esančiame tvenkinyje.
- * Teismo medicinos ekspertai patvirtino, jog vyriškis buvo nužudytas.
- * Dėl J.Mitkaus nužudymo iki šiol atliekamas ikiteisminis tyrimas.
- * Pareigūnai sulaikė šiuo nusikaltimu įtariamą J.Kazlausko bičiulį 24 metų Karolį Šventoraitį.
- * Kunigas parašė K.Šventoraičiui laišką, kuriame ragino prakeikti policijos tyrėją ir jos vaikus, anūkus.

Priedas Nr. 3

Bendra informacija: G. B. minėtas tekstas

Resursas: www.15min.lt

Autorius: 15min.lt Naujienų skyrius

Publikuota: 2014-01-07

Lenkijos feministės prieš abortų draudimą kovoja pranešimais socialiniuose tinkluose: „Šiandien nutraukiu nėštumą“

2014 sausio 7 d. 12:21

Lenkijos feministės pasirinko gana netipišką būdą išsakyti savo nepasitenkinimą šalies pozicija dėl abortų draudimo. Jos socialiniame tinkle skelbia, kad konkrečią dieną nutrauks nėštumą kartu su kitomis moterimis. Ir tam renkasi svarbias katalikiškai Lenkijai datas — Kūčias, Trijų karalių šventę.

Socialiniame tinkle „Facebook“ pirmadienį pasirodė įrašai: „Šiandien, sausio 6 dieną, 2014 m., nutraukiu nėštumą. Padarysiu tai solidarizuodamasi su moterimis, kurios Lenkijoje kiekvieną dieną bijodamos ir sunkiomis sąlygomis nutraukia nėštumą. Padarysiu tai, norėdama parodyti, kad nutraukti nėštumą nėra nusikaltimas, o religinių įsitikinimų negalima primesti, nes jie prieštarauja mokslui. Vaisius nėra žmogus.“

Kaip rašo „*Gazeta Wyborcza*“, tai Lenkijos feminisčių akcija, kuria siekiama atkreipti dėmesį į tūkstančių lenkių, kurios nori pasidaryti abortą, problemas. Tokiu būdu taip pat išreiškiamas pasipiktinimas siekiais sugriežtinti atsakomybę už abortus ir išsakyti solidarumą su feminizmo judėjimo atstove Katarzyna Bratkowska, kuri paskelbė nutrauksianti nėštumą per Kūčias ir sulaukė itin didelio visuomenės pasmerkimo.

Wyborcza.pl primena, kad diskusijos dėl abortų Lenkijoje paaštrėjo po planuotų Baudžiamojo kodekso pataisų, kuriomis Teisingumo ministerijos komisija siūlė sugriežtinti atsakomybę už nėštumo nutraukimą. Būtent diskusijoje apie tai Lenkijoje žinoma feministė K.Bratkowska ir pareiškė, kad ketina nutraukti nėštumą per Kūčias. Tai sukėlė didžiulį tiek žiniasklaidos, tiek visuomenės susidomėjimą, moters klausta, ar ji tikrai laukiasi, ar tik provokuoja.

K.Bratkowska tokį visuotinį susidomėjimą išnaudojo kalbėdama apie norinčių nutraukti nėštumą Lenkijos moterų situaciją. Moterų ir šeimos planavimo reikalų federacijos skaičiavimais, kasdien

vidutiniškai 300 moterų šioje šalyje atliekamas abortas. Didesnes pajamas turinčios moterys naudoja specialių klinikų paslaugomis arba vyksta į užsienį. Neturtingesnės renkasi persileidimą sukeliančius vaistus. Tačiau šias tabletes Lenkijai teikusi bendrovė veiklą sustabdė, kadangi siuntinius perimdavo Lenkijos muitinės tarnybos.

Pagal Teisingumo ministerijos komisijos pataisas, moteris privalo atsakyti už „sukeltą pavojų pradėto vaiko gyvybei“. O gydytojas – už kūdikio kūno pažeidimą, net jeigu tai būtų daroma gydymo tikslais. Priėmus tokias pataisas negimęs kūdikis būtų prilygintas jau gimusiam žmogui.

Feminisčių organizacijų atstovai nuo pat pradžių piktnosį, kad tai prieš moteris nukreiptos pataisos – komisijoje iš 18 narių yra vos viena moteris.

Šiuo metu pagal Lenkijos įstatymus moteris nėra baudžiama už abortą. Tačiau Komisija siekia, kad vaisiui, galinčiam savarankiškai gyventi, sukelta mirtis būtų prilyginama vaikžudystei, o už tai grėstų iki 5 metų kalėjimo. Iš Baudžiamojo kodekso išnyktų sąvoka „nutrauktas nėštumas“, o ją pakeistų „pradėto vaiko mirties sukėlimas“. Tai, anot *wyborcza.pl*, teisiškai atskirs besilaukiančią moterį ir vaisių, o dar negimęs kūdikis taps savarankišku individu. Pagal naująsias pataisas nelegali būtų ir kontracepcija po lytinio akto.

Anot kai kurių specialistų, tokia griežta vaisiaus apsauga privers gydytojus rinktis, kas svarbiau – moters iščiose esantis kūdikis ar ji pati. Kadangi griežtinama ir gydytojų atsakomybė už negimusio kūdikio mirtį ar sužalojimą, medikai gali baimintis atlikti kai kuriuos tyrimus, kurie gali kelti grėsmę vaisiui, nors kartais jie būtini norint taikyti gydymą moters iščiose esančiam kūdikiui.

Šiuo metu Lenkijoje nėštumą galima nutraukti, jeigu kyla rimtų įtarimų, kad vaisius yra sunkiai ir nepagydomai pažeistas. Komisija reikalauja, kad medikai tuo būtų visiškai tikri.

K.Bratkowska po Kalėdų patvirtino, kad nėštumą nutraukė. Po jos pareiškimo apie abortą, Lenkijos jėzuitas Grzegorz Kramieris pareiškė, kad yra pasiruošęs mesti kunigystę ir įsivaikinti jos kūdikį.

Nuoroda:

<http://www.15min.lt/naujiena/laisvalaikis/ivairenybes/lenkijos-feministes-pries-abortu-draudimakojoja-pranesimais-socialiniuose-tinkluose-siandien-nutrauksiu-nesuma-61-396924>

Priedas Nr. 4.

Bendra informacija: R.K. interviu minėta tekstų visuma.

Resursas: www.delfi.lt

Autorius: Eglė Samoškaitė

Publikuota: 2013-12-11

Skandalas Seime: kunigas dėl abortų įžeidinėjo Seimo narę

2013 m. gruodžio 11 d. 14:53

Trečiadienis – karšta diena Seimo Sveikatos reikalų komitete, nes jame buvo svarstomas Lietuvos lenkų rinkimų akcijos siūlomas įstatymas dėl abortų draudimo.

Aistros pasiekė apogėjų, kai kunigas Andrius Narbekovas apkaltino konservatorę Vidą Mariją Čigriejienę turint sąskaitų su savo sąžine ir Kauno medicinos institute mokius studentus daryti abortus.

Remiantis Seimo narių pasakojimu, A. Narbekovas vartojo itin šlykščią retoriką bei kalbėjo apie kūdikių rankų ir kojų traukimą. Įsiutę parlamentarai nusprendė nebekviesti kunigo į komitetą posėdžius, o konservatorius Antanas Matulas užsiminė apie paties A. Narbekovo gyvenimą iki kunigystės.

„Baikit, nieko nepasakosiu, nieko nekalbėsiu, bet kunigas negali taip elgtis. Jis mane įžeidė. Visą laiką, kol nebuvo svarstomas Pagalbinio apvaisinimo įstatymas, labai gyrė mane kaip puikią dėstytoją, kaip gydytoją. Aš operavau jo gimines, jis pretenzijų neturėjo“, — kalbėdama su DELFI piktinosi parlamentarė.

„Niekada nebuvo *abormachere*, bet tais sovietiniais laikais vieną kitą nėštumo nutraukimą tikrai padarydavome visi. Bet mano siekiai buvo ne tokie. Jeigu aš pasiekiau pedagogines aukštumas, apsigyniau dvi disertacijas, jeigu rinkau mokslinę medžiagą, buvau aukštai tituluojama onkoginekologė, chirurgė ir perinatologė, aš savo pasiekiau, tai ne abortus darydama, o savo išmintimi. O dabar suvedinėti kažkokias sąskaitas? Tai aš apie jį galiu papasakoti, kokį jis gyvenimą vedė iki kunigystės, būdamas Pasvalio gydytojas ir Kauno klinikų gydytojas. Bet aš gi nepradėsiu pasakoti visų niuansų. Tegul jie žiūri bažnytinę teisę, tegul jie žiūri, kas Bažnyčioje

darosi. Man tas nepriimtina“, — apgailestavo parlamentarė.

Ji svarstė, kad A. Narbekovą reikėtų apskusti Vilniaus arkivyskupui Gintarui Grušui, nors nebuvo apsisprendusi, ar tikrai tai darys. Parlamentarė sako, kad A. Narbekovas ją yra skundęs ir konservatorių frakcijai.

„Žinot, jeigu tikėjau į Dievą, ėjau į Bažnyčią, tai po jo kalbų galima prarasti tikėjimą ir tapti nepraktikuojančiu kataliku. Jis iki to priveda. Bet juk tai yra blogai. Ne tokia kunigo misija pasaulyje, dvasingumas yra misija“, — apgailestavo V.M. Čigriejienė.

A. Narbekovas pakomentuoti konflikto Sveikatos reikalų komitete neturėjo laiko ir pažadėjo tai padaryti vėliau.

A. Matulas: tai buvo baisu

Parlamentaras A. Matulas pasakojo, kad kunigas A. Narbekovas išties pažeidė visas įmanomas etikos normas, nes V.M. Čigriejienę apkaltino darius abortus ir mokius tai daryti savo studentus. Primenama, kad sovietiniais metais abortai nebuvo draudžiami. Šiuo metu nėštumą nutraukti taip pat galima iki 12 nėštumo savaitės.

„Mes svarstėme Gyvybės prenatalinėje fazėje apsaugos įstatymą. Buvo nemažai žmonių, bet kai pradėjo kalbėti kunigas A. Narbekovas, aš per keturias kadencijas nemačiau tokio nekultūringo, negražaus, neetiško posėdžio Tokio nemandagus elgesio nesitikėjau iš nieko, jau nekalbant iš kunigo. Pirmiausia jis apkaltino profesorę V.M. Čigriejinę, kad ji gyvena be sąžinės, kad yra įsivėlusį į sąžinės konfliktą ir kad kai jis mokėsi pas ją, matė, kokius darbus ji dirbo, apkaltino ją, kad ji mokė jį daryti abortus. Situacija buvo labai neetiška“, — pasakojo komiteto narys A. Matulas.

Parlamentaras sako posėdyje nusprendęs netylėti ir priminti kunigui A. Narbekovui jo gyvenimą iki kunigystės. A. Matulo nuomone, kunigui netinka būti tokiam piktam ir arogantiškam, priekaištauti savo buvusiai mokytojai, juo labiau, kai jo paties „gyvenimas iki kunigystės nebuvo tobulas“.

A. Matulas, kaip ir A. Narbekovas, yra iš Pasvalio. Tačiau parlamentaras atsisakė pasakyti, kuo išsiskyrė A. Narbekovo gyvenimas iki kunigystės.

Aš jam ir pasakiau, kad ir jūsų paties gyvenimas iki kunigystės nebuvo tobulas. Daugiau nenoriu komentuoti kitų dalykų, bet man tai tikrai atrodė panašu į kunigo siautėjimą. Priekaištai, moralai dėl gyvenimo, dėl to, kad ne taip jį mokė. Tikrai, tai buvo visiškai netinkamas, nekorektiškas elgesys“, — sakė konservatorius.

„Buvo baisu klausyti. Aš buvau šokiruotas ir tikrai nesitikėjau. Laikiau jį inteligentu, galbūt kategorišku, turinčiu savo nuomonę, bet kad šitaip prieš didžiąsias šventes apkaltint savo busią mokytoją... Nešiot širdy tokius dalykus....“, — pridūrė A. Matulas.

Jo teigimu, komiteto narys Kęstas Komskis prieš pradedant svarstyti kitą klausimą pasiūlė priimti sprendimą, kad A. Narbekovas daugiau niekada nebebūtų kviečiamas į komiteto posėdį.

„Komitetas priėmė sprendimą daugiau jo nekviesti į posėdžius“, — teigė A. Matulas.

J. Požela: kunigas elgėsi ypatingai nekorektiškai

Sveikatos reikalų komiteto narys, socialdemokratas Juras Požela taip pat patvirtino, kad posėdžio metu kunigas užsipoalė konservatorę V. M. Čigriejienę. Jo teigimu, kunigas elgėsi ypatingai netoleruotinai, todėl K. Komskis pasiūlė balsuoti, jog A. Narbekovas nepageidaujamas posėdžiuose.

„A. Narbekovas elgėsi ypatingai nekorektiškai. Kai popiežius kaip tik kalba apie Bažnyčios sutaikymą su visuomene, tai kai kurie mūsų dvasininkai daro visiškai priešingai ir tokiu būdu žmones atstumia nuo Bažnyčios. Tai netoleruotina. Ir apskritai pastebimas pernelyg didelis jų kišimasis į valstybės sprendimų priėmimą, o Bažnyčia Lietuvoje yra atskirta nuo valstybės“, — teigė parlamentarai.

Klausiamas, kas nutiks, jeigu A. Narbekovas vis tiek apsilankys komiteto posėdyje, J. Požela svarstė, kad tokiu atveju dalis parlamentarų paprasčiausiai gali boikotuoti posėdį.

„Galbūt tie komiteto nariai, kurie balsavo už šį sprendimą (nekviesti A. Narbekovo – DELFI) paprasčiausiai atsistos ir išeis. Tada neįvyks posėdis ir tiek. Toks yra sprendimas – mes jo nekviesame. Bet jeigu jis ateitų, aš matyčiau tokį sprendimą: komiteto nariai tada patys atsistoja ir išeina iš komiteto“, — sakė J. Požela.

Seimo Sveikatos reikalų komitetas trečiadienį pritarė teisės aktams, kuriais būtų draudžiami abortai, išskyrus prievartos atvejais arba kai nėštumas gresia moters gyvybei bei sveikatai. Tačiau tam, kad įstatymai įsigaliotų, Seime reikia dar dviejų balsavimų.

Nuoroda:

<http://www.delfi.lt/news/daily/lithuania/skandalas-seime-kunigas-del-abortu-izeidinejo-seimone.d?id=63509668#ixzz2wPy6ZHmg>

Priedas Nr. 5.

Tyrimo Nr. 2 „Verbalinės agresijos kryptys pagal intencijas“ papildoma medžiaga turinio analizei

Tyrimo Nr. 2 kiekvienas respondento paminėtas „agresyvus“ teksto turinys analizuojamas naudojantis klasikine O. R. Holsti jau minėto B. Berelsono klausimyno adaptacija⁷⁶. Žemiau pateikiame minimą adaptaciją išreikštą lentelės pavidalu.

Tikslas	Klausimas	Vartoseną
Autorystė, oficialusis teksto tikslas	Kas?	
	Kodėl?	
Komunikacijos charakteristikos	Kaip?	
	Apie ką iš tiesų?	
	Kam skirtas?	
Komunikacijos pasekmės	Kokios pasekmės? Efektas?	

⁷⁶ Holsti, O.R. Content Analysis for the Social Sciences and Humanities. Reading, MA: Addison-Wesley. 1969.